

महाराष्ट्रची संक्षिप्त सांख्यिकी
२००२

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
2002**

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

महाराष्ट्रची संक्षिप्त सांख्यिकी

२००२

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
2002**

किमत:- ४१८/-

Price:- 418/-

अर्थ व सांख्यिकी संचालक

महाराष्ट्र शासन, मुंबई

The Director of Economics and Statistics
Government of Maharashtra, Mumbai

प्रस्तावना

“महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी” ही पुस्तिका २००२ या संदर्भ वर्षासाठी तयार करण्यात आली असून या मालिकेतील हा बेचाळीसावा अंक आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक व आर्थिक विषयांवरील उपलब्ध असलेली अद्ययावत आकडेवारी थोडक्यात सादर करणे हा या पुस्तिकेचा मुख्य उद्देश आहे. अद्ययावत माहिती देण्याच्या प्रयत्नात पुस्तिकेत काही ठिकाणी अस्थायी आकडेवारी देण्यात आली आहे.

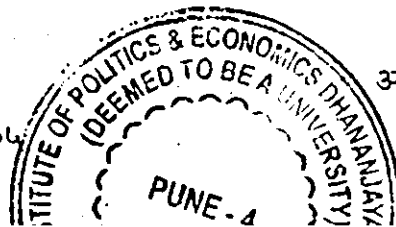
२. या प्रकाशनातील सुरुवातीच्या तक्त्यांत महाराष्ट्र राज्य व भारत यांची सामाजिक व आर्थिक बाबींची तुलनात्मक माहिती देण्यात आली आहे व शेवटच्या तक्त्यांत राज्याच्या सामाजिक व आर्थिक प्रगतीबाबतच्या काही निवडक निर्देशकांचे कल समाविष्ट करण्यात आले आहेत.

३. ही पुस्तिका तयार करण्याच्या कामी राज्य व भारत सरकारचे विविध विभाग, तसेच निमसरकारी संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले, त्याबद्दल आभारी आहे.

४. ही पुस्तिका महाराष्ट्राच्या माहितीकरिता संदर्भ म्हणून उपयुक्त होईल अशी आशा आहे.

मुंबई,

दिनांक : मे, २००५

द.रा.भोसले

अर्थ व सांख्यिकी संचालक
मुंबई

PREFACE

This issue of ' Handbook of Basic Statistics of Maharashtra ' for the year 2002 is the 42nd in the series. The main object of this booklet is to present up-to-date statistical data on various socio-economic aspects of State Economy in a concise form. In attempting to give up-to-date information, provisional figures have been presented in respect of some items in this issue.

2. For comparison of the socio-economic aspects of the State with those of India, the relevant data for India have also been simultaneously depicted in the tables prior to the main tables. Data on the trends of some selected socio-economic indicators are presented at the end of this booklet.

3. The co-operation extended by various departments of the State Government, Central Government and autonomous organisations in bringing out this publication is gratefully acknowledged.

4. The booklet, it is hoped, will be useful as a ready reference.

Mumbai :
Dated : May, 2005

D.R. BHOSALE
Director of Economics and Statistics,
Mumbai

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी, २००२
HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE
2002

(वर्ष ४२)

अनुक्रमणिका/CONTENTS

[Vol. XLII]

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
प्रस्तावना		Preface
दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र—		Maharashtra State at a glance—
(I) सामान्य माहिती	1	General information
(II) भारताशी तुलना	2	Comparison with India.
1. हवामान		Climate
1.1. निवडक केंद्रातील कमाल व किमान तापमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस	10	Maximum and minimum temperature rainy days and annual rainfall at selected centres.
2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		Area and Population
2.1. पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या	12	Males, females and households in each district.
2.2. जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या	14	Rural and urban population in each district
2.3. जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता.	16	Area and density of each district.
2.4. जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)	18	Percentage of literacy in each district.
2.5. १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार	20	Decadal variation in population since 1901.
2.6. शहरांच्या लोकसंख्या-गटानुसार नागरी लोकसंख्या	21	Urban population by size-class of towns.
2.7. बस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण	22	Classification of inhabited villages according to population.
2.8. एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले	28	Cities/Urban Agglomerations (UAs with population of 1,00,000 or above
2.9. काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण	31	Classification of workers & non-workers
2.10. काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे कार्य प्रकारानुसार वर्गीकरण	32	Classification of persons not at work by type of activity.
2.11. अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या	34	Population of scheduled castes and scheduled tribes.
2.12. महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची प्रकारानुसार संख्या	36	Disabled population in Maharashtra State by type of disability.
2.13. वयोगटानुसार लोकसंख्या	38	Population according to age groups

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
2.14. धर्मानुसार लोकसंख्या	40	Population by religion
2.15. २०२६ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या	41	Annual estimates of population up to 2026
2.16. स्थलांतराच्या कारणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष	42	Migrants by sex and reason for Migration
2.17. पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष	43	Migrants by sex and place of last residence.
2.18. कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार संख्या	47	Households and household population by languages mainly spoken.
3. शेती		Agriculture
3.1. जमिनीचा वापर	48	Land utilisation.
3.2. जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र	49	Districtwise break-up culturable area and cultivated area.
3.3. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन	51	Area and outturn of principal crops.
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन	52	Area and outturn of principal crops in each district.
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक	60	Index numbers of production of principal crops.
3.6. मृद संधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती	62	Progress under soil conservation and land development.
3.7. रासायनिक खतांचे वाटप	63	Distribution of chemical fertilisers.
3.8. शेतीची अवजारे	64	Agricultural implements.
3.9. शेती पंपांना वीज पुरवठा	65	Agricultural pumps energised.
3.10. महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र	67	Number, area and average size of operational holdings in Maharashtra.
3.11. पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प, त्यांची निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र	68	Irrigated projects completed, Irrigated potential created and actual irrigated area.
3.12. शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प	69	Government hydro electrical projects commissioned.
4. पशुसंवर्धन		Animal Husbandry
4.1. पशुधन	70	Livestock population.
4.2. जिल्हावार पशुधन	74	Livestock population in each district
4.3. पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	76	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry.
4.4. शासकीय व सहाय्यी क्षेत्रातील दुग्ध शाळ्यमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण.	78	Collection and distribution of milk by dairies in Government and Co-operative sectors.
4.5. दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे	79	Milk products and milk chilling centres

	पृष्ठ PAGE	Subject
5 मत्स्यव्यवसाय		Fisheries
5.1 विविध खारवण आवारात झालेली मशांची आवक, खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे	80	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish cured.
5.2 मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	81	Miscellaneous statistics relating to fisheries.
5.3 मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन	83	Varietywise marine fish production.
5.4 मत्स्योत्पादनाची विल्हेवाट (सागरी व भूजल)	85	Disposition of fish catch (Marine and Inland)
6 वने		Forests
6.1 वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण	86	Classification of forest area.
6.2 मुख्य आणि गौण वनोत्पादने	87	Production of major and minor forest product.
7 उद्योग आणि खाणकाम		Industry and Mining
7.1 चालू कारखान्याचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण	88	Distribution of working factories according to working strength
7.2(A) कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण	89	Factories with average daily employment classified according to major groups of industries.
(B) कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण	91	Factories with average daily employment classified according to major groups of industries.
7.3 चालू कारखाने आणि त्यातील कामगारांची जिल्हावार दैनिक सरासरी संख्या	93	Working factories and average daily no. of workers in each district.
7.4(A) महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी	95	Productive capital, output and value added by manufacture in Maharashtra State.
(B) महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी	97	Productive capital, output and value added by manufacture in Maharashtra State.
7.5 सुती कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी	99	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry.
7.6 औद्योगिक विवाद	100	Industrial disputes.
7.7 कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	101	Working of cotton textile industry (mill sector).
7.8 खनिज उत्पादन	102	Mineral production.
7.9 औद्योगिक उत्पादन	103	Industrial production.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
8. बीज		Electricity
8.1. विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर	104	Installed capacity, generation and consumption of electricity.
8.2. विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी	105	Towns and villages electrified.
9. संयुक्त भांडवली संस्था		Joint Stock Companies
9.1. ३१ मार्च २००१ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था	107	Number of joint stock companies as on 31st March 2001.
10. बँका		Banks
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या	109	Number of places having banking offices & number of banking offices in each district.
11. सहकार		Co-operation
11.1. संस्था, सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाक दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल	111	Societies, membership, working capital, advances and turnover.
12. परिवहन आणि दळणवळण		Transport and Communications
12.1. रस्त्यांचे प्रकार व पृष्ठभागानुसार रस्ते लांबी	112	Road length according to types of road and surface.
12.2. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी	113	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation.
12.3. वापरात असलेली मोटार वाहने	114	Motor vehicles in operation.
12.4. महाराष्ट्रातील परिवहनाची व इतर वाहने	115	Transport and non-transport vehicle in Maharashtra State
12.5. वाहन चालकांचे व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक परवाने	116	Professional and non-professional driving licences.
12.6. लोहमार्गाची लांबी	117	Railway route length.
12.7. महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालयेयांची संख्या	118	Number of post offices and telegraph offices in Maharashtra State.
13. जहाज वाहतूक		Shipping
13.1. मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन	119	Number and tonnage of vessels entered in Mumbai Port
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हलविलेला माल	120	Cargo handled at the docks and bunders in Mumbai Port.
13.3. महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरातून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल	121	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports of Maharashtra State.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
13.4. महाराष्ट्र राज्यातील गोंग बंदरातून होणारी प्रवासी वाहतूक	122	Passenger traffic at the minor ports of Maharashtra State.
14. देशांतर्गत व्यापार		Inland Trade
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार	123	Inland Trade of Maharashtra.
15. शिक्षण		Education
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण.	125	Institutions and enrolment by type of education.
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण	128	Primary and secondary education in each district.
15.3. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व प्रशिक्षणार्थीच्या मंजूर जागा	130	Number of Government and Non-Government industrial training institutions and seats sanctioned in Maharashtra.
15.4. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल	131	Results of the final examinations of Government and non-Government industrial training institutes in Maharashtra.
15.5. महाराष्ट्र राज्यातील शिकाऊ उमेदवारांची वर्गवारी	132	Classification of apprentice trainees in Maharashtra.
15.6. महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक शाळा व विद्यार्थी संख्या	133	Secondary and higher secondary technical schools and students in Maharashtra State.
15.7. महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यातील प्रवेशक्षमता	134	Technical and vocational institute according to type of syllabus in Maharashtra and their intake capacity.
15.8. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यातील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता	136	Number of Government and non-Government institutions teaching certificate course and their intake capacity in Maharashtra.
16. जीवनविषयक आकडेवारी		Vital Statistics
16.1. निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंब नियोजन करणाऱ्यांची जिल्हावार संख्या	138	Districtwise number of persons using various family planning methods.
16.2. महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर	140	Birth, Death and infant mortality rates by Sample registration system in Maharashtra.
16.3. महाराष्ट्र राज्यातील उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा	141	Medical facility available in Maharashtra State.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
17. पोलीस आणि गुन्हे		Police and Crimes
17.1. पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या	142	Police stations and police force.
17.2. इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून)	143	Cognizable offences (including attempts under Indian Penal Code).
18. कारागृहे		Prisons
18.1. कारागृहांची व कैद्यांची संख्या	144	Number of prisons and convicts.
19. घरबांधणी		Housing
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	145	Classification of houses according to Use.
19.2. वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबाचे वर्गीकरण	147	Distribution of households according to rooms occupied.
19.3. राहत्या घराचे छप्पर व भिती यासाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबाचे वर्गीकरण	148	Distribution of households by predominant material of roof and wall of house occupied by them
19.4. बेघर व संस्थांत राहणारे लोक	152	Houseless and institutional population.
19.5. खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या	154	Households by number of rooms occupied.
20. स्थानिक संस्था		Local Bodies
20.1. ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च	158	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats.
20.2. नगरपरिषदांची घडण	159	Constitution of Municipal Councils
20.3. महानगरपालिकांची घडण	161	Constitution of Municipal Corporations.
20.4. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिकांचे उत्पन्न व खर्च	162	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporation.
20.5. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	164	Income & expenditure of Zilla Parishads
20.6. स्थानिक संस्थांची प्रकारानुसार संख्या	166	Local Bodies by types.
21. सार्वत्रिक निवडणुका		General Elections
21.1. सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल	167	Results of general elections.
21.2. उमेदवारांचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण	168	Candidates according to party affiliations.
22. किंमत निर्देशांक		Price Indices
22.1. अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)	169	All India wholesale price Index numbers (New Series).
22.2. कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)	170	Consumer price Index numbers for working class (New Series).
22.3. महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक	172	Consumer price Index numbers for selected essential items for rural Maharashtra

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
22.4. महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किमतीचा निर्देशांक	173	Consumer price Index numbers for selected essential items for urban Maharashtra.
22.5. निवडक केंद्रांमधील नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक	174	Consumer price Index numbers for urban non-manual employees at selected centers.
22.6. महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक	175	Consumer price Index numbers for agricultural labourers in Maharashtra
23. रोजगार		
23.1. काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) औद्योगिक गटानुसार वर्गीकरण	176	Industrial classification of persons at work other than cultivators.
23.2. शेती करणाऱ्यांव्यतिरिक्त काम करणाऱ्यांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण	177	Occupational classification of persons at work (other than cultivators).
23.3. सेवायोजनेसंबंधीची माहिती	178	Employment exchange statistics.
23.4. राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी	179	State Government and Semi Government employees
23.5. श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी,	181	Class and Social groupwise State Government and Semi Government employees.
23.6. सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार	182	Employment in public sector.
23.7. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्यासंस्थांतील रोजगार	184	Employment under Shops and Commercial Establishments Act
23.8. रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यावरील खर्च	185	Categorywise number of works and expenditure incurred thereon under the employment guarantee scheme in Maharashtra State.
24. छापखाने व प्रकाशने		
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियताकालिके	186	Printing presses, newspapers, books and periodicals.
25. वार्षिक योजना		
25.1. महाराष्ट्राची नववी पंचवार्षिक योजना वर्षानिहाय व उप क्षेत्र निहाय सुधारित नियतव्यय आणि खर्च	188	Ninth Five-Year Plan of Maharashtra Yearwise and sub-section outlay and expenditure
26. राज्य वित्त		
26.1. राज्याची महसुली जमा	190	Revenue receipts of the State

विषय	पृष्ठ Page	Subject
26.2. महसुली लेखावरील खर्च	195	Expenditure on revenue account.
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथक्करण	206	Analysis of State Government Budget.
27. राज्य उत्पन्न		
27.1. चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न	208	State income at current and constant prices.
28. संकीर्ण		
28.1. नियंत्रित बाजारपेठा	210	Regulated markets.
28.2. महाराष्ट्रातील विम्याची माहिती	214	Insurance in Maharashtra.
28.3. पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या	215	Number of hotels in Maharashtra approved by the tourism department.
28.4. हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक	216	Foreign tourists disembarking at Mumbai by air.
28.5. महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (कूड) तेलाचे उत्पादन	217	Production of (crude) oil in Maharashtra State.
28.6. महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर	218	Reserves, gross production and utilisation of natural gas in Maharashtra State.
28.7. द्रवीभूत पेट्रोलियम वायूचे महाराष्ट्रातील घरगुती ग्राहक	219	LPG domestic customers in Maharashtra.
29. निवडक निर्देशांकांचा कल		
29.1. शेती	220	Agriculture
29.2. पशुधन व कुक्कुट	224	Livestock and poultry
29.3. उद्योग आणि खानकाम	226	Industry and mining
29.4. वीज	226	Electricity
29.5. सहकार	228	Co-operation
29.6. परिवहन आणि दळणवळण	230	Transport and communications
29.7. शिक्षण	230	Education
29.8. अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)	232	All India wholesale price Index numbers (New Series)
29.9. कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)	234	Consumer price Index numbers for working class (New Series).
29.10. राज्य उत्पन्न ((सुधारित मालिका))	236	State Income (Revised Series)

दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE

(I) सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	भौगोलिक स्थान-		Location—
	उत्तर अक्षांश	16.4 to 22.1	North latitude (degrees).
	पूर्व रेखांश	72.6 to 80.9	East longitude (degrees).
2	विभाग	6	Number of Divisions.
3	जिल्हे	35	Number of Districts.
4	तालुके	353	Number of Talukas.
5	शहरे †	378	Number of Town†
5.1	शहर संकुले †	15	Urban agglomeration †
6	एक लाख लोकसंख्येपेक्षा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे (अनुक्रमांक ५ मध्ये दर्शविलेल्या शहरांपैकी)†	40	Number of cities having population more than one lakh (out of towns against Serial No. 5).†
7	खेडी-- (२००१)	43,711	Number of Villages.
	वस्ती असलेली	41,095	Inhabited.
	वस्ती नसलेली	2,616	Un-inhabited.
8	क्षेत्रफळ (चौ.किलोमीटर)	3,07,713	Area (in Square Kilometers).
9	समुद्र किनाऱ्याची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the Coast-Line (Kilometres).

- टीप-- (१) अनुक्रमांक ८ ह्या बाबीची माहिती सर्व्हेअर जनरल, भारत सरकार, यांच्यानुसार आहे.
- (२) †२००१ जनगणनेवर आधारित
- (३) शहर संकुल-ह्यात एखादे शहर व त्याच्या आसपासचा नागरी विभाग किंवा दोन किंवा अधिक जवळजवळ असलेली शहरे व त्यांना लागून असलेला आसपासचा नागरी विभाग अशा प्रकारचा संपूर्ण नागरी टापू ह्याचा समावेश आहे

Information against item 8 is according to Surveyor General, Government of India.

†2001 Population Census.

UA=Urban agglomeration is a continuous urban spread constituting a town and the adjoining urban outgrowth or two or more physically continuous towns together with the continuous well recognised urban outgrowth, if any, of such towns.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

अनु- क्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maha- rashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (शेकडेवारी) Comparison of Maharashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
	लोकसंख्या (२००१ ची जनगणना)						POPULATION (2001 Census)
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	हजारात	55,778	7,42,491	7.5	Thousand	(a) Rural population.
	(आ) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	शेकडेवारी	57.57	72.18	...	Percentage	(b) Percentage of rural population to total population.
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	हजारात	41,101	2,86,120	14.3	Thousand	(a) Urban population.
	(आ) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	हजारात	42.43	27.82	...	Percentage	(b) Percentage of urban population to total population.
1.3	(अ) एकूण कुटुंबांची संख्या	हजारात	19,577	1,93,580	10.1	Thousand	(a) Number of households
	(१) ग्रामीण	"	11,174	1,37,747	8.11	Do.	(i) Rural.
	(२) नागरी	"	8,403	55,833	15.05	Do.	(ii) Urban
1.4	(अ) एकूण लोकसंख्या	"	96,879	10,28,610	9.4	Do.	(a) Total population
	(१) पुरुष	"	50,401	5,32,157	9.5	Do.	(i) Males
	(२) स्त्रिया	"	46,478	4,96,454	9.4	Do.	(ii) Females.
1.5	अनुसूचित जाती						Scheduled castes
	(अ) एकूण लोकसंख्या	"	9,882	1,66,636	5.9	Do.	(a) Total population.
	(आ) एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	शेकडेवारी	10.2	16.2	...	...	(b) Percentage to total population.
1.6	अनुसूचित जमाती						Scheduled tribes.
	(अ) एकूण लोकसंख्या	हजारात	8,577	84,326	10.2	Thousand	(a) Total population
	(आ) एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	8.9	8.2	...	Percentage	(b) Percentage to total population.
1.7	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे	हजारात	3,474	3,13,005	11.1	Thousand	(a) Total main workers.
	(आ) एकूण मुख्यतः काम	शेकडेवारी	35.9	30.4	...	Percentage	(b) Percentage of total

करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.						main workers to total population	
1.8	(अ) सिमांतिक काम करणारे	हजारांत	6,425	89,230	7.2	Thousand	(a) Marginal workers.
	(आ) सिमांतिक काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	6.6	8.8	...	Percentage	(b) Percentage of marginal workers to total population.
1.9	(अ) एकूण काम न करणारे	हजारांत	55,705	6,26,376	8.9	Thousand	(a) Total non-workers.
	(आ) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	57.5	60.8	...	Percentage	(b) Percentage of total non-workers to total population.
1.10	लोकसंख्येची घनता	दर चौरस किलोमीटरमागे लोकसंख्या	315	324	...	Persons per sq. km	Density of population.
1.11	साक्षरतेचे प्रमाण						Literacy percentage—
	(१) पुरुष	शेकडेवारी	85.97	75.26	...	Percentage	(i) Males
	(२) स्त्रिया	शेकडेवारी	67.03	53.67	...	Do	(ii) Females
	(३) एकूण	शेकडेवारी	76.88	64.83	...	Do	(iii) Persons
1.12	स्त्री-पुरुष प्रमाण	दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या	922	933	...	Females per 1,000 males.	sex ratio
1.13	१९९१-०१ मध्ये झारनेली लोकसंख्येतील शेकडा वाढ.	शेकडेवारी	22.73	22.66	...	Percentage	Percentage growth of population during 1991-01.

०३

टिप - * नैसर्गिक आपत्तीमुळे जनगणना घेणे शक्य न झालेल्या गुजरात (संपूर्ण कच्छ जिल्हा, राजकोट जिल्ह्यातील मोर्वा, मलिया-मियाना आणि वकानेर तालुके, जामनगर जिल्ह्यातील जोडिया तालुका) व हिमाचल प्रदेश (किन्नोर जिल्हा) या राज्यातील आपत्तीग्रस्त प्रदेशाची अंदाजित लोकसंख्या धरून.

पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीरमधील बेकायदेशीर व्याप्त केलेल्या प्रदेशाचे क्षेत्रफळ व लोकसंख्या वगळून.

+ गुजरात व हिमाचल प्रदेशातील नैसर्गिक आपत्तीग्रस्त भागातील एकूण लोकसंख्या व साक्षर लोकसंख्या वगळून

\$ मणिपूर राज्यातील सेनापती जिल्ह्यातील मायोमराम, पाओमाटा आणि पुरूल उप-विभाग वगळून

* Including the estimated population of area attached by natural calamities of Gujarat (Kuchch District, Morvi, Maliya-Miyana and Wankaner talukas of Rajkot district, Jodiya taluka of Jamnagar) and Himachal Pradesh (Kinnor Taluka) were census could not be conducted.

Excluding the area and population of the territory of Jammu and Kashmir illegally occupied by Pakistan and China.

+ Excluding total population and Literates of the areas of Gujarat and Himachal Pradesh affected by natural calamities

\$ Excluding Maomaram, Paomata and Purul Sub-division of Senapati of Manipur.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
	शेती						AGRICULTURE
	प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र (१९९९-००, २०००-०१ व २००१-०२ या वर्षांची सरासरी)						Area under principal crops (Average for years 1999-00, 2000-01 and 2001-02)
2.1	तांदूळ	हजार हेक्टर	1,515	44,382	3.4	Thou-hect.	Rice
2.2	गहू	"	860	26,380	3.3	Do.	Wheat
2.3	ज्वारी	"	5,141	10,011	51.4	Do.	Jowar
2.4	बाजरी	"	1,645	9,425	17.5	Do.	Bajri
2.5	एकूण तृणधान्ये	"	9,755	1,00,981	9.7	Do.	All cereals
2.6	एकूण कडधान्ये	"	3,517	21,040	16.7	Do.	All pulses
2.7	एकूण अन्नधान्ये	"	13,274	1,22,021	10.9	Do.	All foodgrains
2.8	भुईमूग	"	486	6,680	7.3	Do.	Groundnut
2.9	ऊस (का)	"	588	4,313	13.6	Do.	Sugarcane (H)
2.10	कापूस	"	3,145	8,781	35.8	Do.	Cotton
	प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९९९-००, २०००-०१ व २००१-०२ या वर्षांची सरासरी)						Outturn of principal crops (Average for years 1999-00, 2000-01 and 2001-02)
2.11	तांदूळ	हजार टन	2,380	90,155	2.6	Thousand tonnes.	Rice
2.12	गहू	"	1,154	72,621	1.6	Do.	Wheat
2.13	ज्वारी	"	4,197	8,002	52.4	Do.	Jowar
2.14	बाजरी	"	1,017	6,965	14.6	Do.	Bajri
2.15	एकूण तृणधान्ये	"	9,431	1,94,561	4.8	Do.	All cereals
2.16	एकूण कडधान्ये	"	1,909	12,562	15.2	Do.	All pulses
2.17	एकूण अन्नधान्ये	"	11,339	2,05,917	5.5	Do.	All foodgrains

2.18	भुईमूग	..	हजार टन	511	6,177	8.3	Thousand tonnes.	Groundnut
2.19	ऊस (ऊसांत)	..	"	49,283	2,98,459	16.5	Do.	Sugarcane (cane)
2.20	कापूस (रुईमध्ये)	..	"	430	10,382	4.1	Do.	Cotton (lint)
3 पशुसंवर्धन								
पशुगणना, १९९७								
3.1	एकूण पशुधन	..	हजारात	39,638	4,85,385	8.2	Thousand	Total livestock
3.2	एकूण गाई - बैल	..	"	18,071	1,98,882	9.0	Do.	Total cattle
3.3	गाई - बैल	..	"					Cattle—
	(१) तीन वर्षांवरील बैल	..	"	6,989	N.A.	...	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षांवरील गाई	..	"	5,886	N.A.	...	Do.	(ii) Females over 3 years
3.4	एकूण म्हशी - रेडे	..	"	6,073	89,918	6.8	Do.	Total buffaloes
3.5	म्हशी - रेडे --	..	"					Buffaloes—
	(१) तीन वर्षांवरील रेडे	..	"	315	N.A.	...	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षांवरील म्हशी	..	"	3,609	N.A.	...	Do.	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	..	"	14,802	1,80,215	8.2	Do.	Total sheep and goats
3.7	एकूण घोडे व शिंगरे	..	"	42	826	5.1	Do.	Total horses and ponies
3.8	इतर पशुधन	..	"	650	15,539	4.2	Do.	Other livestock
3.9	कोंबड्या, बदके वगैरे	..	"	35,392	3,47,611	10.2	Do.	Total poultry
3.10	ट्रॅक्टर	..	"	463	12,218	4.7	Do.	Tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली इंजिने व पंप	..	"	10,890	64,035	4.6	Do.	Oil engines with pumps for irrigation purposes.
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप (३१ मार्च, १९९२)	..	"	1,701	9,365	18.2	Do.	Electric pumps for irrigation (31st March 1992)
4 जंगले (२०००-२००१)*								
4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र	..	चौ.कि.	61,939	7,68,436	8.1	Sq. km.	Total forest area

N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available

*अस्थायी/Provisional.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
5	उद्योग आणि खाणकाम						INDUSTRY AND MINING
5.1	कारखाने*						*Factories—
	(अ) चालू कारखाने (२००१)	संख्या	28,399	2,39,627	11.9	Number	(a) Working factories (2001)
	(आ) कामगारांची दैनिक सरासरी (२००१)	हजारांत	1,249	10,885	11.5	Thousand Numbers	(b) Average daily number of workers (2001).
5.2	वार्षिक उद्योगांची पाहणी (प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून) (२०००-०१)*						Annual Survey of Industries (Census plus Non Census parts) (2000-01)
	(अ) उत्पादक भांडवल	कोटी रुपये	84,820	5,04,725	17.8	Crore Rs	(a) Productive capital
	(ब) रोजगारांवर असलेल्या लोकांची संख्या.	हजारांत	1,207	7,988	15.1	Thousand Numbers	(b) Number of persons employed.
	(क) एकूण उत्पादन	कोटी रुपये	1,86,795	9,28,202	20.1	Crore Rs.	(c) Gross output (ex-factory value)
	(ड) उत्पादन मूल्यवृद्धी	"	30,556	1,44,393	21.2	Do.	(d) Value added by manufacture.
5.3	(अ) चालू असलेल्या सूती कापड गिरण्या (मार्च, २००२).	संख्या	222	2,906	7.6	Number	(a) Working cotton textile mills (March 2002).
	(आ) या गिरण्यांतील कामगारांची संख्या (मार्च, २००२).	हजारांत	182	1,034	17.6	Thousand	(b) Number of workers employed in cotton textile mills (March 2002).
	(इ) सुताचे मासिक उत्पादन (मार्च, २००२).	लाख कि. ग्रॅम	3,385	31,010	10.9	Lakh Kg.	(c) Monthly production of spun yarn (March 2002).
	(ई) कापडाचे मासिक उत्पादन (मार्च, २००२).	दशलक्ष चौरस मीटर	500	1,522	32.9	Mn. sq. meters	(d) Monthly production of cloth (March 2002).
5.4	खाणकाम (२००१-०२)						MINING (2001-02)
	(अ) कोळसा (उत्पादन) (मूल्य)	'००० टन कोटी रुपये	30,830	3,27,644	9.4	'000 Tonnes	(a) Coal (Quantity)
			2,285	21,225	10.8	Crore Rs	(Value)

(आ) कच्चे लोखंड (उत्पादन)	'००० टन	33	83,367	0.04	'000 Tonnes (b) Iron ore	(Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	0.46	2,168	0.02	Crore Rs	(Value)
(इ) कच्चे मँगनीज (उत्पादन)	'००० टन	395	1,553	25.4	'000 Tonnes (c) Manganese	(Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	72	209	34.4	Crore Rs	ore (Value)
(ई) बॉक्साईट (उत्पादन)	'००० टन	1,114	8,585	13.0	'000 Tonnes (d) Bauxite	(Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	20	192	10.4	Crore Rs	(Value)
6 वीज (२००१-०२)*					ELECTRICITY (2001-02)*	
6.1 एकूण उत्पादन	दशलक्ष कि.वॅ.तास	64,430	5,15,300	12.5	Million kwh	Total generation
6.2 एकूण वापर	"	46,338	3,74,672	12.4	Do	Total consumption
6.3 (अ) औद्योगिक वापर	"	17,435	1,07,293	16.2	Do	(a) Industrial consumption
(आ) औद्योगिक वापराची एकूण वापराशी टक्केवारी.	शेकडेवारी	37.6	28.6	..	Percentage (b)	Percentage of Industrial consumption to total consumption.
7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका					JOINT STOCK COMPANIES AND BANKS	
7.1 संयुक्त भांडवली कंपनी (३१ मार्च, २००२ रोजी)*	संख्या	1,29,044	5,89,246	21.9	Number	Companies at work (as on 31st March 2002)*
7.2 त्यांचे भरणा केलेले भांडवल	कोटी रुपये	74,974	3,87,024	19.4	Crore Rs.	Their paid-up capital
7.3 बँक कार्यालये - अनुसूचित व्यापारी (जून २००२ रोजी).	संख्या	6,320	66,355	9.5	Number	Banking offices- scheduled commercial (as on June 2002)
7.4 दर लाख लोकसंख्येसाठी बँक कार्यालयांचे प्रमाण.	"	6.4	6.3	...	Do	Banking officer per lakh of population.
7.5 बँक कार्यालय असलेल्या शहरांची व गावांची वाणिज्यिक (३१ मार्च, २००२).	संख्या	2,612	35,502	7.3	Do.	Places having banking offices (Scheduled, commercial) (31st March 2002).
8 सहकार (१९९८-९९)					CO-OPERATION (1998-99)	
8.1 सहकारी संस्था	संख्या	1,48,280	5,29,802	28.0	Number	Co-operative Societies

*अस्थायी/Provisional

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—*cond.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
8.2	सभासदांची संख्या	लाखात	411	2,026	20.3	Lakh	Membership
8.3	सर्व सहकारी संस्थांचे खेळते भांडवल	कोटी रुपये	N.A.	N.A.	N.A.	Crore Rs.	Working capital of all co-operative societies
8.4	कृषि पतसंस्थांनी दिलेले कर्ज	कोटी रुपये	N.A.	N.A.	N.A.	Do.	Advances by agricultural credit societies.
9 परिवहन आणि दळणवळण						TRANSPORT AND COMMUNICATIONS	
9.1	(अ) रेल्वे मार्गांची लांबी (३१ मार्च, २००२ रोजी).	किलो मीटर	5,459	63,140	8.6	K.m.	(a) Total railway length (as on 31st March 2002).
	(आ) रेल्वे मार्गांच्या लांबीचे क्षेत्र-फळाशी प्रमाण (दर १०० चौरस किलो मीटरमागे) (३१ मार्च, २००२ रोजी).	किलो मीटर	1.8	1.9	...	Do.	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 2002).
9.2	१०० चौरस किलो मीटर क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्यांची लांबी (३१ मार्च, २००२ रोजी).	किलो मीटर	86	77	...	Do.	Road length per 100 square Kilometres of area (as on 31st March 2002).
9.3	(अ) १०० चौरस किलो मीटर क्षेत्र-फळामागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च, २००२ रोजी).	संख्या	2,410	1,737	...	Number	(a) Motor vehicles per 100 sq. Kms of area (as on 31st March 2002).
	(आ) दर लाख लोकसंख्येमागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च, २००२ रोजी).	संख्या	7,507	5,617	...	Do.	(b) Motor vehicles per lakh of population (as on 31st March 2002).
10 राज्य उत्पन्न (२००१-०२)						STATE INCOME (2001-02)	
10.1	(अ) चालू किमतीनुसार उत्पन्न	कोटी रुपये	**2,35,223	@18,48,229	12.7	Crore Rs.	(a) Income at current prices
	(आ) चालू किमतीनुसार दरडोई उत्पन्न.	रुपये	**24,055	@17,823	...	Rs.	(b) Per capita income at current prices.

** प्राथमिक अंदाज/Preliminary estimates.

@ शीघ्र अंदाज/Quick estimates.

N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available.

---

1. हवामान/CLIMATE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 1.1

---

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1.

निवडक केंद्रातील कमाल आणि किमान तापमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस
MAXIMUM AND MINIMUM TEMPERATURE, RAINY DAYS AND ANNUAL RAINFALL AT SELECTED CENTRES

(तापमान सेल्सियस डिग्रीमध्ये, पाऊस मिलीलीटरमध्ये/Temperature in degrees celsius and Rainfall in mm.)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	तापमान/Temperature				पाऊस/Rainfall				नेहमीचा पाऊस Normal Rainfall	Centres	
		कमाल Maximum (Highest)		किमान Minimum (Lowest)		पावसाचे दिवस Rainy days		पाऊस Rainfall				
		1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000			1999&2000
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	
1	कुलाबा (मुंबई)	38.2	39.5	16.0	16.2	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Colaba (Mumbai)
2	सांताक्रुझ (मुंबई)	41.0	40.5	12.4	13.1	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Santacruz (Mumbai)
3	डहाणू (ठाणे)	38.5	36.5	13.7	13.7	65	52	1306.8	1546.7	N.A.	N.A.	Dahanu (Thane)
4	भीरा (रायगड)	43.5	44.0	12.6	15.4	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Bhira (Raigad)
5	अलिबाग (रायगड)	38.1	39.3	14.7	14.1	73	68	1902.9	2509.9	N.A.	N.A.	Alibag (Raigad)
6	रत्नागिरी	37.5	37.4	14.7	15.6	88	90	2420.3	3235.7	N.A.	N.A.	Ratnagiri
7	वेणुर्ला (सिंधुदुर्ग)	36.9	37.4	12.0	11.7	102	98	3310.6	3816.3	N.A.	N.A.	Vengurla (Sindhudurg)
8	हर्ण (रत्नागिरी)	36.1	36.4	17.5	19.6	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Harnai (Ratnagiri)
9	ओझर (नाशिक)	41.3	42.3	3.3	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Ozar (Nashik)
10	मालेगाव (कॅम्प)	44.6	45.1	6.3	7.5	40	31	728.2	458.9	N.A.	N.A.	Malegaon (Camp)
11	धुळे	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	36	22	490.0	308.0	N.A.	N.A.	Dhule
11	नंदुरबार	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	30	34	572.0	685.0	N.A.	N.A.	Nandurbar
12	जळगाव	42.1	45.9	5.1	6.1	38	35	606.6	963.8	N.A.	N.A.	Jalgaon
13	अहमदनगर	42.6	42.8	6.2	6.4	37	38	533.0	724.0	N.A.	N.A.	Ahmadnagar

14	पुणे	41.2	41.2	6.7	5.6	50	33	679.9	379.0	N.A.	Pune
15	महाबळेश्वर(सातारा)	34.4	36.2	9.2	11.2	129	118	5521.7	4339.2	N.A.	Mahabaleshwar (Satara)
16	सांगली	41.1	42.1	11.2	11.2	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Sangli
17	सोलापूर	43.8	43.5	10.3	10.1	37	42	475.5	624.2	N.A.	Solapur
18	जेऊर (सोलापूर)	43.8	44.8	6.1	11.7	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Jeur (Solapur)
19	सातारा	41.5	42.1	7.3	7.3	64	58	1007.5	955.7	N.A.	Satara
20	कोल्हापूर	39.5	42.5	11.6	12.4	64	50	1047.8	720.6	N.A.	Kolhapur
21	औरंगाबाद	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	46	32	684.2	656.9	N.A.	Aurangabad
22	उस्मानाबाद	43.2	42.6	8.2	10.2	35	44	589.6	958.4	N.A.	Osmanabad
23	चिखलठाणा(औ'बाद)	42.5	42.5	5.6	6.5	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Chikhalthana (Aurangabad)
24	परभणी	44.7	44.6	6.6	8.3	41	39	879.8	1090.9	N.A.	Parbhani
25	बीड	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	39	39	625.1	981.2	N.A.	Beed
26	नांदेड	N.A.	44.5	N.A.	8.9	51	32	952.9	702.1	N.A.	Nanded
27	बुलढाणा	41.4	42.0	8.6	11.2	52	37	693.0	567.1	N.A.	Buldhana
28	अकोला विमानतळ	45.4	44.7	7.8	8.5	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Akola Airport
28	अकोला शहर	45.2	46.0	7.6	9.0	45	30	930.6	521.8	N.A.	Akola City
29	अमरावती	45.5	44.1	9.8	7.8	62	42	1036.0	916.0	N.A.	Amravati
30	यवतमाळ	44.2	44.0	10.6	13.0	62	44	1118.2	1009.7	N.A.	Yavatmal
31	पुसद (यवतमाळ)	45.7	46.0	6.0	9.6	47	26	1205.9	593.2	N.A.	Pusad (Yavatmal)
32	वर्धा	45.4	45.4	9.7	10.5	58	39	1103.4	969.2	N.A.	Wardha
33	नागपूर शहर	43.9	43.6	8.9	10.4	64	49	1230.8	904.7	N.A.	Nagpur City
34	नागपूर विमानतळ	46.4	45.7	6.5	8.7	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Nagpur Airport
35	गोंदिया (भंडारा)	48.5	45.3	6.8	7.0	68	51	1300.9	1123.7	N.A.	Gondia (Bhandara)
36	चंद्रपूर	45.8	46.0	8.0	8.8	59	58	1104.0	1281.1	N.A.	Chandrapur
37	ब्रह्मपुरी (चंद्रपूर)	45.3	45.5	8.9	7.9	64	59	1235.9	1434.2	N.A.	Brahmapuri (Chandrapur)
38	सिरांचा(गडचिरोली)	45.3	46.1	11.0	10.0	75	59	1411.8	1787.7	N.A.	Sironcha (Gadchiroli)

N A = उपलब्ध नाही /Not Available

कंसातील नावे, केंद्रे ज्या जिल्ह्यात आहेत त्या जिल्ह्यांची आहेत.

आधार -(१) विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, मुंबई व नागपूर

(२) कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

The names in brackets indicate the District wherein the centre is located

Source --(1) Regional Meteorological Department, Mumbai and Nagpur.

(2) Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1.

पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या/MALES, FEMALES AND HOUSEHOLDS IN EACH DISTRICT 2001
(हजारंत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	कुटुंबे Households (3)	पुरुष Males (4)	स्त्रिया Females (5)	एकूण Total (6)	स्त्री-पुरुष प्रमाण* Sex ratio* (No.) (7)	District (2)
1	मुंबई	677	1,878	1,460	3,338	777	Mumbai
2	मुंबई (उपनगर)	1,838	4,742	3,899	8,640	822	Mumbai (Suburban)
3	ठाणे	1,755	4,378	3,754	8,132	858	Thane
4	रायगड	479	1,118	1,090	2,208	976	Raigad
5	रत्नागिरी	377	794	902	1,697	1,136	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	193	418	451	869	1,079	Sindhudurg
	कोकण विभाग	5,320	13,328	11,556	24,884	867	Konkan Division
7	नाशिक	915	2,591	2,403	4,994	927	Nashik
8	धुळे	325	878	830	1,708	944	Dhule
9	नंदुरबार	245	664	648	1,312	977	Nandurbar
10	जळगाव	733	1,905	1,777	3,683	933	Jalgaon
11	अहमदनगर	777	2,083	1,958	4,041	940	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	2,995	8,121	7,615	15,737	938	Nashik Division
12	पुणे	1,517	3,769	3,463	7,233	919	Pune
13	सातारा	571	1,408	1,401	2,809	995	Satara
14	सांगली	507	1,320	1,263	2,584	957	Sangli
15	सोलापूर	735	1,990	1,860	3,850	935	Solapur
16	कोल्हापूर	712	1,807	1,716	3,523	949	Kolhapur
	पुणे विभाग	4,042	10,295	9,703	19,998	943	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	12,356	31,744	28,875	60,619	910	Rest of Maharashtra

17	औरंगाबाद	...	550	1,505	1,392	2,897	924	Aurangabad
18	जालना	...	304	827	786	1,613	951	Jalna
19	परभणी	...	279	780	748	1,528	958	Parbhani
20	हिंगोली	...	181	505	482	987	953	Hingoli
21	बीड	...	415	1,116	1,045	2,161	936	Beed
22	नांदेड	...	528	1,481	1,395	2,876	942	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	296	769	717	1,487	932	Osmanabad
24	लातूर	...	382	1,075	1,005	2,080	935	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	2,933	8,060	7,569	15,629	939	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	446	1,147	1,085	2,232	946	Buldhana
26	अकोला	...	320	841	789	1,630	938	Akola
27	वाशिम	...	201	526	494	1,020	939	Washim
28	अमरावती	...	526	1,346	1,262	2,607	938	Amravati
29	यवतमाळ	...	518	1,266	1,193	2,458	942	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	2,011	5,126	4,822	9,948	941	Amravati Division
30	वर्धा	...	271	639	598	1,237	935	Wardha
31	नागपूर	...	839	2,105	1,962	4,068	932	Nagpur
32	भंडारा	...	245	573	563	1,136	981	Bhandara
33	गोंदिया	...	250	599	602	1,201	1,005	Gondia
34	चंद्रपूर	...	463	1,063	1,008	2,071	948	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	210	491	479	970	976	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	2,276	5,471	5,212	10,683	953	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	4,237	10,597	10,034	20,631	947	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	19,577	50,401	46,478	96,879	922	Maharashtra State
	भारत +	...	1,93,580	5,32,157	4,96,454	10,28,610	933	India +

टिप - (१) आकडे संक्षेपतात लिहिल्यामुळे बेजा कधी ठिकठिकाणी जुळणार नाहीत. Note - (i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(२) *दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या.

(ii) *Females per 1,000 males.

(३) पहिली जनगणना १८७२ मध्ये घेण्यात आली.

(iii) First census was conducted in 1872

(४) +कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टिप पहावी

(iv) + Please see the Note on page No 3

आधार - (१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई.

Source—(1) Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

(2) Registrar General and Census Commissioner, Govt. of India, New Delhi

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.2.

जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या/RURAL AND URBAN POPULATION IN EACH DISTRICT

2001

(हजारांत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	लोकसंख्या Population			नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	दशवर्षीय वाढीचे प्रमाण Decennial growth rate 1991-01(%)			District (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	Percentage of urban population to total population (6)	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	मुंबई ...	...	3338	3338	100.00	...	5.14	5.14	Mumbai
2	मुंबई (उपनगर)...	...	8640	8640	100.00	...	27.99	27.99	Mumbai (Sub)
3	ठाणे ...	2229	5902	8132	72.58	20.12	73.95	54.92	Thane
4	रायगड ...	1673	535	2208	24.22	11.82	62.74	20.99	Raigad
5	रत्नागिरी ...	1505	192	1697	11.33	7.01	39.23	9.89	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग ...	787	82	869	9.47	2.28	30.35	4.41	Sindhudurg
	कोकण विभाग...	6194	18690	24884	75.11	12.08	34.96	28.43	Konkan Division
7	नाशिक ...	3056	1938	4994	38.80	23.12	41.52	29.66	Nashik
8	धुळे ...	1262	446	1708	26.11	12.99	25.18	15.94	Dhule
9	नंदुरबार ...	1109	203	1312	15.45	23.38	23.86	23.45	Nandurbar
10	जळगाव ...	2630	1053	3683	28.59	13.7	20.36	15.53	Jalgaon
11	अहमदनगर ...	3237	804	4041	19.89	14	50.65	19.8	Ahmednagar
	नाशिक विभाग...	11294	4443	15737	28.23	17.03	34.74	21.54	Nashik Division
12	पुणे ...	3032	4201	7233	58.08	11.24	49.65	30.73	Pune
13	सातारा ...	2411	398	2809	14.17	12.89	26.05	14.59	Satara
14	सांगली ...	1950	633	2583	24.51	14.25	26.03	16.93	Sangli
15	सोलापूर ...	2624	1225	3850	31.83	14.02	31.82	19.14	Solapur
16	कोल्हापूर ...	2473	1050	3523	29.81	12.27	33.46	17.85	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	12490	7508	19998	37.54	12.81	40.55	21.83	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र...	29978	30641	60619	50.55	14.2	36.25	24.38	Rest of Maharashtra

17	औरंगाबाद	1810	1087	2897	37.53	21.58	49.92	30.86	Aurangabad
18	जालना	1305	308	1613	19.09	15.12	33.43	18.22	Jalna
19	परभणी	1043	485	1528	31.76	12.21	33.28	18.14	Parbhani
20	हिंगोली	833	154	987	15.60	17.12	36.84	19.81	Hingoli
21	बीड	1774	387	2161	17.91	18.67	18.38	18.61	Beed
22	नांदेड	2187	689	2876	23.96	19.9	36.14	23.42	Nanded
23	उस्मानाबाद	1253	233	1487	15.69	15.79	20.31	16.47	Osmanabad
24	लातूर	1590	490	2080	23.57	19.12	43.41	24.07	Latur
	औरंगाबाद विभाग	11795	3834	15629	24.53	17.96	36.86	22.1	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	1759	473	2232	21.20	17.43	21.9	18.35	Buldhana
26	अकोला	1003	627	1630	38.49	16.5	27.73	20.58	Akola
27	वाशिम	842	178	1020	17.49	17.04	24.72	18.31	Washim
28	अमरावती	1708	900	2607	34.50	15.15	25.44	18.5	Amravati
29	यवतर्माळ	2001	457	2458	18.60	16.33	28.1	18.35	Yavatmal
	अमरावती विभाग	7312	2636	9948	26.50	16.42	25.73	18.75	Amravati Division
30	वर्धा	912	325	1237	26.26	16.31	14.65	15.87	Wardha
31	नागपूर	1454	2614	4068	64.26	15.73	28.7	23.74	Nagpur
32	भंडारा	960	176	1136	15.47	9.7	20.43	11.23	Bhandara
33	गोंदिया	1057	143	1201	11.95	10.57	10.35	10.54	Gondia
34	चंद्रपूर	1406	665	2071	32.11	10.26	33.86	16.88	Chandrapur
35	गडचिरोली	903	67	970	6.93	25.69	-1.9	23.29	Gadchiroli
	नागपूर विभाग...	6692	3990	10683	37.35	14.1	26.45	18.42	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग...	14005	6626	20631	32.12	15.3	26.16	18.58	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य...	55778	41101	96879	42.43	15.25	34.57	22.73	Maharashtra State
	भारत *	742491	286120	1028610	27.82	18.1	31.48	21.54	India *

15

टिप - (१) आकडे संक्षिप्तता लिलहिल्यामुळे बेरजा काही ठिकाणी जुळणार नाहीत.

(२) * कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टिप पहावी.

आधार - (१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(ii) * Please see the Note on page No.3

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

(2) Registrar General and Census Commissioner, Government of India, New Delhi

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्का क्रमांक/TABLE No. 2.3.

जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता/AREA AND DENSITY OF EACH DISTRICT 2001

अनुक्रमांक Serial No (1)	जिल्हा (2)	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर) Area in sq. kilometres (3)	घनता (प्रत्येक चौ. किलोमीटरमागे लोकसंख्या) Density (No. of persons per sq. kilometres) (4)	District (2)
1	मुंबई	157	21,261	Mumbai
2	मुंबई (उपनगर)	446	19,373	Mumbai (Suburb)
3	ठाणे	9,558	851	Thane
4	रायगड	7,152	309	Raigad
5	रत्नागिरी	8,208	207	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	5,207	167	Sindhudurg
	कोकण विभाग	30,728	810	Konkan Division
7	नाशिक	15,530	322	Nashik
8	धुळे	8,063	212	Dhule
9	नंदुरबार	5,034	261	Nandurbar
10	जळगाव	11,765	313	Jalgaon
11	अहमदनगर	17,048	237	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	57,440	274	Nashik Division
12	पुणे	15,643	262	Pune
13	सातारा	10,480	268	Satara
14	सांगली	8,572	301	Sangli
15	सोलापूर	14,895	258	Solapur
16	कोल्हापूर	7,685	458	Kolhapur
	पुणे विभाग	57,275	349	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	1,45,443	417	Rest of Maharashtra
17	औरंगाबाद	10,107	287	Aurangabad
18	जालना	7,718	209	Jalna
19	परभणी	6,517	234	Parbhani
20	हिंगोली	4,524	218	Hingoli
21	बीड	10,693	202	Beed

तक्का क्रमांक/TABLE No. 2.3.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
22	नांदेड ...	10,528	273	Nanded
23	उस्मगनाबाद ...	7,569	196	Osmanabad
24	लातूर ...	7,157	291	Latur
	औरंगाबाद विभाग ...	64,813	241	Aurangabad Division
25	बुलढाणा ...	9,661	231	Buldhana
26	अकोला ...	5,429	300	Akola
27	वाशिम ...	5,153	198	Washim
28	अमरावती ...	12,210	214	Amravati
29	यवतमाळ ...	13,582	181	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	46,035	216	Amravati Division
30	वर्धा ...	6,309	196	Wardha
31	नागपूर ...	9,802	415	Nagpur
32	भंडारा ...	3,895	292	Bhandara
33	गोंदिया ...	5,425	221	Gondiya
34	चंद्रपूर ...	11,443	181	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	14,412	67	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	51,286	208	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	97,321	212	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	3,07,577	315	Maharashtra State
	भारत *	3166285	325	India *

टीप --* कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टिप पहावी.

आधार- (१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत.

Note --* Please see the Note on page No.3

Source--(1) Director of Census Operations, Maharashtra.

(2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4.

जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)

PERCENTAGE OF LITERACY IN EACH DISTRICT
2001

साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी) / Literacy percentage					
अनुक्रमांक Serial No (1)	जिल्हा (2)	पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	District (2)
1	मुंबई	90.23	81.38	86.40	Mumbai
2	मुंबई (उपनगर)	91.56	81.12	86.89	Mumbai (Suburb)
3	ठाणे	87.06	73.10	80.66	Thane
4	रायगड	86.15	67.75	77.03	Raigad
5	रत्नागिरी	85.89	65.77	75.05	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	90.26	71.23	80.30	Sindhudurg
	कोंकण विभाग	89.10	75.75	82.93	Konkan Division
7	नाशिक	83.65	64.35	74.36	Nashik
8	धुळे	81.40	61.39	71.65	Dhule
9	नंदुरबार	66.16	45.18	55.78	Nandurbar
10	जळगाव	85.91	64.30	75.43	Jalgaon
11	अहमदनगर	85.70	64.35	75.30	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	83.08	62.43	73.05	Nashik Division
12	पुणे	88.34	71.89	80.45	Pune
13	सातारा	88.20	68.38	78.22	Satara
14	सांगली	86.26	66.73	76.62	Sangli
15	सोलापूर	81.99	59.84	71.25	Solapur
16	कोल्हापूर	87.47	66.02	76.93	Kolhapur
	पुणे विभाग	86.69	67.38	77.27	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	86.81	69.46	78.54	Rest of Maharashtra
17	औरंगाबाद	84.89	60.09	72.94	Aurangabad
18	जालना	79.14	49.04	64.40	Jalna
19	परभणी	79.63	52.02	66.07	Parbhani
20	हिंगोली	80.71	51.17	66.25	Hingoli
21	बीड	80.70	54.52	67.99	Beed
22	नांदेड	80.44	54.35	67.77	Nanded
23	उस्मानाबाद	80.42	56.89	69.02	Osmanabad
24	लातूर	82.94	59.40	71.54	Latur
	औरंगाबाद विभाग	81.44	55.36	68.77	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
24	बुलढाणा	86.93	64.07	75.78	Buldhana
25	अकोला	88.91	73.43	81.41	Akola
26	वाशिम	85.44	60.57	73.37	Washim
27	अमरावती	88.91	75.73	82.54	Amravati
28	यवतमाळ	84.09	62.52	73.62	Yavatmal
	अमरावती विभाग	86.93	67.95	77.72	Amravati Division
29	वर्धा	87.18	72.45	80.06	Wardha
30	नागपूर	90.18	77.42	84.03	Nagpur
31	भंडारा	88.97	67.82	78.47	Bhandara
32	गोंदिया	89.61	67.58	78.52	Gondiya
33	चंद्रपूर	82.94	62.89	73.17	Chandrapur
34	गडचिरोली	71.86	48.07	60.10	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	86.63	69.25	78.15	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	86.78	68.63	77.94	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य-२००१...	85.97	67.03	76.88	Maharashtra State-2001
	महाराष्ट्र राज्य-१९९१...	76.56	52.32	64.87	Maharashtra State-1991
	भारत * २००१...	75.26	53.67	64.84	India * 2001

टीप -* कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टिप पहावी.

आधार - (१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत.

Note--* Please see the Note on page No.3

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra.

(2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5.

१९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार

Decadal Variation in Population Since 1901

दशक Decade (1)	दशवर्षीय लोकसंख्येतील चढदतार (टक्केवारी) Percentage decadal variation in population (2)
1901-11	+10.74
1911-21	-2.91
1921-31	+14.91
1931-41	+11.99
1941-51	+19.27
1951-61	+23.60
1961-71	+27.45
1971-81	+24.54
1981-91	+25.73
1991-01	+22.73

आधार - संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6.

शहरांच्या लोकसंख्या गटानुसार नागरी लोकसंख्या

URBAN POPULATION BY SIZE—CLASS OF TOWNS
2001

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगरे Number of towns	लोकसंख्या Population	एकूण शहरी लोकसंख्येशी शेकडा, प्रमाण Percentage to total urban population (5)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 5,000 हून कमी	8	29,284	0.07
2	5,000—9,999	50	3,64,597	0.89
3	10,000—19,999	101	14,71,300	3.58
4	20,000—49,999	135	41,72,034	10.15
5	50,000—99,999	44	31,14,623	7.58
6	1,00,000 आणि याहून अधिक and above	40	3,19,49,146	77.73
एकूण/Total		378	4,11,00,980	100.0

आधार - संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7

वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF INHABITED VILLAGES
ACCORDING TO POPULATION 2001

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	२०० पेक्षा कमी/Below गावांची संख्या लोकसंख्या		200 to 499 गावांची संख्या - लोकसंख्या		500 to 999 गावांची संख्या लोकसंख्या		District (2)
		Number of Villages (3)	Population (00) (4)	Number of Villages (5)	Population (00) (6)	Number of Villages (7)	Population (00) (8)	
1	मुंबई	...	...	...	...	...	...	Brihan Mumbai
2	मुंबई (उपनगर)	...	...	...	...	...	...	Bril an (Suburban)
3	ठाणे	66	87	314	1,154	567	4,172	Thane
4	रायगड	149	196	546	1,941	657	4,662	Raigad
5	रत्नागिरी	72	86	384	1,406	550	4,017	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	30	33	154	562	257	1,898	Sindhudurg
	कोकण विभाग	317	401	1,298	5,063	2,031	14,748	Konkan Division
7	नाशिक	27	39	256	962	583	4,317	Nashik
8	धुळे	12	17	74	271	163	1,236	Dhule
9	नंदुरबार	55	60	159	559	308	2,304	Nandurbar
10	जळगाव	44	53	189	709	419	3,094	Jalgaon
11	अहमदनगर	13	19	105	404	397	2,994	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	151	188	783	2,904	1,870	13,946	Nashik Division
12	पुणे	99	105	296	1,036	469	3,432	Pune
13	सातारा	96	122	370	1,317	494	3,545	Satara
14	सांगली	1	15	38	151	134	993	Sangli
15	सोलापूर	9	12	66	261	194	1,487	Solapur
16	कोल्हापूर	22	28	131	494	287	2,092	Kollhapur
	पुणे विभाग	227	269	901	3,259	1,578	11,548	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	695	858	3,082	11,227	5,479	40,241	Rest of Maharashtra

17	औरंगाबाद	...	78	83	211	768	404	3,004	Aurangabad
18	जालना	...	29	36	104	396	322	2,418	Jalna
19	परभणी	...	24	31	162	600	254	1,840	Parbhani
20	हिंगोली	...	34	36	103	384	216	1,589	Hingoli
21	बीड	...	36	49	230	826	457	3,358	Beed
22	नांदेड	...	43	48	202	741	476	3,499	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	12	18	83	320	186	1,373	Osmanabad
24	लातूर	...	9	13	89	327	252	1,883	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	265	315	1,184	4,362	2,567	18,963	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	108	98	191	677	365	2,691	Buldhana
26	अकोला	...	100	91	204	733	253	1,846	Akola
27	वाशिम	...	52	47	108	401	221	1,695	Washim
28	अमरावती	...	285	246	411	1,445	464	3,315	Amravati
29	यवतमाळ	...	167	162	394	1,426	608	4,377	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	712	644	1,308	4,683	1,911	13,924	Amravati Division
30	वर्धा	...	203	142	235	844	297	2,107	Wardha
31	नागपूर	...	252	219	446	1,565	534	3,828	Nagpur
32	भंडारा	...	67	72	124	428	233	1,719	Bhandara
33	गोंदिया	...	65	70	130	465	297	2,174	Gondia
34	चंद्रपूर	...	178	193	389	1,366	456	3,317	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	505	531	469	1,547	300	2,098	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	1,270	1,227	1,793	6,215	2,117	15,243	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	1,982	1,871	3,101	10,898	4,028	29,166	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	2,942	3,043	7,367	26,486	12,074	88,371	Maharashtra State

तक्का क्रमांक/TABLE No. 2.7—contd.

अनुक्रमांक Serial No (1)	जिल्हा (2)	1000 to 1999		2000 to 4999		5000 to 9999		District (2)
		गावांची संख्या Number of Villages (9)	लोकसंख्या Population (00) (10)	गावांची संख्या Number of Villages (11)	लोकसंख्या Population (00) (12)	गावांची संख्या Number of Villages (13)	लोकसंख्या Population (00) (14)	
1	मुंबई	...	...	...	...	...	...	Mumbai
2	मुंबई (उपनगर)	...	...	...	...	...	...	Mumbai (Suburban)
3	ठाणे	524	7,296	219	6,404	29	1,949	Thane
4	रायगड	365	4,992	124	3,613	17	1,160	Raigad
5	रत्नागिरी	400	5,558	126	3,463	6	392	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	232	3,192	65	1,822	5	357	Sindhudurg
	कोकण विभाग	1,521	21,040	534	15,302	57	3,858	Konkan Division
7	नाशिक	624	8,962	363	10,457	53	3,376	Nashik
8	धुळे	225	3,238	170	4,928	27	1,876	Dhule
9	नंदुरबार	285	4,009	113	3,108	14	937	Nandurbar
10	जळगाव	482	6,758	271	7,977	70	4,703	Jalgaon
11	अहमदनगर	540	7,786	415	12,553	88	5,735	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	2,156	30,753	1,332	39,021	252	16,627	Nashik Division
12	पुणे	535	7,014	358	10,813	70	4,583	Pune
13	सातारा	412	5,839	282	8,321	50	3,235	Satara
14	सांगली	232	3,350	221	6,803	73	4,931	Sangli
15	सोलापूर	409	5,958	373	11,277	71	4,624	Solapur
16	कोल्हापूर	376	5,395	284	8,652	74	4,895	Kolhapur
	पुणे विभाग	1,964	28,156	1,518	45,867	338	22,268	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	5,641	79,949	3,384	1,00,190	647	42,753	Rest of Maharashtra

17	औरंगाबाद	374	5,212	194	5,701	31	2,031	Aurangabad
18	जालना	364	5,100	124	3,475	17	1,205	Jalna
19	परभणी	261	3,657	115	3,251	12	814	Parbhani
20	हिंगोली	230	3,229	75	1,988	11	760	Hingoli
21	बीड	416	5,838	187	5,234	21	1,363	Beed
22	नांदेड	555	7,748	229	6,430	34	2,206	Nanded
23	उस्मानाबाद	264	3,745	149	4,406	28	1,804	Osmanabad
24	लातूर	331	4,857	203	5,770	29	1,917	Latur
	औरंगाबाद विभाग	2,795	39,385	1,276	36,256	183	12,101	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	399	5,554	193	5,415	35	2,394	Buldhana
26	अकोला	194	2,656	86	2,581	19	1,187	Akola
27	वाशिम	231	3,146	84	2,507	3	203	Washim
28	अमरावती	355	4,908	126	3,664	25	1,832	Amravati
29	यवतमाळ	494	6,901	161	4,471	26	1,689	Yavatmal
	अमरावती विभाग	1,673	23,164	650	18,637	108	7,306	Amravati Division
30	वर्धा	186	2,505	63	1,861	16	1,127	Wardha
31	नागपूर	269	3,710	97	2,900	24	1,632	Nagpur
32	भंडारा	232	3,192	109	3,136	10	681	Bhandara
33	गोंदिया	269	3,824	120	3,149	10	665	Gondia
34	चंद्रपूर	317	4,372	114	3,300	14	1,009	Chandrapur
35	गडचिरोली	188	2,498	49	1,431	6	371	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	1,461	20,102	552	15,777	80	5,484	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	3,134	43,266	1,202	34,414	188	12,790	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	11,570	1,62,600	5,862	1,70,861	1,018	67,644	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	10,000 आणि त्यापेक्षा अधिक/ and above		एकूण/Total		ओसाड गावांची संख्या Number of un-inhabited Villages (19)	District (2)
		गावांची संख्या Number of Villages (15)	लोकसंख्या Population (00) (16)	गावांची संख्या Number of Villages (17)	लोकसंख्या Population (00) (18)		
1	मुंबई	...	...	...	...	...	Mumbai
2	मुंबई (उपनगर)	...	...	...	...	...	Mumbai (Suburban)
3	ठाणे	8	1,233	1,727	22,294	N.A	Thane
4	रायगड	1	167	1,859	16,731	N.A	Raigad
5	रत्नागिरी	1	124	1,539	15,046	N.A	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	...	743	7,865	N.A	Sindhudurg
	कोकण विभाग	10	1,523	5,868	61,935	N.A	Konkan Division
7	नाशिक	17	2,450	1,923	30,562	N.A	Nashik
8	धुळे	7	1,056	678	12,621	N.A	Dhule
9	नंदुरबार	1	113	935	11,090	N.A	Nandurbar
10	जळगाव	16	3,005	1,491	26,299	N.A	Jalgaon
11	अहमदनगर	20	2,879	1,578	32,369	N.A	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	61	9,502	6,605	1,12,942	N.A	Nashik Division
12	पुणे	17	2,736	1,844	30,317	N.A	Pune
13	सातारा	12	1,728	1,716	24,109	N.A	Satara
14	सांगली	22	3,274	721	19,503	N.A	Sangli
15	सोलापूर	16	2,624	1,138	26,243	N.A	Solapur
16	कोल्हापूर	22	3,171	1,196	24,728	N.A	Kolhapur
	पुणे विभाग	89	13,533	6,615	1,24,900	N.A	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	160	24,588	19,086	2,99,777	N.A	Rest of Maharashtra

17	औरंगाबाद	...	8	1,299	1,300	18,099	N.A	Aurangabad
18	जालना	...	3	421	963	13,051	N.A	Jalna
19	परभणी	...	2	233	830	10,425	N.A	Parbhani
20	हिंगोली	...	3	353	672	8,331	N.A	Hingoli
21	बीड	...	7	1,074	1,354	17,742	N.A	Beed
22	नांदेड	...	7	1,201	1,546	21,872	N.A	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	7	867	729	12,533	N.A	Osmanabad
24	लातूर	...	8	1,132	921	15,900	N.A	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	45	6,572	8,315	1,17,954	N.A	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	6	761	1,297	17,591	N.A	Buldhana
26	अकोला	...	6	933	862	10,027	N.A	Akola
27	वाशिम	...	3	419	702	8,418	N.A	Washim
28	अमरावती	...	13	1,667	1,679	17,076	N.A	Amravati
29	यवतमाळ	...	6	985	1,856	20,011	N.A	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	34	4,765	6,396	73,123	N.A	Amravati Division
30	वर्धा	...	4	532	1,004	9,117	N.A	Wardha
31	नागपूर	...	6	684	1,628	14,539	N.A	Nagpur
32	भंडारा	...	3	376	778	9,604	N.A	Bhandara
33	गोंदिया	...	2	226	893	10,573	N.A	Gondia
34	चंद्रपूर	...	4	503	1,472	14,060	N.A	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	4	555	1,521	9,030	N.A	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	23	2,876	7,296	66,923	N.A	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	57	7,641	13,692	1,40,046	N.A	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	262	38,771	41,095	5,57,776	N.A	Maharashtra State

आधार - संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.
Source — Director of Census Operation, Maharashtra

N.A. = उपलब्ध नाही / Not Available.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8.

एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले
CITIES/URBAN AGGLOMERATIONS (UAs) WITH POPULATION OF 1,00,000
OR ABOVE
2001

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शहर/शहर संकुलाचे नाव (2)	लोकसंख्या (हजारात) Population (in thousand) (3)	Name of City/UA (2)
1	बृहन्मुंबई शहर संकुल	16,435	Brihan Mumbai Urban Agglomeration.
	(अ) बृहन्मुंबई (म.न.पा.)	11,978	(a) Brihan Mumbai (M. Corpn.)
	ठाणे जिल्ह्यात अंतर्भूत असलेले	4,457	Constituent in Thane District
	(अ) कल्याण-डोंबिवली (म.न.पा.)	1,194	(a) Kalyan-Dombivli (M. Corpn.)
	(आ) ठाणे (म.न.पा.)	1,263	(b) Thane (M. Corpn.)
	(इ) उल्हासनगर (म.न.पा.)	474	(c) Ulhasnagar (M. Corpn.)
	(ई) नवी मुंबई (म.न.पा.)	704	(d) New Mumbai (M. Corpn.)
	(उ) मीरा-भायंदर (न.प.)	520	(e) Mira Bhayandar (M.)
	(ऊ) अंबरनाथ (न.प.)	204	(f) Ambernath (M.)
	(ए) बदलापूर (न.प.)	98	(g) Badlapur (M.)
2	पुणे शहर संकुल	3,759	Pune Urban Agglomeration
	(अ) पुणे (म.न.पा.)	2,538	(a) Pune (M. Corpn.)
	(आ) पी.सी.एम.सी. (म.न.पा.)	1,012	(b) P.C.M.C. (M. Corpn.)
	(इ) पुणे (कटक मंडळ)	80	(c) Pune (Contonment)
	(ई) खडकी (कटक मंडळ)	77	(d) Kirkee (Contonment)
	(उ) देहू रोड (कटक मंडळ)	47	(e) Dehu Road (Contonment)
	(ऊ) देहू (गणना शहर)	5	(f) Dehu (C.T.)
3	नागपूर शहर संकुल	2,129	Nagpur Urban Agglomeration
	(अ) नागपूर (म.न.पा.)	2,052	(a) Nagpur (M. Corpn.)
	(आ) वाडी (गणना शहर)	40	(b) Wadi (C.T.)
	(इ) डिगडोह (गणना शहर)	37	(c) Digdoh (C.T.)
4	नाशिक शहर संकुल	1,152	Nashik Urban Agglomeration
	(अ) नाशिक (म.न.पा.)	1,077	(a) Nashik (M. Corpn.)
	(आ) देवळाली (कटक मंडळ)	51	(b) Deolali (Contonment)
	(इ) भगूर (न.प.)	12	(c) Bhagur (M.)
	(ई) एकलहरे (गणना शहर)	12	(d) Eklahare (C.T.)
5	सोलापूर (म.न.पा.)	873	Solapur (M. Corpn.)
6	औरंगाबाद शहर संकुल	892	Aurangabad Urban Agglomeration
	(अ) औरंगाबाद (म.न.पा.)	873	(a) Aurangabad (M. Corpn.)
	(आ) औरंगाबाद (कटक मंडळ)	19	(b) Aurangabad (Contonment)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8 -- contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
7.	अमरावती (म.न.पा.)	550	Amravati (M. Corpn.)
8.	कोल्हापूर शहर संकुल	505	Kolhapur Urban Agglomeration
	(अ) कोल्हापूर (म.न.पा.)	493	(a) Kolhapur (M.Corpn)
	(आ) गांधीनगर (गणना शहर)	12	(b) Gandhinagar (C.T.)
9.	भिवंडी शहर संकुल	621	Bhiwandi Urban Agglomeration
	(अ) भिवंडी (न.प.)	599	(a) Bhiwandi (M.)
	(आ) खोनी (गणना शहर)	23	(b) Khoni (C.T.)
10.	सांगली शहर संकुल	448	Sangli Urban Agglomeration
	(अ) सांगली/मिरज/कुपवाड(म.न.पा.)	437	(a)Sangli/Miraj/Kupwad(M.Corpn)
	(आ) माधवनगर (गणना शहर)	11	(b) Madhavnagar (C.T.)
11.	मालेगाव (न.प.)	409	Malegaon (M.)
12.	अकोला (न.प.)	401	Akola (M)
13.	नांदेड-वाघल (म.न.पा.)	431	Nanded-Waghala (M Corpn)
14.	धुळे (न.प.)	342	Dhule (M)
15.	जळगाव (न.प.)	369	Jalgaon (M)
16.	इचलकरंजी शहर संकुल	286	Ichalkaranji Urban Agglomeration
	(अ) इचलकरंजी (न.प.)	258	(a) Ichalkaranji (M)
	(आ) कबनूर (गणना शहर)	28	(b) Kabnur (C.T)
17.	चंद्रपूर (न.प.)	289	Chandrapur (M.)
18.	अहमदनगर शहर संकुल	348	Almeduagar Urban Agglomeration
	(अ) अहमदनगर (न.प.)	308	(a) Ahmednagar (M.)
	(आ) अहमदनगर (कटक मंडळे)	40	(b) Ahmednagar (Cont.)
19.	लातूर (न.प.)	300	Latur (M)
20.	परभणी (न.प.)	259	Parbhani (M)
21.	जालना (न.प.)	236	Jalna (M)
22.	भुसावळ शहर संकुल	188	Bhusawal Urban Agglomeration
	(अ) भुसावळ (न.प.)	172	(a) Bhusawal (M)
	(आ) कन्दारी (गणना शहर)	15	(b) Kandri (C.T)
23.	नाला सोपारा (न.प.)	185	Nalasopara Urban Agglomeration
24.	वसई शहर संकुल	174	Vasai Urban Agglomeration
	(अ) वसई (न.प.)	49	(a) Vasai (M.)
	(आ) नवघर माणिकपूर (न.प.)	117	(b) Navghar-Manikpur (M)
	(इ) संदोर (गणना शहर)	8	(c) Sandor(C.T)

तत्का क्रमांक/TABLE No. 2.8 -- conclud.

(1)	(2)	(3)	(2)
25.	कामटी शहर संकुल	137	Kamptee Urban Agglomeration
	(अ) कामटी (न.प.)	84	(a) Kamptee (M.)
	(आ) कन्हान पिपरी (गणना शहर)	22	(b) Kanhan Pipri (C.T.)
	(इ) टेकाड (गणना शहर)	17	(c) Tekadi (C.T.)
	(ई) कामटी (कटक मंडळ)	14	(d) Kamptee (Contt.)
26.	यवतमाळ शहर संकुल	155	Yavatmal Urban Agglomeration
	(अ) यवतमाळ (न.प.)	121	(a) Yavatmal (M.)
	(आ) उमरखेड (गणना शहर)	34	(b) Umarchhed (C.T.)
27.	बीड (न.प.)	138	Beed (M.)
28.	गोंदिया (न.प.)	121	Gondiya (M.)
29.	वर्धा (न.प.)	111	Wardha (M.)
30.	विरार (न.प.)	119	Virar (M.)
31.	सातारा (न.प.)	108	Satara (M.)
32.	अचलपूर (न.प.)	107	Achalpur (M.)
33.	बाशी (न.प.)	105	Barshi (M.)
34.	पनवेल (न.प.)	104	Panvel (M.)
एकूण ...		32,923	... Total

म.न.पा.=महानगरपालिका/M Corp =Municipal Corporation

न.प.=नगरपरिषद/M = Municipality C.T.-गणना शहर/Census Town.

टीप - आकडे सक्षिप्तात निर्हाल्यामुळे बेरजा
जुळतीलच असे नाही

Note.—Details may not add to the totals
due to rounding.

आधार - भारताची जनगणना २००१, मालिका २८.

Source—Census of India 2001, Series 28

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.9

काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF WORKERS AND NON-WORKERS
1991

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Sr. No. (1)	बाब (2)	महाराष्ट्र Maharashtra (3)	Item (2)
1	शेतकरी ...	10,172	Cultivators.
2	शेतमजूर ...	8,313	Agricultural labourers.
3	पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छीमारी, शिकार, मळे, फळबाग आणि संलग्न कामे	472	Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations orchards and allied activities.
4	खाणकाम आणि दगड खाणकाम	115	Mining and quarrying.
5	वस्तुनिर्माण, प्रकिया, संधारण व दुरुस्ती--		Manufacturing, processing servicing and repairs—
	(अ) घरगुती उद्योग	498	(a) Household industry.
	(ब) घरगुती उद्योगधंद्याव्यतिरिक्त इतर उद्योग	3,598	(b) Other than household industry.
6	बांधकाम	802	Construction.
7	व्यापार आणि वाणिज्य	2,657	Trade and commerce
8	वाहतूक, साठवण आणि दळणवळण	1,160	Transport, storage and communications
9	इतर सेवा	3,219	Other Services.
	एकूण-मुख्यतः काम करणारे	31,006	Total—main workers.
	सिमांतिक कामगार	2,904	Marginal workers
	एकूण-काम न करणारे	45,011	Total—non-workers.
	एकूण-काम करणारे आणि न करणारे	78,921	Total—workers and non-workers.

आधार - महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली व संचालक, जनगणना कार्यालय,
महाराष्ट्र, मुंबई.

Source — Registrar General and Census Commissioner, Government of India, New Delhi
and Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.10.

काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे कार्य प्रकारानुसार वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF PERSONS NOT AT WORK BY TYPE OF ACTIVITY

गणना/Census

1991

(हजारत/in thousand)

कार्य प्रकार (1)	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकूण/Total			Type of activity (1)
	पुरुष Males (2)	स्त्रिया Females (3)	एकूण Total (4)	पुरुष Males (5)	स्त्रिया Females (6)	एकूण Total (7)	पुरुष Males (8)	स्त्रिया Females (9)	एकूण Total (10)	
पूर्ण वेळ विद्यार्थी ...	5,568	3,666	9,234	4,268	3,398	7,666	9,836	7,064	16,900	Full time students.
घरकाम करणारे ...	94	2,985	3,079	100	6,149	6,249	194	9,134	9,328	Household duties.
अवलंबून असणारे व बालके	5,581	6,137	11,718	2,993	2,931	5,924	8,574	9,068	17,642	Dependents and infants.
सेवानिवृत्त, व्याजावर, भाड्यावर उपजीविका करणारे व स्वतंत्र उत्पन्न असणारे.	93	38	131	342	51	393	435	89	524	Retired, rentiers and persons of independent means.
भिकारी, भटके इत्यादी ...	11	6	17	15	6	21	26	12	38	Beggars,vagrantsetc.
शिक्षा भोगणारे, मानसिक आजाराच्या व धर्मार्थ संस्थांमध्ये राहणाऱ्या व्यक्ती.	8	3	11	20	7	27	28	10	38	Inmates of panal, mental and chari- table institutions
इतर ...	126	30	156	305	79	384	431	109	540	Others.
इतर ...	11,481	12,865	24,346	8,043	12,621	20,664	19,524	25,486	45,010	... Total

आधार - भारताची जनगणना, १९९१.

Source — Census of India 1991.

तत्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

---

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11.

अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या/POPULATION OF S.C. AND S.T. 2001

(संख्या/Number)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुसूचित जाती Scheduled Castes	अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes	एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage to total population		साक्षर लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी प्रमाण Literate population percentage to total Population (1991)*		District
				अनु.जाती S.C.	अनु.जमाती S.T.	अनु.जाती S.C.	अनु.जमाती S.T.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मुंबई	1,83,469	20,666	5.50	0.62	71.58	68.24	Mumbai
2	मुंबई (उपनगर)	4,01,569	70,454	4.65	0.82			Mumbai (Suburban)
3	ठाणे	3,39,720	11,99,290	4.18	14.75	65.05	25.84	Thane
4	रायगड	53,667	2,69,124	2.43	12.19	64.81	25.74	Raigad
5	रत्नागिरी	24,515	20,102	1.44	1.18	63.46	33.01	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	38,536	4,952	4.44	0.57	69.67	64.62	Sindhudurg
	कोकण विभाग	10,41,476	15,84,588	4.19	6.37	69.28	29.59	Konkan Division
7	नाशिक	4,26,516	11,94,271	8.54	23.92	60.59	29.83	Nashik
8	धुळे	1,09,102	4,43,564	6.39	25.97	55.74	23.71	Dhule
9	नंदुरबार	41,412	8,59,574	3.16	65.93			Nandurbar
10	जळगाव	2,86,777	4,35,951	7.79	11.84	52.35	34.70	Jalgaon
11	अहमदनगर	4,84,685	3,03,255	12.00	7.51	51.86	30.59	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	13,48,492	32,36,615	8.57	20.57	54.86	27.96	Nashik Division
12	पुणे	7,61,857	2,61,722	10.53	3.62	59.47	41.97	Pune
13	सातारा	2,46,110	21,896	8.76	0.78	57.77	52.38	Satara
14	सांगली	3,13,474	17,855	12.13	0.69	54.09	54.05	Sangli
15	सोलापूर	5,78,123	68,989	15.02	1.79	46.52	47.69	Solapur

16	कोल्हापूर	4,49,641	21,387	12.76	0.61	54.34	61.06	Kolhapur
	पुणे विभाग	23,49,205	3,91,849	11.75	1.96	54.39	44.85	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	47,39,173	52,13,052	7.82	8.60	58.21	29.77	Rest of Maharashtra
17	औरंगाबाद	3,76,181	1,00,416	12.99	3.47	50.27	32.86	Aurangabad
18	जालना	1,81,017	32,103	11.22	1.99	35.94	32.08	Jalna
19	परभणी	1,52,463	35,210	9.98	2.30			Parbhani
20	हिंगोली	1,00,697	86,898	10.20	8.80	37.77	33.78	Hingoli
21	बीड	2,81,240	24,193	13.01	1.12	41.69	38.38	Beed
22	नांदेड	4,98,196	2,53,596	17.32	8.82	40.53	36.09	Nanded
23	उस्मानाबाद	2,45,790	27,857	16.53	1.87	43.46	39.45	Osmanabad
24	लातूर	4,04,251	47,836	19.43	2.30	43.88	43.09	Latur
	औरंगाबाद विभाग	22,39,835	6,08,109	14.33	3.89	42.38	35.65	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	2,41,623	1,15,156	10.82	5.16	50.11	42.60	Buldhana
26	अकोला	1,68,447	1,00,088	10.33	6.14			Akola
27	वाशिम	1,62,663	70,987	15.94	6.96	55.49	51.03	Washim
28	अमरावती	4,46,623	3,56,533	17.13	13.68	61.58	44.57	Amravati
29	यवतमाळ	2,52,802	4,73,370	10.28	19.26	57.62	41.45	Yavatmal
	अमरावती विभाग	12,72,158	11,16,134	12.79	11.22	57.07	43.99	Amravati Division
30	वर्धा	1,58,630	1,54,415	12.83	12.49	68.58	55.43	Wardha
31	नागपूर	6,96,461	4,44,441	17.12	10.93	71.05	62.31	Nagpur
32	भंडारा	2,01,949	97,718	17.77	8.60			Bhandara
33	गोंदिया	1,67,699	1,96,455	13.97	16.36	69.34	51.73	Gondiya
34	चंद्रपूर	2,96,927	3,75,256	14.34	18.12	62.85	47.30	Chandrapur
35	गडचिरोली	1,08,824	3,71,696	11.22	38.31	53.40	30.40	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	16,30,490	16,39,981	15.26	15.35	67.70	50.20	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	29,02,648	27,56,115	14.07	13.36	63.33	47.82	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	98,81,665	85,77,276	10.20	8.85	56.46	36.79	Maharashtra State
	भारत + ...	16,66,35,700	8,43,26,240	16.20	8.20	...	...	India +

टिप --(१) * 2001 ची अंकडे वारी उपलब्ध नाही

(2) + कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टिप पहावी.

Note-- (1) *Figures for 2001 are not Available.

(2) +Please see the Note on page No.3

आधार - भारतीय जनगणना, २००१ प्राथमिक जनगणना सारांश (अंतिम) Source.—Census of India 2001 Primary Census Abstract (Final).

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.12

महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची प्रकारानुसार संख्या/DISABLED POPULATION IN MAHARASHTRA STATE BY TYPE OF DISABILITY
2001

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	अंध Blind (3)	पांगळे Crippled (4)	मूक Speech (5)	कर्णबधीर Hearing (6)	मनोरुग्ण Mental (7)	एकूण Total (8)	एकूण लोकसंख्येशी % % to total population (9)	District (2)
1	मुंबई	28,928	12,020	3,706	1,696	7,617	53,967	1.62	Mumbai
2	मुंबई (उपनगर)	58,714	28,326	8,146	3,571	17,053	1,15,810	1.34	Mumbai (Suburban)
3	ठाणे	18,348	28,115	6,349	3,911	13,684	70,407	0.87	Thane
4	रायगड	8,890	10,792	2,438	1,851	3,824	27,795	1.26	Raigad
5	रत्नागिरी	9,556	8,794	2,166	2,487	4,225	27,228	1.60	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	3,932	4,094	1,328	785	2,669	12,808	1.47	Sindhudurg
	कोकण विभाग ...	1,28,368	92,141	24,133	14,301	49,072	3,08,015	1.24	Konkan Division
7	नाशिक	23,316	28,512	4,795	4,394	9,103	70,120	1.40	Nashik
8	धुळे	9,834	11,717	1,960	1,623	3,195	28,329	1.66	Dhule
9	नंदुरवार	13,174	6,344	1,209	909	1,952	23,588	1.80	Brihan Mumbai
10	जळगाव	15,945	26,496	4,175	3,692	6,956	57,264	1.55	Jalgaon
11	अहमदनगर	35,509	27,841	5,537	4,630	10,043	83,560	2.07	Ahmednagar
	नाशिक विभाग ...	97,778	1,00,910	17,676	15,248	31,249	2,62,861	1.67	Nashik Division
12	पुणे	26,853	36,091	7,160	4,920	16,258	91,282	1.26	Pune
13	सातारा	9,386	15,874	3,310	2,252	6,635	37,457	1.33	Satara
14	सांगली	8,735	13,208	3,394	1,448	6,157	32,942	1.28	Sangli
15	सोलापूर	21,436	26,234	5,733	3,236	9,445	66,084	1.72	Solapur
16	कोल्हापूर	13,512	17,083	4,180	1,595	7,456	43,826	1.24	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	79,922	1,08,490	23,777	13,451	45,951	2,71,591	1.36	Pune Division

	उर्वरित महाराष्ट्र ...	3,06,068	301541	65,586	43,000	1,26,272	8,42,467	1.39	Rest of Maharashtra
17	औरंगाबाद ...	23,181	21,712	3,718	3,366	6,603	58,580	2.02	Aurangabad
18	जालना ...	16,702	13,428	2,283	2,417	3,966	38,796	2.41	Jalana
19	परभणी ...	11,186	13,837	2,313	2,520	3,411	33,267	2.18	Parbhani
20	हिंगोली ...	7,947	8,259	1,351	1,779	2,205	21,541	2.18	Brihan Mumbai
21	बीड ...	12,223	17,913	2,810	2,416	4,880	40,242	1.86	Beed
22	नांदेड ...	40,967	20,929	4,744	3,817	6,872	77,329	2.69	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	12,911	13,648	2,267	2,079	4,152	35,057	2.36	Osmanabad
24	लातूर ...	14,656	18,652	3,211	2,927	5,372	44,818	2.15	Latur
	औरंगाबाद विभाग	1,39,773	1,28,378	22,697	21,321	37,461	3,49,630	2.24	Aurangabad Division
25	बुलढाणा ...	11,596	18,178	2,697	3,993	5,310	41,774	1.87	Buldhana
26	अकोला ...	9,346	11,633	1,992	2,459	3,712	29,142	1.79	Akola
27	वाशिम ...	5,275	7,917	1,295	1,709	2,015	18,211	1.79	Brihan Mumbai
28	अमरावती ...	27,921	18,805	3,863	3,802	7,070	61,461	2.36	Amravati
29	यवतमाळ ...	14,826	15,644	3,180	3,063	5,264	41,977	1.71	Yavatmal
	अमरावती विभाग	68,964	72,177	13,027	15,026	23,371	1,92,565	1.94	Amravati Division
30	वर्धा ...	7,677	7,963	1,401	1,899	3,252	22,192	1.79	Wardha
31	नागपूर ...	19,234	24,329	4,262	3,463	11,185	62,473	1.54	Nagpur
32	भंडारा ...	6,261	8,277	1,135	1,494	2,644	19,811	1.74	Bhandara
33	गोंदिया ...	11,832	9,118	1,149	1,809	2,822	26,730	2.23	Brihan Mumbai
34	चंद्रपूर ...	16,892	12,767	2,556	2,836	4,463	39,514	1.91	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	4,229	5,395	1,230	1,542	1,804	14,200	1.46	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	66,125	67,849	11,733	13,043	26,170	1,84,920	1.73	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	1,35,089	1,40,026	24,760	28,069	49,541	3,77,485	1.83	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	5,80,930	5,69,945	1,13,043	92,390	2,13,274	15,69,582	1.62	Maharashtra State

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13

वयोगटानुसार लोकसंख्या/POPULATION ACCORDING TO AGE GROUPS

2001

(हजारत/in thousand)

एकूण लोकसंख्या/Total population					
एकूण/ग्रामीण/नागरी Tctal/Rural/Urban (1)	वय-गट Age-group (2)	पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	संचयी टक्केवारी Cumulative percentage (6)
एकूण/Total	0-9	10,286	9,477	19,763	20.40
	10-14	5,946	5,392	11,338	32.10
	15-19	5,263	4,308	9,571	41.98
	20-24	4,781	4,075	8,856	51.12
	25-29	4,187	4,031	8,218	59.61
	30-34	3,801	3,592	7,393	67.24
	35-39	3,540	3,418	6,958	74.42
	40-44	3,010	2,536	5,546	80.14
	45-49	2,404	2,139	4,543	84.83
	50-54	1,863	1,583	3,446	88.39
	55-59	1,320	1,353	2,673	91.15
	60-64	1,204	1,527	2,731	93.97
	65-69	1,230	1,403	2,633	96.69
	70-74	814	815	1,629	98.37
75-79	334	349	683	99.07	
80+	351	428	779	99.88	
वय माहीत नसलेले/Age not known		66	52	118	100.00
एकूण/Total		50,401	46,478	96,879	.....
ग्रामीण/Rural	0-9	6,284	5,818	12,102	21.70
	10-14	3,591	3,279	6,870	34.01
	15-19	2,940	2,431	5,371	43.64
	20-24	2,402	2,172	4,574	51.84
	25-29	2,082	2,158	4,240	59.45
	30-34	1,945	1,999	3,944	66.52
	35-39	1,880	1,922	3,802	73.33
	40-44	1,605	1,445	3,050	78.80
	45-49	1,300	1,214	2,514	83.31
	50-54	1,003	913	1,916	86.75
	55-59	754	849	1,603	89.62
	60-64	748	1,041	1,789	92.83
	65-69	861	980	1,841	96.13
	70-74	566	552	1,118	98.13
75-79	217	226	443	98.92	
80+	236	284	520	99.86	
वय माहीत नसलेले/Age not known		44	36	80	100.00
एकूण/Total		28,459	27,319	55,778	.....

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
नागरी/Urban	0—9	4,002	3,659	7,661	18.64
	10—14	2,355	2,112	4,467	29.51
	15—19	2,323	1,877	4,200	39.73
	20—24	2,379	1,903	4,282	50.14
	25—29	2,105	1,873	3,978	59.82
	30—34	1,856	1,593	3,449	68.21
	35—39	1,660	1,496	3,156	75.89
	40—44	1,405	1,090	2,496	81.97
	45—49	1,105	925	2,029	86.90
	50—54	860	670	1,530	90.63
	55—59	566	504	1,070	93.23
	60—64	456	486	942	95.52
	65—69	368	424	792	97.45
	70—74	248	264	512	98.69
	75—79	117	123	240	99.28
	80+	116	144	260	99.91
वय माहीत नसलेले/Age not known		22	16	38	100.00
एकूण/Total		21,942	19,159	41,101	.....

आधार - भारतीय जनगणना २००१.
 Source — Census of India, 2001.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्का क्रमांक/TABLE No. 2.14

धर्मानुसार लोकसंख्या

POPULATION BY RELIGION
2001

अनुक्रमांक Serial No. (1)	धर्म (2)	लोकसंख्या Population (3)	Religion (2)
1	बौद्ध	58,38,710	Buddhist
2	ख्रिश्चन	10,58,313	Christian
3	हिंदू	7,78,59,385	Hindu
4	जैन	13,01,843	Jain
5	मुस्लिम	1,02,70,485	Muslim
6	शीख	2,15,337	Sikh
7	धर्म न सांगितलेले	97,713	Religion not stated
8	इतर	23,6,841	Others
	एकूण	9,68,78,627	Total

आधार — भारतीय जनगणना, २००१.

Source — Census of India, 2001.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.15

२०२६ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या

ANNUAL ESTIMATES OF POPULATION UP TO 2026

(आकडे हजारत/Figures in thousand)

वर्ष Year (1)	भारत/India *	महाराष्ट्र/Maharashtra
	१ऑक्टोबर 1st October (2)	१ ऑक्टोबर 1st October (3)
2001	10,37,952	97,786
2002	10,55,051	99,201
2003	10,72,580	1,00,670
2004	10,89,915	1,02,099
2005	11,07,064	1,03,513
2006	11,23,993	1,04,923
2007	11,40,715	1,06,316
2008	11,57,245	1,07,688
2009	11,73,458	1,09,035
2010	11,89,793	1,10,383
2011	12,05,874	1,11,710
2012	12,21,839	1,13,023
2013	12,37,638	1,14,321
2014	12,53,748	1,15,638
2015	12,68,576	1,16,866
2016	12,84,216	1,18,149
2017	12,98,982	1,19,380
2018	13,13,035	1,20,570
2019	13,27,318	1,21,766
2020	13,41,255	1,22,930
2021	13,54,852	1,24,063
2022	13,68,132	1,25,170
2023	13,81,090	1,26,248
2024	13,93,667	1,27,291
2025	14,05,833	1,28,290
2026	14,17,888	1,29,273

टीप - * कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टिप पहावी.

Note-- * Please see the Note on page No 3

आधार— भारताचे महानिबंधक यांचे कार्यालय

Source — Office of the Registrar-General, India

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.16

स्थलांतराच्या कारणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष

MIGRANTS BY SEX AND REASON FOR MIGRATION

1991

(हजारत/ in thousand)

स्थलांतराचे कारण (1)	पुरुष, स्त्रिया, एकूण (2)	महाराष्ट्र/ Maharashtra			Male, Female, Total (2)	Reason for migration (1)
		ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)		
1. रोजगार	पुरुष	423	1,881	2304	M	Employment
	स्त्रिया	106	151	257	F	
	एकूण	529	2,032	2,561	T	
2. व्यवसाय	पुरुष	373	717	1,090	M	Business
	स्त्रिया	146	81	227	F	
	एकूण	519	798	1,317	T	
3. शिक्षण	पुरुष	189	321	510	M	Education
	स्त्रिया	92	113	205	F	
	एकूण	281	434	715	T	
4. कुटुंब दुसरीकडे जाणे.	पुरुष	894	1,041	1,935	M	Family moved
	स्त्रिया	970	1,390	2360	F	
	एकूण	1,864	2,431	4,295	T	
5. विवाह	पुरुष	72	46	118	M	Marriage
	स्त्रिया	7,470	2,469	9,939	F	
	एकूण	7,542	2,515	10,057	T	
6. नैसर्गिक आपत्ती	पुरुष	35	18	53	M	Natural calamities
	स्त्रिया	27	13	40	F	
	एकूण	62	31	93	T	
7. इतर	पुरुष	2,377	1,153	3,530	M	Others
	स्त्रिया	1,962	933	2,895	F	
	एकूण	4,339	2,086	6,425	T	
एकूण	पुरुष	4,363	5,176	9,539	M	Total
	स्त्रिया	10,772	5,152	15,924	F	
	एकूण	15,135	10,328	25,463	T	

आधार — भारताची जनगणना, मालिका १४, (भाग पाच ए आणि पाच बी-डी-३)

Source — Census of India, Series 14, (Part VA & VB-D-3)

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17

पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष
MIGRANTS BY SEX AND PLACE OF LAST RESIDENCE
1991

(हजारत/ in thousand)

पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण	एकूण ग्रामीण नागरी	एकूण स्थलांतरित Total Migrants			Total Rural Urban	Last residence
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
I. गणना राज्यात						
<i>Within State of Enumeration—</i>						
गणना जिल्ह्यात इतरत्र ..	एकूण	3,981	9,163	13,143	Total	Elsewhere in district of enumeration
	ग्रामीण	3,352	8,220	11,571	Rural	
	नागरी	621	930	1,551	Urban	
राज्यातील इतर जिल्ह्यात	एकूण	3,114	4,518	7,632	Total	In other Districts of State
	ग्रामीण	2,153	3,166	5,319	Rural	
	नागरी	957	1,347	2,304	Urban	
गणनेच्या ठिकाणी ..	एकूण	31,368	22,375	53,743	Total	At the place of enumeration
	ग्रामीण	20,253	13,254	33,507	Rural	
	नागरी	11,115	9,121	20,236	Urban	
एकूण (I)	एकूण	38,463	36,055	74,518	Total	Total (I)
	ग्रामीण	25,759	24,639	50,398	Rural	
	नागरी	12,692	11,398	24,090	Urban	
II. गणना राज्याच्या बाहेरील भारतातील राज्य						
<i>State in India Beyond State of Enumeration</i>						
आंध्र प्रदेश	एकूण	133	152	285	Total	Andhra Pradesh
	ग्रामीण	78	88	166	Rural	
	नागरी	55	64	119	Urban	

*५०० पेक्षा कमी/Less than 500

स्तंभ २ मधील 'एकूण' हात पूर्वचे राहण्याचे ठिकाण ग्रामीण आहे की नागरी हाचा उल्लेख नसलेल्याचाही समावेश आहे/
"Total" in col. 2, includes unspecified, whether rural or urban, status of last residence

तत्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
आसाम	एकूण	5	4	9	Total	Assam
	ग्रामीण	2	2	4	Rural	
	नागरी	3	2	5	Urban	
अरुणाचल प्रदेश	एकूण	*	1	1	Total	Arunachal Pradesh
	ग्रामीण	*	1	1	Rural	
	नागरी	*	*	*	Urban	
बिहार	एकूण	72	32	104	Total	Bihar
	ग्रामीण	53	21	74	Rural	
	नागरी	19	11	30	Urban	
गुजरात	एकूण	301	319	620	Total	Gujarat
	ग्रामीण	181	183	364	Rural	
	नागरी	120	136	256	Urban	
गोवा	एकूण	25	34	59	Total	Goa
	ग्रामीण	11	16	27	Rural	
	नागरी	14	18	32	Urban	
हरियाणा	एकूण	13	10	23	Total	Haryana
	ग्रामीण	8	6	14	Rural	
	नागरी	5	4	9	Urban	
हिमाचल प्रदेश	एकूण	6	4	10	Total	Himachal Pradesh
	ग्रामीण	4	3	7	Rural	
	नागरी	2	1	3	Urban	
जम्मू व काश्मीर	एकूण	6	4	10	Total	Jammu and Kashmir
	ग्रामीण	2	1	3	Rural	
	नागरी	4	3	7	Urban	
कर्नाटक	एकूण	380	487	867	Total	Karnataka
	ग्रामीण	243	323	566	Rural	
	नागरी	137	164	301	Urban	
केरळ	एकूण	117	81	198	Total	Kerala
	ग्रामीण	66	43	109	Rural	
	नागरी	51	38	89	Urban	
मध्य प्रदेश	एकूण	149	224	373	Total	Madhya Pradesh
	ग्रामीण	95	138	233	Rural	
	नागरी	54	86	140	Urban	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
मणिपूर	एकूण	1	2	3	Total	Manipur
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	*	1	1	Urban	
मेघालय	एकूण	1	1	2	Total	Meghalaya
	ग्रामीण	1	*	1	Rural	
	नागरी	*	1	1	Urban	
मिझोराम	एकूण	3	4	7	Total	Mizoram
	ग्रामीण	2	3	5	Rural	
	नागरी	1	1	2	Urban	
नागालँड	एकूण	*	1	1	Total	Nagaland
	ग्रामीण	*	1	1	Rural	
	नागरी	*	*	*	Urban	
ओरिसा	एकूण	18	11	29	Total	Orissa
	ग्रामीण	13	8	21	Rural	
	नागरी	5	3	8	Urban	
पंजाब	एकूण	31	26	57	Total	Punjab
	ग्रामीण	15	11	26	Rural	
	नागरी	16	15	31	Urban	
राजस्थान	एकूण	131	89	220	Total	Rajasthan
	ग्रामीण	89	55	144	Rural	
	नागरी	42	34	76	Urban	
सिक्कीम	एकूण	1	1	2	Total	Sikkim
	ग्रामीण	1	*	1	Rural	
	नागरी	*	1	1	Urban	
तमिळनाडू	एकूण	103	77	180	Total	Tamil Nadu
	ग्रामीण	50	32	82	Rural	
	नागरी	53	45	98	Urban	

* 500 पेक्षा कमी/Less than 500

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
त्रिपुरा	एकूण	1	1	2	Total	Tripura
	ग्रामीण	1	*	1	Rural	
	नागरी	*	1	1	Urban	
उत्तर प्रदेश	एकूण	699	339	1,038	Total	Uttar Pradesh
	ग्रामीण	539	240	779	Rural	
	नागरी	160	99	259	Urban	
पश्चिम बंगाल	एकूण	39	31	70	Total	West Bengal
	ग्रामीण	11	6	17	Rural	
	नागरी	28	25	53	Urban	
केंद्रशासित प्रदेश	एकूण	20	20	40	Total	Union Territories
	ग्रामीण	3	3	6	Rural	
	नागरी	17	17	33	Urban	
एकूण (II)	एकूण	2,255	1,957	4,212	Total	Total (II)
	ग्रामीण	1,466	1,186	2,651	Rural	
	नागरी	783	768	1,551	Urban	
पूर्वाचे राहण्याचे ठिकाण. भारतात इतरत्र	एकूण	40,717	38,012	78,730	Total	Last residence Elsewhere in India (I +II).
	ग्रामीण	27,224	25,825	53,049	Rural	
	नागरी	13,476	12,166	25,641	Urban	
III. आशियातील भारताबाहेरचे देश		168	146	314		Countries in Asia Beyond India
IV इतर देश		7	9	16		Other countries
एकूण		10,698	16,064	26,762	Total	

आधार - भारताची जनगणना १९९१ महाराष्ट्र, मालिका १४ (भाग पाच ए व पाच बी- डी -१)(स्थलांतराचे तक्ते)
Source -- Census of India 1991, Operations Maharashtra Series 14, (Part VA & VB-D-1).
(Migration Tables)

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्का क्रमांक/TABLE No. 2.18

कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार संख्या

HOUSEHOLDS AND HOUSEHOLD POPULATION BY LANGUAGES MAINLY SPOKEN
1981

(संख्या/Number)

भाषा (1)	कुटुंबे Households (2)	व्यक्ती Persons (3)	Languages (1)
आसामी ..	155	593	Assamese
बंगाली ..	20,288	88,040	Bengali
गुजराथी ..	3,11,754	16,84,323	Gujarati
हिंदी ..	8,11,176	41,47,199	Hindi
कन्नड ..	1,73,788	9,20,108	Kannada
काश्मिरी ..	267	1,097	Kashmiri
मल्याळम ..	54,720	2,20,871	Malayalam
मराठी ..	86,50,248	4,58,16,753	Marathi
उडिया ..	3,748	15,581	Oriya
पंजाबी ..	35,666	1,84,053	Punjabi
संस्कृत ..	48	281	Sanskrit
सिंधी ..	1,00,920	5,17,874	Sindhi
तामिळ ..	65,538	3,00,348	Tamil
तेलगू ..	1,81,252	9,36,928	Telgu
उर्दू ..	6,84,727	43,19,067	Urdu
इतर ..	5,96,660	36,31,055	Others
एकूण ..	1,16,90,955	6,27,84,171	Total

आधार - भारताची जनगणना १९८१, १९८७ चा पेपर एक, महाराष्ट्र मालिका १२.

Source -- Census of India 1981, Paper I of 1987, Maharashtra series 12.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1

जमिनीचा वापर/LAND UTILISATION

(हजार हेक्टरात/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	2000-01	2001-02*	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकांनुसार)	30,758	30,758	Total geographical area (by village papers).
2	जंगल व्याप्त क्षेत्र	5,296	5,216	Area under forests.
3	पडीक व लागवडीलायक नसलेली जमीन	1,696	1,721	Barren and unculturable land.
4	बिगरशेती वापराखाली असलेली जमीन	1,301	1,374	Land put to non-agricultural uses.
5	लागवडीलायक पण वापरात नसलेली जमीन	903	914	Culturable waste.
6	कायम गुरचरण	1,341	1,249	Permanent pastures.
7	झाडे-शुडुपांखालील जमीन	226	246	Land under miscellaneous tree & bushes.
8	चालू पड	1,189	1,216	Current fallows.
9	इतर पड	1,171	1,192	Other fallows.
10	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ)	17,636	17,631	Net area sown.
11	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र	4,620	4,773	Area sown more than once
12	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र	22,256	22,405	Gross cropped area

टीप -- *अस्थायी/Provisional

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.2

जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र

DISTRICTWISE BREAK-UP OF CULTURABLE AREA AND CULTIVATED AREA
2001-02*

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण भौगोलिक क्षेत्र Total geographical area (3)	लागवडीलायक क्षेत्र Culturable area (4)	कसलेले निव्वळ क्षेत्र Net area sown (5)	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र Gross area sown (6)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	38	0	0	0	Greater Mumbai
2	ठाणे	934	332	245	261	Thane
3	रायगड	687	309	189	215	Raigad
4	रत्नागिरी	816	550	245	256	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	504	349	140	159	Sindhudurg
	कोकण विभाग	2,979	1,540	819	891	Konkan Division
6	नाशिक	1,563	1,010	880	958	Nashik
7	धुळे	733	456	437	483	Dhule
8	नंदुरबार	705	307	296	325	Nandurbar
9	जळगाव	1,164	875	853	1,325	Jalgaon
10	अहमदनगर	1,702	1,355	1,141	1,516	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	5,887	4,003	3,607	4,608	Nashik Division
11	पुणे	1,562	1,072	972	1,169	Pune
12	सातारा	1,058	689	574	702	Satara
13	सांगली	861	714	596	691	Sangli
14	सोलापूर	1,488	1,328	1,031	1,134	Solapur
15	कोल्हापूर	776	507	427	744	Kolhapur
	पुणे विभाग	5,745	4,310	3,601	4,440	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	14,591	9,852	8,028	9,939	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
16	औरंगाबाद	1,008	814	695	1033	Aurangabad
17	जालना	773	713	585	740	Jalna
18	परभणी	631	575	491	826	Parbhani
19	हिंगोली	466	401	330	522	Hingoli
20	बीड	1,069	940	771	936	Beed
21	नांदेड	1,033	844	709	823	Nanded
22	उस्मानाबाद	748	704	494	755	Osmanabad
23	लातूर	716	654	529	726	Latur
	औरंगाबाद विभाग	6,443	5,644	4,602	6,360	Aurangabad Division
24	बुलढाणा	967	752	689	852	Buldhana
25	अकोला	543	456	437	547	Akola
26	वाशिम	513	410	380	575	Washim
27	अमरावती	1,222	816	751	1,031	Amravati
28	यवतमाळ	1,352	944	849	977	Yavatmal
	अमरावती विभाग	4,597	3,379	3,106	3,982	Amravati Division
29	वर्धा	629	474	365	384	Wardha
30	नागपूर	986	642	547	592	Nagpur
31	भंडारा	928	423	365	435	Bhandara
32	गोंदिया	...	...	...	...	Gondia
33	चंद्रपूर	1,092	533	450	531	Chandrapur
34	गडचिरोली	1,492	253	170	182	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	5,127	2,325	1,898	2,123	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	9,724	5,703	5,003	6,105	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	30,758	21,199	17,633	22,405	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional.

टीप -- (१)लागवडीलायक क्षेत्र--यात (१) लागवडीलायक पडीक, (२) झाडे झुडुपांखालील जमीन, (३) चालू पड (४)इतर पड आणि (५) कसलेले निव्वळ क्षेत्र यांचा अंतर्भाव होतो.

२) आकडे संक्षिप्ततात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

Note—1) Culturable area includes—(1) culturable waste, (2) land under Miscellaneous tree crops etc., (3) current fallows, (4) other fallows and (5) net area sown.

2) Details may not add to the totals due to rounding.

आधार — कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

३. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.3

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS

(क्षेत्र हजार हेक्टरात व उत्पादन हजार मेट्रिक टनात)

(Area in thousand hectares and outturn in thousand M. ton)

अनु- क्रमांक Serial No. (1)	पीक (2)	1999-2000		2000-01		2001-02**		Crops (2)
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Outturn (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Outturn (6)	क्षेत्र Area (7)	उत्पादन Outturn (8)	
1	तांदूळ	1,520	2,559	1,512	1,930	1,514	2,651	Rice
2	गहू	1,049	1,436	754	948	776	1,077	Wheat
3	ज्वारी	5,191	4,693	5,094	3,988	5,137	3,910	Jowar
4	बाजरी	1,736	1,134	1,800	1,087	1,399	831	Bajri
5	एकूण तृणधान्ये (इतर धान्ये धरून)	10,036	10,490	9,824	8,497	9,411	9,305	Total cereals (including other cereals)
6	एकूण कडधान्ये	3,606	2,209	3,557	1,637	3,388	1,880	Total pulses
7	ऊस @	590	53,140	595	49,569	578	45,140	Sugarcane @
8	कापूस *	3,254	3,099	3,077	1,803	3,105	2,690	Cotton*
9	भुईमूग (एकूण)	540	572	490	470	429	492	Groundnut (Total)
10	तंबाखू	9	11	8	9	6	7	Tobacco

टीप -- **अस्थायी/Provisional.

@ ऊसाचे उत्पादन कांड्यामध्ये आहे व ते तोडणी झालेल्या क्षेत्रावर आधारित आहे.

* कापसाचे उत्पादन रुईमधील आहे व ते प्रत्येकी १७० किलोग्रॅमच्या हजार गासड्यांमध्ये आहे.

Note—@ The production of sugarcane is in terms of cano and is worked out on the basis of harvested area

* The production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 Kg each

आधार—कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे. Source —Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/

तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन/

(क्षेत्र हजार हेक्टरात व उत्पादन हजार टनात/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	तांदूळ/Rice		गहू/Wheat	
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Outturn (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Outturn (6)
1	बृहन्मुंबई	...	...	...	...
2	ठाणे	141	345	...	...
3	रयगड	134	359	...	...
4	रत्नागिरी	79	210	...	...
5	सिंधुदुर्ग	79	197	...	...
	कोकण विभाग	432	1,110	...	...
6	नाशिक	47	56	37	49
7	धुळे	5	6	11	13
8	नंदुरबार	20	12	6	7
9	जळगाव	1	1	24	39
10	अहमदनगर	7	4	94	156
	नाशिक विभाग	80	79	172	264
11	पुणे	59	86	59	101
12	सातारा	45	77	36	65
13	सांगली	18	<7	29	50
14	सोलापूर	1	1	54	63
15	कोल्हापूर	106	291	9	17
	पुणे विभाग	228	502	187	296
	उर्वरित महाराष्ट्र	740	1,691	359	560

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4

AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS IN EACH DISTRICT 2001-02

Area in '000 hectares and Outturn in '000 tonnes)

ज्वारी/Jowar		बाजरी/Bajri		एकूण तृणधान्ये/All cereals		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
...	...	...	...	...	...	Bzihan Mumbai
...	...	...	...	1>1	362	Thane
...	...	...	...	147	368	Raigad
...	...	...	...	102	237	Ratnagiri
...	...	...	...	83	202	Sindhudurg
...	...	...	...	493	1,1>9	Konkan Division
31	21	324	180	536	432	Nashik
40	51	143	130	220	227	Dhule
60	63	17	18	131	133	Nandurbar
173	254	63	4	274	368	Jalgaon
529	175	194	82	857	463	Ahmednagar
833	564	741	464	2,018	1,623	Nashik Division
491	238	113	86	752	548	Pune
215	196	66	31	385	407	Satara
272	156	43	8	379	294	Sangli
714	314	12	5	805	412	Solapur
22	37			169	405	Kolhapur
1,714	941	234	130	2,490	2,066	Pune Division
2,547	1,505	975	594	5,001	4,858	Rest of Maharashtra

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
16	औरंगाबाद	*	*	30	35
17	जालना	*	*	28	42
18	परभणी	10	5	32	48
19	हिंगोली	15	10	41	65
20	बीड	2	2	38	37
21	नांदेड	24	24	27	35
22	उस्मानाबाद	16	2	27	25
23	लातूर	21	13	27	24
	औरंगाबाद विभाग	88	57	250	311
24	बुलढाणा	*	*	24	42
25	अकोला	...	...	10	16
26	वाशिम	1	*	15	21
27	अमरावती	10	10	11	15
28	यवतामाळ	5	5	17	20
	अमरावती विभाग	17	16	77	114
29	वर्धा	*	*	19	25
30	नागपूर	43	55	31	33
31	भंडारा	146	204	11	11
32	गोंदिया	181	238	4	3
33	चंद्रपूर	153	221	25	19
34	गडचिरोली	145	169	*	*
	नागपूर विभाग	669	887	90	92
	विदर्भ विभाग	686	903	167	206
	महाराष्ट्र राज्य	1,514	2,651	776	1,077

टीप - (१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तत लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३) *आकडे ५०० हेक्टर/टनांपेक्षा कमी आहेत.

TABLE No. 3.4 —*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
239	151	137	87	487	429	Aurangabad
191	179	77	55	344	341	Jalna
273	274	10	4	327	336	Parbhani
98	108	*	*	155	183	Hingoli
331	177	151	74	528	296	Beed
211	242	*	*	264	304	Nanded
336	223	19	6	410	263	Osmanabad
191	223	10	3	255	275	Latur
1,870	1,577	404	229	2,770	2,427	Aurangabad Division
146	189	8	3	210	294	Buldhana
85	121	2	1	99	139	Akola
68	83	2	1	87	106	Washim
109	153	1	*	136	183	Amravati
146	159	7	3	176	188	Yavatmal
554	704	21	8	708	909	Amravati Division
38	36	...	...	58	>1	Wardha
58	43	...	...	131	132	Nagpur
*	*	...	...	156	216	Bhandara
...	...	...	...	187	242	Gondia
61	41	...	...	239	282	Chandrapur
9	4	...	...	159	180	Gadchiroli
166	124	...	...	932	1,112	Nagpur Division
720	828	21	8	1,640	2,021	Vidharbha Division
5,137	3,910	1,399	831	9,411	9,305	Maharashtra State

Note.— (1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण कडधान्ये/All pulses		ऊस/Sugarcane	
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area†	उत्पादन (ऊसात) Outturn (Cane)
(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)
1	वृहन्मुंबई	...	...	...	...
2	ठाणे	...	19	11	...
3	रायगड	...	15	7	...
4	रत्नागिरी	...	9	4	...
5	सिंधुदुर्ग	...	7	3	...
	कोकण विभाग	...	50	25	...
6	नाशिक	...	76	39	24 ⁰⁰ 1,847
7	धुळे	...	51	33	4 282
8	नंदुरबार	...	85	43	6 356
9	जळगाव	...	159	102	14 1,007
10	अहमदनगर	...	112	46	52 3,596
	नाशिक विभाग	...	483	263	100 7,088
11	पुणे	...	95	49	49 4,161
12	सातारा	...	59	30	39 3,728
13	सांगली	...	70	34	45 4,472
14	सोलापूर	...	51	22	60 4,534
15	कोल्हापूर	...	29	15	102 9,197
	पुणे विभाग	...	304	105	295 26,092
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	837	438	395 33,180

TABLE No. 3.4 —contd.

कापूस/Cotton		भुईमूग/Groundnut		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
...	...	...	...	Brihan Mumbai
...	...	*	*	Thane
...	...	*	*	Raigad
...	...	1	1	Ratnagiri
...	...	5	9	Sindhudurg
...	...	6	11	Konkan Division
6	4	36	24	Nashik
67	49	38	30	Dhule
33	23	12	9	Nandurbar
403	505	8	6	Jalgaon
14	17	17	22	Ahmednagar
523	598	112	91	Nashik Division
*	*	48	61	Pune
3	3	61	89	Satara
3	3	35	30	Sangli
4	4	7	7	Solapur
*	*	69	138	Kolhapur
11	10	220	325	Pune Division
534	608	338	427	Rest of Maharashtra

(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)
16	औरंगाबाद	99	38	10	522
17	जालना	148	62	13	797
18	परभणी	183	69	12	1,071
19	हिंगोली	93	57	16	1,275
20	बीड	104	32	35	2,306
21	नांदेड	181	85	15	920
22	उस्मानाबाद	195	72	27	1,663
23	लातूर	234	78	36	2,107
	औरंगाबाद विभाग	1,237	493	164	10,661
24	बुलढाणा	243	144	1	89
25	अकोला	151	100	1	44
26	वाशिम	185	136	2	143
27	अमरावती	214	142	3	204
28	यवतमाळ	221	190	7	449
	अमरावती विभाग	1,014	712	14	979
29	वर्धा	79	79	3	191
30	नागपूर	90	80	1	52
31	भंडारा	27	17	1	52
32	गोंदिया	17	10	1	24
33	चंद्रपूर	71	42		
34	गडचिरोली	18	10		
	नागपूर विभाग	301	238	6	320
	विदर्भ विभाग	1,315	950	20	1,299
	महाराष्ट्र राज्य	3,388	1,880	578	45,140

टीप - (१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३)* आकडे ५०० हेक्टर/टनांपेक्षा कमी आहेत.

(४) कापसाचे उत्पादन लिटमध्ये आहे व ते प्रत्यक्ष १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गासड्यात आहे.

आधार - कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 3.4 —*contd.*

(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
141	92	6	3	Aurangabad
157	183	2	2	Jalna
203	180	5	4	Parbhani
94	97	4	6	Hingoli
108	80	12	7	Beed
246	165	10	11	Nanded
3	1	9	4	Osmanabad
17	14	15	5	Latur
969	812	63	42	Aurangabad Division
220	198	3	2	Buldhana
231	195	1	2	Akola
98	88	*	*	Washim
325	227	4	4	Amravati
437	306	6	7	Yavatmal
1,311	1,014	15	14	Amravati Division
150	136	3	2	Wardha
80	77	11	8	Nagpur
...	...	...	...	Bhandara
...	...	...	...	Gondia
62	43	*	*	Chandrapur
...	...	...	...	Gadchiroli
292	256	14	10	Nagpur Division
1,603	1,270	29	24	Vidharbha Division
3,105	2,690	429	492	Maharashtra State

Not — (1) Figures are provisional

(2) Details may not add up to total due to rounding

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes

(4) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg each

Source — Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.5

प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक*

INDEX NUMBERS OF PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS*

[पायाभूत काळ : १९७९-८२ (त्रैवार्षिक)= १००]

[Base : 1979-82 (Triennial) =100]

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1999-00	2000-01	2001-02@	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	अन्नधान्ये-				<i>Foodgrains</i>
	(अ) तृणधान्ये-				(a) <i>Cereals—</i>
	(1) तांदूळ	115.9	87.4	120.1	Rice
	(2) गहू	148.3	97.9	111.3	Wheat
	(3) ज्वारी	95.8	81.4	79.8	Jowar
	(4) बाजरी	157.0	150.5	115.0	Bajri
	(5) बार्ली	20.8	13.2	17.0	Barley
	(6) मका	362.7	253.8	491.9	Maize
	(7) नाचणी	79.4	60.8	85.9	Ragi
	(8) कोद्रा	47.7	43.6	34.2	Kodra
	(9) इतर धान्ये	91.4	162.5	95.2	Other cereals
	एकूण तृणधान्ये	114.6	91.9	100.4	Total Cereals
	(ब) कडधान्ये-				(b) <i>Pulses—</i>
	(1) हरभरा	364.9	213.3	274.0	Gram
	(2) तूर	218.2	166.0	193.7	Tur
	(3) इतर कडधान्ये	177.5	150.0	157.8	Other pulses
	एकूण कडधान्ये	225.1	167.3	192.9	Total Pulses
	एकूण अन्नधान्ये	136.5	106.8	118.8	Total Foodgrains
2	अन्नधान्यतर -				<i>Non-Foodgrains</i>
	(अ) गळिताची धान्ये -				(a) <i>Oilseeds—</i>
	(1) भूईमूग	92.9	76.2	79.9	Groundnut
	(2) तीळ	115.7	88.9	110.1	Seasamum
	(3) मोहरी, राई व जवस	52.6	30.8	39.8	Rape, Mustard and Linseed.
	(4) परंडी	233.3	358.3	258.3	Caster seed.
	(5) सूर्यफूल	422.2	352.3	263.8	Sunflower
	एकूण गळिताची धान्ये -	115.5	90.6	90.0	Total Oilseeds

तत्का क्रमांक/TABLE No. 3.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
(ब) तंतू पिके -					(b) Fibres—
(1) कापूस	...	212.5	123.6	184.4	Cotton
(2) मेस्टा	...	42.4	36.5	34.5	Mesta
एकूण - तंतू पिके ...		211.8	123.2	183.8	Total Fibres
(क) संकीर्ण -					(c) Miscellaneous
(1) ऊस	...	200.3	186.9	170.2	Sugarcane
(2) तंबाखू	...	163.4	138.1	98.0	Tobacco
(3) बटाटा	...	119.9	121.9	129.7	Potato
(4) मिरची	...	79.7	82.0	79.3	Chillies
एकूण - संकीर्ण पिके		191.3	179.0	163.3	Total-Miscellaneous
एकूण - अन्नधान्येतर पिके		180.2	150.2	153.4	Total-Non-foodgrains
सर्व पिके		157.2	127.4	135.2	All Commodities

*निर्देशांक अंतिम अंदाजावर आधारलेले आहेत/Index numbers are based on final forecast

@ अस्थायी /Provisional

आधार - कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.6

मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती

PROGRESS UNDER SOIL CONSERVATION AND LAND RECLAMATION

अनुक्रमांक Serial. No.	योजना	२००१-०२ मध्ये झालेले Achievements during 2001-02	Scheme
(1)	(2)	(3)	(2)
1	समतल सलगचर (हेक्टर)	14,961	Continuous contour trencher (in hectares)
2	मजगी केलेली जमीन (हेक्टर)	5,239	Area terraced (in hectares)
3	जैविक बांधासह समपातळी/ ढाळीचे बांध (हेक्टर)	24,462	Contour / Graded bunding with Vegetative bunds (in hectares)

टीप /Note.— आकडे अस्थायी आहेत/The figures are provisional.

आधार - कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3 शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.7

रासायनिक खतांचे वाटप/Distribution of Chemical Fertilizers

2001-02

(हजार टनात/ 000 Tonnes)

बाब (1)	राज्यास दिलेले खत Quantity distributed to the State (2)	Item (3)
नत्रयुक्त--		Nitrogenous—
अमोनियम सल्फेट (२०.६ टक्के N)	39.2	Ammonium Sulphate (20.6 per cent N)
युरिया (४६ टक्के N)	1605.6	Urea (46 per cent N)
अमोनियम सल्फेट नायट्रेट (२६ टक्के N)	...	Ammonium Sulphate Nitrate (26 per cent N)
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२५ टक्के N)	13.7	Calcium Ammonium Nitrate (25 per cent N)
अमोनियम क्लोराईड (२५ टक्के N)	1.0	Ammonium Chloride (25 per cent N)
फॉस्फेट --		Phosphates—
सिंगल सुपरफॉस्फेट (१६ टक्के P ₂ O ₅)	557.1	Single superphosphate (16 per cent P ₂ O ₅)
मिश्र --		Complex—
१२-३२-१६	4.4	12—32—16
१७-३७-१७	1.7	17—17—17
१८-४६-०	431.8	18—46—0
२०-२०-०	227.5	20—20—0
२३-२३-०	162.7	23—23—0
२०.७-२०.७-०	231.2	20.7—20.7—0
१५-१५-१५	157.7	15—15—15
१०-२६-२६	213.0	10—26—26
१९-१९-१९	101.6	19—19—19
पोटॅसीक --		Potassic—
म्युरिएट ऑफ पोटॅश (६० टक्के K ₂ O)	247.1	Muriate of potash (60 per cent K ₂ O)
सल्फेट ऑफ पोटॅश (५० टक्के K ₂ O)	3.4	Sulphate of potash (50 per cent K ₂ O)

आधार - भारतीय खत संघ, पश्चिम विभाग, मुंबई.

Source.—Fertilizer Association of India, Western Region, Mumbai

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8

शेतीची अवजारे/AGRICULTURAL IMPLEMENTS
1997

अनु क्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Unit (3)	Item (2)
1	नांगर				Ploughs—
	(अ) लाकडी	हजारात	1,577	'000 No.	(a) Wooden
	(ब) लोखंडी	हजारात	607	'000 No.	(b) Iron
2	गाड्या	हजारात	1,250	'000 No.	Carts
3	ऊसाचे चरक				Sugarcane crushers—
	(अ) शक्तीवर चालणारे	संख्या	6,879	Number	(a) Worked by power.
	(ब) बैलाच्या सहाय्याने चालणारे	संख्या	3,495	Number	(b) Worked by bullocks.
4	सिंचनाकरिता वापरली जाणारी इजिने व विजेचे पंप	संख्या	9,64,083	Number	Oil engine with electric pumps for Irrigation purpose.
5	घाणी				Ghanis—
	(अ) शक्तीवर चालणाऱ्या	संख्या	1,683	Number	(a) Worked by power
	(ब) इतर	संख्या	903	Number	(b) Other

64

आधार - १६ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, १९९७. Source—Quinquennial 16th Livestock Census, 1997.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.9

शेती पंपांना वीज पुरवठा/Agricultural Pumps Energised

(३१ मार्च, २००२ रोजी/As on 31st March 2002)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	वीज पुरवठा केलेले शेतीचे पंप No. of agricultural Pumps energised (3)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	...	Brihan Mumbai
2	ठाणे	20,533	Thane
3	रायगड	10,676	Raigad
4	रत्नागिरी	10,951	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	12,776	Sindhudurg
	कोकण विभाग	54,936	Konkan Division
6	नाशिक	2,03,228	Nashik
7	धुळे	97,875	Dhule
8	नंदुरबार		Nandurbar
9	जळगाव	1,42,876	Jalgaon
10	अहमदनगर	2,36,271	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	6,80,250	Nashik Division
11	पुणे	1,51,459	Pune
12	सातारा	91,669	Satara
13	सांगली	1,13,779	Sangli
14	सोलापूर	1,72,523	Solapur
15	कोल्हापूर	73,456	Kolhapur
	पुणे विभाग	6,02,886	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	13,38,072	Rest of Maharashtra

तत्का क्रमांक/TABLE No. 3.9 — contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
16	औरंगाबाद ...	1,22,140	Aurangabad
17	जालना ...	68,749	Jalna
18	परभणी ...	76,470	Parbhani
19	हिंगोली ...		Hingoli
20	बीड ...	90,946	Beed
21	नांदेड ...	64,187	Nanded
22	उस्मानाबाद ...	70,941	Osmanabad
23	लातूर ...	64,602	Latur
	औरंगाबाद विभाग ...	5,58,035	Aurangabad Division
24	बुलढाणा ...	89,324	Buldhana
25	अकोला ...	59,184	Akola
26	वाशिम ...		Washim
27	अमरावती ...	86,036	Amravati
28	यवतमाळ ...	54,926	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	2,89,470	Amravati Division
29	वर्धा ...	47,563	Wardha
30	नागपूर ...	74,062	Nagpur
31	भंडारा ...	32,143	Bhandara
32	गोंदिया ...		Gondia
33	चंद्रपूर ...	21,230	Chandrapur
34	गडचिरोली ...	6,500	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	1,81,498	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	4,70,968	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	23,67,075	Maharashtra State

आघार — महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source — Maharashtra State Electricity Board, Mumbai

3. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.10

महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र
 NUMBER, AREA AND AVERAGE SIZE OF OPERATIONAL HOLDINGS IN MAHARASHTRA
 कृषि गणना/Agricultural Census 1995-96

अनुक्रमांक Serial No.	आकार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare)	वहित धारण जमिनीची संख्या Number of Operation holdings (‘00)	वहित धारण जमिनीचे एकूण क्षेत्र (०० हेक्टर) Area of operational holdings (‘00 hectare)	धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टर) Average size of holdings (Hectare)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 0.5 हून कमी .	22,409	5,746	0.26
2	0.5 - 1.0	20,252	15,120	0.76
3	1.0 - 2.0	31,755	46,059	1.45
4	2.0 - 3.0	14,745	35,420	2.40
5	3.0 - 4.0	6,774	23,303	3.44
6	4.0 - 5.0	3,874	17,210	4.44
7	5.0 - 7.5	4,120	24,870	6.04
8	7.5 - 10.0	1,438	12,280	8.54
9	10.0 - 20.0	1,029	13,514	13.13
10	20.0 व त्याहून अधिक/ and above.	133	5,274	39.65
एकूण/Total		1,06,529	1,98,796	1.87

आधार — कृषि गणनेचे सांख्यिकीय तक्के, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
 Source — Statistical Tables on Agricultural Census, Department of Agriculture,
 Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.11

पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प, त्यांची निर्मात सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र
 IRRIGATED PROJECTS COMPLETED, IRRIGATED POTENTIAL CREATED
 AND ACTUAL IRRIGATED AREA

(३० जून, २००२ रोजी)

(हजार हेक्टरात/In thousand hectares)

जल सिंचन प्रकल्प	पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या No. of completed projects	पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची निर्मित सिंचन क्षमता completed projects irrigated potential created	प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र Actual irrigated area	Projects (1)
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
1. मोठे	31	1154.98	510.74	Major
2. मध्यम	176	538.38	150.39	Medium
3. लघु व उपसा				Minor & Lift
अ)राज्य क्षेत्र	2150	800.43	215.10	State Sector
ब)स्थानिक क्षेत्र				Local Sector
एकूण	2357	2493.79	876.23	Total

आधार — पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.12

शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प

GOVERNMENT HYDRO ELECTRICAL PROJECTS COMMISSIONED

प्रकल्प	मार्च, २००१ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned till March 2001		एप्रिल, २००१ ते मार्च, २००२ मध्ये कार्यान्वित झालेले Commissioned during April 2001 to March 2002		Project
	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मोठे	9	2247	--	--	Major
लहान	22	186 575	--	--	Minor

आधार — पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1

पशुधन/LIVESTOCK POPULATION

1997

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	गायवर्ग -		<i>Cattle—</i>
	(१) तीन वर्षावरील प्रौढ बेल -		(1) Males over three years—
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	81	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले.	357	(b) Used for breeding and work both
	(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	6,436	(c) Used for work only.
	(ड) इतर	115	(d) Others
	एकूण-	<u>6,989</u>	.. Total
	(२) तीन वर्षावरील प्रौढ गाई -		(2) Females over three years—
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या.		(a) Breeding—
	(१) दुभत्या	2,914	(i) Milch
	(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	2,906	(ii) Dry and not calved even once.
	(ब) कामाच्या	..	(b) Working
	(क) इतर	66	(c) Others
	एकूण	<u>5,886</u>	.. Total
	(३) वासरे	5,196	(3) Young Stock
	एकूण-गाई-बेल	<u>18,071</u>	.. Total—Cattle
अ-१	संकरित गायवर्ग-		Cross-breed cattle—
	(१) अडीच वर्षावरील संकरित प्रौढ बेल --		(1) Two and half years cross-breed males—
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	12	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी ठेवलेले वळू.	26	(b) Used for breeding and work both
	(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	177	(c) Used for work only
	(ड) इतर	11	(d) Others
	एकूण	<u>226</u>	.. Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(२) अडीच वर्षावरील संकरित प्रौढ गार्ड -			(2) Adult cross-breed cows above two and half years—
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या.			(a) Used for breeding or milch
(१) दुभत्या	733		(i) Milch
(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	490		(ii) Dry and not calved even once.
(ब) इतर	21		(b) Others
एकूण	<u>1,244</u>	..	Total
(३) वासरे (अडीच वर्षांखालील)	987		(3) Young Stock (below two and half years .)
एकूण - संकरित गाय वर्ग	<u>2,457</u>	..	Total - Cross breed cattle
अ-२ देशी गायवर्ग -			Deshi Cattle—
(१) तीन वर्षावरील देशी प्रौढ बेल-			(1) Above 3 years Deshi adult male.—
(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	69		(a) Used for breeding only
(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी ठेवलेले वळू	331		(b) Used for breeding and work both.
(क) केवळ कामासाठी वापरलेले	6,259		(c) Used for work only
(ड) इतर	104		(d) Others
एकूण	<u>6,763</u>	..	Total
(२) तीन वर्षावरील देशी प्रौढ गार्ड-			(1) Above 3 years deshi adult cows
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या.			(a) Used for breeding or milch
(१) दुभत्या	2,181		(i) Milch
(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	2,416		(ii) Dry and not calved even once.
(ब) इतर	45		(b) Others
एकूण	<u>4,642</u>	..	Total
(३) वासरे (तीन वर्षांखालील)	4,209		(3) Young Stock (below three years)
एकूण - देशी गाय वर्ग	<u>15,615</u>	..	Total—Deshi cattle

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
2	म्हशी-रेडे--		Buffaloes—
	(१) तीन वर्षावरील रेडे --		(1) Males over three years—
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	46	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले.	46	(b) Used for breeding and work both.
	(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	212	(c) Used for work only.
	(ड) इतर	11	(d) Others
	एकूण	<u>315</u>	.. Total
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी --		(2) Females over three years—
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या.		(a) Used for breeding or milch
	(१) दुभत्या	2,151	(i) Milch
	(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	1,433	(ii) Dry and not calved even once.
	(ब) इतर	25	(b) Others
	एकूण	<u>3,609</u>	.. Total
	(३) रेडके (तीन वर्ष व त्याखालील)..	2,149	(3) Young Stock (three years and below).
	एकूण--म्हशी-रेडे	<u>6,073</u>	.. Total—Buffaloes
3	मेंढरे	3,368	Sheep
4	शेळ्या	11,43	Goats
5	घोडे-शिगरे	42	Horses and ponies
6	इतर जनावरे*	650	Others livestock*
	एकूण --पशुधन (कुत्री वगळून)	<u>39,638</u>	.. Total—Livestock (Excluding dogs)
7	कॉबड्या, बदके वगैरे	35,392	Poultry

(१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(२) पहिली पशुधन गणना १९१९ मध्ये घेण्यात आली.

(३) * इतर जनावरांत डुकरे, गाढवे, खेचरे व उंट, ससे यांचा समावेश आहे.

आधार : १६ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, १९९७.

(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(ii) First Livestock Cens was taken in 1919

(iii) *Other Livestock includes pigs, donkeys, mulescamels and

Source.—Quinquennial 16th Livestock Census, 1997.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

---

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2
जिल्हावार पशुधन/LIVESTOCK POPULATION IN EACH DISTRICT
1997

(हजारात/in thousand number)

अनुक्रमांक Serial No	जिल्हा	संकरित गाय वर्ग CrossBreed Cattle	देशी गाय वर्ग Deshi Cattle	गाई-बैल Cattle	म्हशी-रेडे Buffaloes	मेंढरे Sheep	शळ्या Goats	इतर एकूण जनावरे Other Livestock	जनावरे Total*	कोंबड्या, बदके वगैरे Total Poultry	District	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	
1	बृहन्मंबई	...	2	4	6	78	0	13	7	104	153	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	9	552	561	223	1	257	17	1,059	1,955	Thane
3	रायगड	...	9	443	452	147	1	160	4	763	1,680	Raigad
4	रत्नागिरी	...	29	552	581	94	0	60	1	736	1,589	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	8	220	228	105	0	36	3	372	860	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	57	1,770	1,827	647	2	526	32	3,035	6,237	Konkan Division
6	नाशिक	...	163	1,011	1,174	262	330	784	44	2,595	3,124	Nashik
7	धुळे	...	75	766	841	207	198	636	42	1,923	1,697	Dhule
8	जळगाव	...	83	639	722	363	42	559	43	1,728	686	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	517	762	1,279	173	569	1,124	49	3,193	2,631	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	838	3,178	4,016	1,005	1,139	3,103	178	9,439	8,138	Nashik Division
10	पुणे	...	388	508	896	287	413	645	50	2,290	3,942	Pune
11	सातारा	...	153	312	465	361	367	433	16	1,641	2,010	Satara
12	सांगली	...	52	225	277	468	216	367	13	1,340	2,432	Sangli
13	सोलापूर	...	182	465	647	325	336	891	28	2,225	2,084	Solapur
14	कोल्हापूर	...	84	176	260	655	184	175	6	1,282	1,583	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	859	1,687	2,546	2,096	1,515	2,511	113	8,778	12,051	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	1,754	6,635	8,390	3,748	2,656	6,140	323	21,251	26,426	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	...	110	508	613	102	93	411	28	1,249	523	Aurangabad
16	जालना	...	31	440	471	86	51	287	36	931	336	Jalna
17	परभणी	...	26	739	765	203	41	401	23	1,432	452	Parbhani
18	बीड	...	96	528	624	188	163	532	21	1,528	786	Beed
19	नांदेड	...	33	699	732	260	50	356	31	1,430	521	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	76	803	379	148	54	290	12	883	563	Osmanabad
21	लातूर	...	35	360	395	229	54	200	13	889	283	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	407	3,572	3,979	1,216	506	2,476	164	8,342	3,464	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	44	507	551	122	92	326	36	1,128	353	Buldhana
23	अकोला	...	25	642	667	149	22	360	25	1,225	537	Akola
24	अमरावती	...	29	563	592	128	24	321	22	1,086	321	Amravati
25	यवतमाळ	...	21	792	813	143	11	399	17	1,381	645	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	119	2,504	2,623	542	149	1,406	100	4,820	1,856	Amravati Division
26	वर्धा	...	51	374	425	68	4	184	8	688	274	Wardha
27	नागपूर	...	64	576	640	98	15	325	15	1,092	691	Nagpur
28	भंडारा	...	47	704	751	191	3	431	10	1,385	926	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	12	650	662	114	21	269	20	1,086	960	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	2	600	602	95	13	204	48	963	786	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	176	2,903	3,080	566	56	1,412	101	5,214	3,637	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	295	5,407	5,703	1,108	205	2,818	201	10,034	5,493	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	2,457	15,615	18,072	6,073	3,368	11,434	688	39,627	35,383	Maharashtra State

* कुत्ते वगळून/Excludes dogs. @ 500 पेक्षा कमी/Less than five hundred,

† डुकरे, घोडे, गाढव, उंट, खेचरे धरून/Includes pigs, horses, donkey, camel, mules.

आकडे संक्षिप्तता लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत/ Details may not add up to totals due to rounding.

आधार - १६ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, १९९७.

Source.—Quinquennial 16th Livestock Census, 1997.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3.

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO ANIMAL HUSBANDRY

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	३१ मार्च, २००२ रोजी As on 31st March 2002	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	पशु पैदास केंद्रे	12	Number of cattle breeding farms
2	बकरे पैदास केंद्रे	1	Number of goat breeding farms.
3	मेष पैदास केंद्रे	9	Number of sheep breeding farms.
4	कुक्कुट पैदास व अंडी उबविण्याची केंद्रे	4	Number of poultry breeding farms and central hatcheries.
5	सधन कुक्कुट सुधार केंद्रे	16	Number of intensive poultry development blocks.
6	आधारभूत ग्राम केंद्रे (फक्त मुख्यालये)	48	Number of key village centres. (Head Quarter only)
7	पशुरोगसाथ नियंत्रण फिरती केंद्रे	10	Number of mobile epizotic control units.
8	विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रे	49	Number of regional artificial insemination centres.
9	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	29	Number of district artificial insemination centres
10	कृत्रिम रेतन उप केंद्रे		Number of artificial insemination sub-centres.
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	3,806	(a) Under Zilla Parishads
	(ब) विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रांखालील	670	(b) Under regional artificial insemination centres.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
	(क) आधारभूत ग्राम केंद्रांखालील	468	(c) Under Key village centres.
11	पशुवैद्यकीय संस्था--		Number of veterinary institutions
	(अ) पशुवैद्यकीय बहु चिकित्सालये ..	31†	(a) Veterinary Polyclinics
	(ब) पशुवैद्यकीय रुग्णालये/दवाखाने ..	12‡	(b) Veterinary hospitals
	(क) पशुवैद्यकीय दवाखाने ..	1,390	(c) Veterinary dispensaries
	(स्थानिक क्षेत्र)		(Local sector)
	(ड) फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने ..	61	(d) Mobile Veterinary clinics
	(इ) पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे ..	1,982	(e) Veterinary aid centres
	(स्थानिक क्षेत्र)		(Local sector)
	(ज) फिरती विस्तारित व प्रात्यक्षिक ..	2	(f) Mobile extension cum demonstration centres
	केंद्रे		

- टीप/Note — (१) † यामध्ये दापोली, परभणी व नागपूर येथील कृषि विद्यापीठाखालील प्रत्येकी एक धरून
 (1) Including one each under Agricultural Universities at Dapoli, Parbhani and Nagpur
- (२) ‡ पुणे येथील कृषि विद्यापीठाखालील एक आणि मुंबई येथील "सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टू अॅनिमल्स" या संस्थेचे एक धरून.
 (2) Including one at Pune under Agricultural University and one under Society for Prevention of Cruelty to Animals at Mumbai.
- (३) बकरे पेंदास केंद्र व मेष पेंदास केंद्र ह्या संस्था मेष विकास महामंडळाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेल्या आहेत.
 (3) The institutions Goat development center and Sheep development centre have been transfered to Sheep Development Corporation.

आधार — पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source — Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4.

शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण
 COLLECTION AND DISTRIBUTION OF MILK BY DAIRIES IN GOVERNMENT AND
 CO-OPERATIVE SECTORS
 2001-02

(लाख लिटरमध्ये/In lakh litres)

विभाग	प्रतिदिनी सरासरी गाईचे दूध संकलन Daily average collection of cow milk	Division
(1)	(2)	(1)
1 मुंबई	0.16	Mumbai
2 पुणे	24.63	Pune
3 नाशिक	11.33	Nashik
4 नागपूर	1.56	Nagpur
5 अमरावती	0.22	Amravati
6 औरंगाबाद	5.81	Aurangabad
एकूण	43.71	Total

दुधाचे प्रतिदिन सरासरी वितरण/Average distribution of milk per day

1. बृहन्मुंबई दूध योजना/ Brihan Mumbai milk scheme	6.33	लाख लिटर/lakh litres
2. स्थानिक ग्रामीण दूध विक्री/ Local Rural sale of milk	4.77	लाखलिटर/lakh litres
3. महानंद दुग्धशाळेचे वितरण/ Distribution of Mahananda dairy	7.15	लाखलिटर/lak litres

आधार — आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.5

दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे
MILK PRODUCTS AND MILK CHILLING CENTRES
2001-02

अनु क्रमांक Serial No. (1)	उत्पादनाचे नाव (2)	परिमाण (3)	उत्पादन Production (4)	Unit (3)	Name of production (2)
1	तूप	मे. टन	652.62	M. tonne	Ghee
2	टेबल बटर	"	64.9	"	Table butter
3	पनीर	"	20.99	"	Paneer
4	चीज	"	5.08	"	Cheese
5	श्रीखंड	"	34.59	"	Shrikhand
6	मसाला दूध	लाख बाटल्या	24.11	Lakh Bottle	Masala milk
7	एनर्जी	"	145.62	"	Energy
8	मलाईविरहीत दूध भुकटी.	मे. टन	20,819.59	M. tonne	Skimmed milk powder.
9	सफेद लोणी	"	12,900.25	"	White butter
10	लस्सी	लाख बाटल्या	94.64	Lakh Bottle	Lassi
11	दीर्घकाळ टिकणारे दूध	"	4.65	"	Processed Milk

(एक) शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांच्या
दूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व त्याची क्षमता.

(अ) एकूण दूध शीतकरण केंद्रे	115
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	21.10
(ब) शासकीय दूध शीतकरण केंद्रे	69
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	7.00
(क) सहकारी दूध शीतकरण केंद्रे	46
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	14.10

(दोन) सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा	
दूध प्रक्रिया यंत्रांची संख्या	28
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	34.90
(तीन) शासकीय दुग्धशाळा	33
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	32.40

(I) No. and capacity of milk chilling centres in milk processing plants in Government and Co-operative sector.

(a) Total milk chilling centres	
Capacity (in lakh litres).	
(b) Government milk chilling centres	
Capacity (in lakh litres).	
(c) Co-operative milk chilling centres	
Capacity (in lakh litres).	

(II) Co-operative Dairies
Number of milk processing plants.
Capacity (in lakh litres).

(III) Government Dairies
Capacity (in lakh litres).

आधार — आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.1

विविध खारवण आवारात झालेली माशांची आवक,
 खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे
 QUANTITY OF FISH BROUGHT FOR CURING, SALT ISSUED AND FISH CURED
 2001-02

(मेट्रिक टन/in M. tonne)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	आवार (2)	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing (3)	मिठाचा वापर Quantity of salt issued (4)	खारवलेल्या माशांचे वजन Weight of cured fish removed (5)	Name of the yard (2)
1	बोरिया	40	8	30	Boria
2	जयगड	...	...	...	Jaigad
3	वरवडे	...	...	...	Warwade
4	मिरकर वाडा	695	139	521	Mirkar wada
5	रत्नागिरी (भाट्ये)	...	...	...	Ratnagiri (Bhatye)
6	पूर्णगड	...	...	...	Purnagad
7	जैतापूर	...	...	...	Jaitapur
8	विजयदुर्ग	...	...	...	Vijaydurg
9	तारा मुंब्री	...	...	...	Tara mumbri
10	मालवण	...	...	...	Malwan
11	वेंगुर्ला	...	...	...	Vengurla
	एकूण . .	735	147	551	

आधार — आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Comissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai .

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तत्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती/MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO FISHERIES
2001-02

अनुक्रमांक Serial No (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Unit (3)	Item (2)
1	एकूण समुद्र किनारा ..	कि.मीटर ..	720	Kilometre	Total coastline of State
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/गावठाणे.	संख्या ..	394	No.	Marine fishing villages/ hamlets
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या	" ..	21,539	No.	Boats engaged in fishing.
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्यावर वजनाच्या होड्या.	" ...	16,350	No..	Boats above one M.ton
5	यंत्रसज्ज होड्या--				<i>Mechanised Boats—</i>
(अ)	खात्यानुसार ..	" ..	7,545	No.	(a) Departmentally
(ब)	अस्तित्वात असलेल्या (इतर संस्थांच्या धरून).	" ..	11,462	No.	(b) Existing (including mechanised by other agencies)
6	एकूण मत्स्योत्पादन--				<i>Fish Production—</i>
(अ)	सागरी	हजार मे. टन ..	414	Th.M. tonne	(a) Marine
(ब)	गोड्या पाण्याचे ..	" ..	123	"	(b) Inland

तक्का क्रमांक/TABLE No. 5.2 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
7	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था	संख्या	2,562	No.	Co-operativetive societies in fisheries
8	त्याच्या सभासदांची संख्या	हजारात	177	Thousand	Their members
9	राज्यातील गोडे पाणी व्याप्त क्षेत्र	हजार हेक्टर	310	Th. hectare	Total Inland water spread area
10	मत्स्य बीज साठा				<i>Carp fry stocked--</i>
	(अ) बाहेरून आणलेले	हजारात	} 2,75,000	Thousand	(a) Imported
	(ब) स्थानिक रित्या पैदास केलेले	हजारात		Do.	(b) Induced breeding
	(क) सायप्रिनस	हजारात		Do.	(c) Cyprinus
11	मासळी खारवण्याची आवार केंद्रे	संख्या	11	No.	Fish curing yards
12	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	संख्या	9	No.	Fishery education institute
13	सहकारी होड्या बांधणारी केंद्रे	संख्या	1	No	Co-operative boat building yards

आधार - आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source . - Commissioner of Fisheries. Government of Maharashtra, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.3

मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन/VARIETYWISE MARINE FISH PRODUCTION
2001-2002

(टनात/in tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	ठाणे Thane (3)	बृहन्मुंबई Brihan Mumbai (4)	रायगड Raigad (5)	रत्नागिरी Ratnagiri (6)	सिंधुदुर्ग Sindhudurg (7)	एकूण Total (8)	Variety (2)
1	मुशी, पाकट, वागळी	1,370	3,037	685	821	250	6,163	Elasmobranches
2	बाम	148	1,198	9	10	52	1,417	Eels
3	शिगाडा, शिंगटी	1,942	4,961	571	3,332	334	11,140	Catfishes
4	कली, दाताळी	842	435	368	611	262	2,518	Chirocentrus
5	पेडवा, पेडी, मिलाजी, तारली	312	2,218	11,827	12,165	1,293	27,815	Sardines
6	भिग पाला	573	70	156	45	...	844	Hilsa-Alisha
7	मांदेली	6,943	10,739	1,654	990	...	20,326	Anchoviella
8	काटी	1,725	1,217	220	36	2	3,200	Thrissoles
9	खवली, पातुर्डी	...	3	68	558	201	830	Other cludedia
10	बॉबील	51,725	12,123	591	103	...	63,542	Harpodon Neherias
11	करकरा, खजुरा	77	17	22	9	...	125	Perchaos
12	तांब	...	1,162	7	...	3	1,172	Red snapper
13	दाढा, रावस	575	70	122	28	5	800	Polynomids
14	घोळ, कोय	1,666	2,782	250	13	9	4,720	Sciaemids
15	बळा वाकटी	2,191	19,052	948	6,687	4,013	32,891	Ribbon fish

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 5.3 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
16	ढोमा, ढोडी	772	9,751	1,105	4,885	768	17,281	Otalithes sp.
17	खरबा बांगडा	315	2,415	179	4,168	602	7,679	Caranx
18	सरंगा	5,062	468	451	579	180	6,740	Pomfrets
19	हलवा	791	2,132	210	245	287	3,665	Black Pomfrots
20	बांगडा	132	4,173	636	3,557	773	9,271	Mackerai
21	सुरमई, डागोळ, फलई	1,064	4,467	672	1,414	300	7,917	Seer fish
22	गेदर, दुपा	91	4,119	194	525	175	5,104	Tunnies
23	तेडली	...	214	1,783	...	4	2,001	Bregnaores Noelillanid
24	लेप	107	1,348	378	5,313	679	7,825	Soles
25	कोकरी, होकी	...	741	127	461	573	1,902	Leignathus
26	खाप	...	2	6	135	526	669	Carangids small
27	चिराटी, राणी, बामणे	...	9,989	58	2,698	452	13,197	Upenaides sp.
28	कोळंबी	2,892	25,047	4,525	8,740	1,333	42,537	Prawns
29	जवळा, करंदी	11,638	40,242	13,669	78	6	65,633	Shrimps
30	शेवंड	49	90	105	16	2	262	Lobsters
31	सोंदाळा	31	411	36	351	230	1,059	Lactarius
32	म्हाकूळ	149	6,829	314	4,320	1,171	12,783	Cattle fish & Squids
33	इतर	2,109	9,763	2,247	13,502	3,619	31,240	Miscellaneous
	एकूण	95,291	1,80,285	44,193	76,395	18,104	4,14,268	Total

आधार - आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source - Commissioner of Fisheries. Government of Maharashtra, Mumbai.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.4

मत्स्योत्पादनाची विल्हेवाट (सागरी व भूजल)

DISPOSITION OF FISH CATCH (MARINE AND INLAND)

2001-02

विल्हेवाट प्रकार	मत्स्योत्पादन (टनात)	Types of disposition
(1)	Fish product (Tonnes)	(1)
विक्रीसाठी ताजे मासे ...	4,04,504	Fresh Fish for marketing
गोठविण्याकरिता ...	*	Freezing
वाळविण्याकरिता ...	1,07,101	Sun-dried
खारविण्याकरिता ...	6,906	Salted
डबा बंद मासे ...	*	Canning
खाताकरिता ...	18,542	Reduction
इतर ...	N.A.	Miscellaneous purpose
एकूण ...	5,37,053	Total

* बाब १ मध्ये समाविष्ट/Included in item one.

N.A. = उपलब्ध नाही/Not available.

आधार - आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.1

वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF FOREST AREA

(क्षेत्र चौ.कि.मीटरमध्ये/Area in Sq. Kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार	2001-02*	Class of Forest
(1)	(2)	(3)	(2)
1	राखीव	44,906	Reserved
2	संरक्षित	8,048	Protected
3	अवर्गीकृत	4,513	Unclassified
	एकूण	<u>57,467</u>	Total

* अस्थायी / Provisional

टीप - वरील वनव्याप्त क्षेत्र शासकीय व्यवस्थापनाखाली आहे.

Note —The above forest area is under administrative control of the State.

आधार - मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source — Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.2

मुख्य आणि गौण वनोत्पादने

PRODUCTION OF MAJOR AND MINOR FOREST PRODUCTS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	2001-02*	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	इमारतीचे लाकूड -		<i>Timber—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	45	(a) Quantity (thousand cubic metres).
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ...	3,68,293	(b) Value (Rs. in thousand)
2	जळाऊ लाकूड--		<i>Firewood—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	107	(a) Quantity (thousand cubic metres).
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ...	45,580	(b) Value (Rs. in thousand)
3	गौण वनोत्पादन--		<i>Minor forest Products—</i>
	मूल्य (हजार रुपयांत)		Value (Rs. in thousand)
	(अ) बांबू ...	251716	(a) Bamboo
	(ब) गवत इत्यादी ...	5,158	(b) Grass and grazing
	(क) विडी पाने ...	4,30,851	(c) Bidi leaves
	(ड) इतर उत्पादन ...	13,159	(b) Other product

* अस्थायी / Provisional

आधार -- मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source — Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur.

7. उद्योग आणि खणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 7.1

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण

DISTRIBUTION OF WORKING FACTORIES ACCORDING TO WORKING STRENGTH

अनुक्रमांक Serial No.	कामावरील कामगारांच्या दैनिक सरासरीचा गट Strength average daily employment	चालू कारखाने (संख्या) Working Factories (No.)		त्यातील एकूण कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या) Average daily number or workers (No.)	
		2001	2002	2001	2002
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	Less than 10/पेक्षा कमी	11,961	11,930	60,797	60,574
2	10 to 19	7,286	7,516	96,004	98,449
3	20 to 49	5,123	5,356	1,50,537	1,52,939
4	50 to 99	1,934	1,905	1,28,888	1,26,651
5	100 to 499	1,644	1,644	3,27,266	3,32,555
6	500 to 999	251	237	1,68,388	1,60,350
7	1,000 to 4,999	116	111	2,04,805	1,95,065
8	5,000 व त्याहून अधिक/ and above	9	8	63,956	54,943
एकूण/Total ...		28,324	28,707	12,00,641	11,81,526

टीप -- विवरण पत्र प्राप्त झालेल्या कारखान्यांचीच माहिती तक्त्यात देण्यात आलेली आहे.

Note : The information in this table covers only those factories which supplied return.

आधार - औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2 (A)

कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण

FACTORIES WITH AVERAGE DAILY EMPLOYMENT CLASSIFIED ACCORDING TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES 2001.

अनुक्रमांक	कारखान्यांचे प्रमुख गट	प्रत्येक गटातील चालू कारखाने (संख्या)	त्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या)	Major Group (2)
Serial No. (1)	(2)	Working Factories (3)	Average daily Workers (4)	
1	कृषि, शिकार व संबंधित सेवा	632	42,418	Agriculture, hunting and related service activities
2	वन संवर्धन आणि ऑडके पाडणे	1	5	Forestry, logging and related service activities.
3	खाणकाम व दगड खाणकाम (पेट्रोलियम, नैसर्गिक वायू, युरेनियम, कच्चे धातू इ.वगळून)	24	672	Mining and Quarrying (excluding petroleum, natural gas, uranium metal ores etc.)
4	खाद्य उत्पादने व पेये	2,984	1,60,990	Food products and beverages
5	तंबाखू उत्पादने	48	4,573	Tobacco Products.
6	वस्त्रोद्योग	4,232	1,56,235	Textiles
7	परिधान करण्याची वस्त्रे	745	20,117	Wearing apparels
8	कातडी कमावणे व चामड्याची उत्पादने	129	2,398	Tanning and dressing of leather.
9	लाकूड व लाकडाची उत्पादने	3,320	15,442	wood and wood products.
10	कागद आणि कागदाची उत्पादने	625	21,517	Paper and Paper products
11	प्रकाशन आणि मुद्रण	881	30,987	Publishing and printing
12	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम उत्पादने व अणु इंधने	143	8,632	Coke, refined petroleum products and nuclear fuel
13	रसायने व रासायनिक उत्पादने	2,784	1,29,938	Chemicals and chemical products
14	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	1,466	44,882	Rubber and plastic products.
15	इतर अधातू खनिज उत्पादने	852	31,705	Other non-metallic min products.
16	मूलभूत धातू	1,059	58,511	Basic metals
17	धातूच्या तयार वस्तू	2,558	75,885	Fabricated metal products

तत्का क्रमांक/TABLE No. 7.2 (A) — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
18	यंत्रे व यंत्रसामग्री	1,471	1,02,226	Machinery and equipment
19	कार्यालयीन, लेखांकन व संगणना यंत्रसामग्री	58	4,463	Office, accounting and computing machinery
20	विद्युत यंत्रसामग्री व उपकरणे	799	43,235	Electrical machiner and appartus
21	रेडीओ, दूरदर्शन, दळणवळण सामग्री आणि उपकरणे	277	18,744	Radio, T.V. communication equipment & appartus
22	वैद्यकीय अचूक मोजमापनाची आणि ऑप्टिकल साधने	191	7,946	Medical precision and optical Instruments
23	मोटर वाहने, ट्रेलर्स	338	44,872	Motor vehicles, Trailors
24	इतर परिवहन सामग्री	171	57,642	Other transport equipment
25	फर्निचर (इतरत्र वर्गीकरण न केलेले)	770	31,578	Furniture (not elsewhere classified)
26	बीज, वायु, वाफ आणि गरम पाणी पुरवठा	84	15,256	Electricity, gas, steam and hot water supply
27	पाण्याचे संचयन, शुद्धीकरण आणि वितरण	117	3,272	Collection, purification and distribution of water
28	बांधकाम	13	433	Construction
29	मोटर वाहनांची विक्री व दुरुस्ती	1,205	47,002	Sale and repair of motor vehicles
30	घाऊक व्यापार व कमिशन व्यापार	52	3,267	Wholesale trade and commission trade
31	किरकोळ व्यापार, वैयक्तिक व घरगुती वस्तुची दुरुस्ती	92	3,387	Retail trade, repair of personal household goods
32	जमिनीवरील वाहतूक (पाईपलाईनद्वारे वाहतूक)	1	10	Land transport (transport via pipe line)
33	परिवहन सहाय्यकारी कार्ये	86	7,800	Supporting and auxiliary transport activities
34	डाक व दूरसंचरण	2	235	Post and Telecommunication
35	चालकाशिवाय यंत्रे व यंत्रसामग्री आणि वैयक्तिक घरगुत वस्तु भाड्याने देणे	1	10	Renting of Machinery and equipment without operator and personal household goods
36	संगणक व संबंधित कार्ये	9	1,444	Computer and related activities
37	संशोधन व विकास	5	500	Research and development
38	इतर व्यापारधंदे	6	137	Other business activities
39	लोक प्रशासन आणि संरक्षण	6	68	Public administration and defence
40	शिक्षण	2	14	Education
41	आरोग्य व सामाजिक कार्ये	1	120	Health and social work
42	मल व केरकचरा विल्हेवाट आणि स्वच्छता	36	823	Sewage and refuse disposal sanitation services
43	मनोरंजन आणि क्रिडा	17	412	Recreation and sporting
44	इतर सेवा कार्ये	31	838	Other service activities
एकूण		28,324	12,00,641	Total

आधार - औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2 (B)

कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण

FACTORIES WITH AVERAGE DAILY EMPLOYMENT CLASSIFIED ACCORDING TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES 2002.

अनुक्रमांक Serial	कारखान्यांचे प्रमुख गट	प्रत्येक गटातील चालू कारखाने (संख्या)	त्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या)	Major Group
No.		Working Factories	Average daily Workers	(2)
(1)	(2)	(3)	(4)	
1	कृषि, शिकार व संबंधित सेवा	589	34,309	Agriculture, hunting and related service activities
2	वन संवर्धन आणि ओंडके पाडणे	1	5	Forestry, logging and related service activities.
3	खाणकाम व दगड खाणकाम (पेट्रोलियम, नैसर्गिक वायू, युरेनियम, कच्चे धातू इ.वगळून)	24	536	Mining and Quarrying (excluding petroleum, natural gas, uranium metal ores etc.)
4	खाद्य उत्पादने व पेये	3,001	1,55,761	Food products and beverages
5	तंबाखू उत्पादने	48	4,546	Tobacco Products.
6	बरत्रोद्योग	4,191	1,54,098	Textiles
7	परिधान करण्याची वस्त्रे	709	20,697	Wearing apparels
8	कातडी कामावणे व चामड्याची उत्पादने	125	2,452	Tanning and dressing of leather.
9	लाकूड व लाकडाची उत्पादने	3,328	14,825	wood and wood products.
10	कागद आणि कागदाची उत्पादने	614	18,849	Paper and Paper products
11	प्रकाशन आणि मुद्रण	868	38,249	Publishing and printing
12	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम उत्पादने व अणु इंधने	152	8,311	Coke, refined petroleum products and nuclear fuel
13	रसायने व रासायनिक उत्पादने	3,010	1,29,585	Chemicals and chemical products
14	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	1,511	47,624	Rubber and plastic products
15	इतर अधातू खनिज उत्पादने	862	33,298	Other non-metallic min products.
16	मूलभूत धातू	1,073	59,725	Basic metals.
17	धातूच्या तयार वस्तू	2,624	77,100	Fabricated metal products

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2 (B) — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
18	यंत्रे व यंत्रसामग्री	1,449	96,664	Machinery and equipment
19	कार्यालयीन, लेखांकन व संगणना यंत्रसामग्री	59	4,750	Office, accounting and computing machinery
20	विद्युत यंत्रसामग्री व उपकरणे	798	43,734	Electrical machiner and appartus
21	रेडिओ, दूरदर्शन, दळणवळण सामग्री आणि उपकरणे	284	19,452	Radio, T.V. communication equipment & appartus
22	यैद्यकीय अचूक मोजमापनाची आणि ऑप्टिकल साधने	189	7,834	Medical precision and optical Instruments
23	मोटर वाहने, ट्रेलर्स	340	43,686	Motor vehicles, Trailors
24	इतर परिवहन सामग्री	168	44,951	Other transport equipment
25	फर्निचर (इतरत्र वर्गीकरण न केलेले)	837	34,690	Furniture (not elsewhere classified)
26	रिसायकलींग	1	20	Recyelling
27	चौज, वायु, वाफ आणि गरम पाणी पुरवठा	88	16,832	Electricity, gas, steam and hot water supply
28	पाण्याचे संचयन, शुद्धीकरण आणि वितरण	120	3,337	Collection, purification and distribution of water
29	बांधकाम	11	406	Construction
30	मोटर वाहनांची विक्री व दुरुस्ती	1,277	46,657	Sale and repair of motor vehicles
31	घाऊक व्यापार व कमिशन व्यापार	57	3,084	Wholesale trade and commission trade
32	किरकोळ व्यापार, वैयक्तिक व घरगुती वस्तुची दुरुस्ती	90	3,292	Retail trade, repair of personal household goods
33	जमिनीवरील वाहतूक (पाईपलाईनद्वारे वाहतूक)	1	10	Land transport (transport via pipe line)
34	परिवहन सहाय्यकारी कार्ये	92	7,605	Supporting and auxiliary transport activities
35	डाक व दूरसंचरण	2	174	Post and Telecommunication
36	चालकाशिवाय यंत्रे व यंत्रसामग्री आणि वैयक्तिक घरगुत वस्तु भाड्याने देणे	1	10	Renting of Machinery and equipment without operator and personal household goods
37	संगणक व संबंधित कार्ये	8	1,414	Computer and related activities
38	सशोधन व विकास	7	507	Research and development
39	इतर व्यापारधंदे	6	144	Other business activities
40	लोक प्रशासन आणि संरक्षण	6	88	Public administration and defence
41	शिक्षण	2	14	Education
42	आरोग्य व सामाजिक कार्ये	1	120	Health and social work
43	मल व केरकचरा विल्हेवाट आणि स्वच्छता	36	757	Sewage and refuse disposal sanitation services
44	मनोरंजन आणि क्रिडा	17	448	Recreation and sporting
45	इतर सेवा कार्ये	30	878	Other service activities
एकूण		28,707	11,81,528	Total

आधार - औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3

चालू कारखाने आणि त्यातील कामगारांची जिल्हावार दैनिक सरासरी संख्या
 WORKING FACTORIES AND AVERAGE DAILY NO. OF WORKERS IN EACH DISTRICT

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	चालू कारखान्यांची संख्या Working factories (No.)		कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily workers (No.)		District (2)
		2001 (3)	2002 (4)	2001 (5)	2002 (6)	
1	बृहन्मुंबई	6,886	6,562	3,38,751	3,17,205	Brihan Mumbai
2	ठाणे	3,899	4,528	1,36,733	1,43,838	Thane
3	रायगड	990	1,163	48,720	56,589	Raigad
4	रत्नागिरी	283	275	11,279	10,780	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	123	119	2,851	2,845	Sindhudurg
	कोकण विभाग	12,181	12,647	5,38,334	5,31,257	Konkan Div.
6	नाशिक	1,260	1,285	78,612	80,929	Nashik
7	धुळे	395	381	15,093	10,445	Dhule
8	नंदुरबार	...	...	...	...	Nandurbar
9	जळगाव	770	753	22,808	21,897	Jalgaon
10	अहमदनगर	594	636	24,641	24,754	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	3,019	3,055	1,41,154	1,38,025	Nashik Div.
11	पुणे	2,890	3,060	1,81,721	1,87,981	Pune
12	सातारा	409	443	22,411	22,651	Satara
13	सांगली	603	619	20,754	22,150	Sangli
14	सोलापूर	2,769	2,733	35,938	33,680	Solapur
15	कोल्हापूर	1,318	1,263	48,840	45,970	Kolhapur
	पुणे विभाग	7,989	8,118	3,09,664	3,12,432	Pune Div.
	उर्वरित महाराष्ट्र	23,189	23,820	9,89,152	9,81,714	Rest of Maharashtra

तक्का क्रमांक/TABLE No. 7.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
16	औरंगाबाद	736	591	45,734	39,897	Aurangabad
17	जालना	201	135	9,728	7,360	Jalna
18	परभणी	241	202	10,306	9,422	Parbhani
19	हिंगोली	...	...	...	...	Hingoli
20	बीड	110	68	7,654	7,195	Beed
21	नांदेड	334	240	13,390	8,232	Nanded
22	उस्मानाबाद	47	45	3,798	3,918	Osmanabad
23	लातूर	177	160	4,310	4,591	Latur
	औरंगाबाद विभाग	1,846	1,441	95,520	80,615	Aurangabad Div.
24	बुलढाणा	244	306	7,467	9,288	Buldhana
25	अकोला	328	372	10,447	11,413	Akola
26	वाशिम	96	104	2,094	2,322	Washim
27	अमरावती	278	279	7,690	6,890	Amravati
28	यवतमाळ	191	195	7,530	7,774	Yavatmal
	अमरावती विभाग	1,137	1,256	35,228	37,687	Amravati Div.
29	वर्धा	166	154	10,085	10,551	Wardha
30	नागपूर	1,471	1496	50,463	50,527	Nagpur
31	भंडारा	159	152	4,217	4,243	Bhandara
32	गोंदिया	168	161	1,697	1,644	Gondia
33	चंद्रपूर	166	199	13,392	13,573	Chandrapur
34	गडचिरोली	22	28	887	972	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	2,152	2,190	80,741	81,510	Nagpur Divi
	विदर्भ विभाग	3,289	3,446	1,15,969	1,19,197	Vidharbha Div.
	महाराष्ट्र राज्य	28,324	28,707	12,00,641	11,81,526	Maharashtra State

आधार — औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
 Source — Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योगआणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.4 (A)

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी

PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED BY MANUFACTURE IN MAHARASHTRA STATE
2000-01

(रुपये कोटीत/Rs in crore)

अनुक्रमांक Serial No	उद्योग गट	उत्पादक भांडवल Productive Capital	एकूण उत्पादन Total output	मूल्य वृद्धी Value added	Industry Group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	सुत काढणे, वटणी, सफाई इत्यादी	108	26396	34	Cotton ginning, cleaning etc
2	मीठाचे उत्पादन	2	340	2	Extraction of salt
3	खाद्य उत्पादने व पेये	9262	3003951	3136	Food products and Beverages
4	तंबाखू उत्पादने	306	140269	253	Tobacco products
5	वस्त्रोद्योग	4551	1290605	1839	Textiles
6	परिधान करण्याची वस्त्रे	602	197273	252	Wearing apparels
7	कातडी कमावणे व चामड्याची उत्पादने	90	14412	10	Tanning and dressing of leather.
8	लाकूड व लाकडाची उत्पादने	305	28938	51	Wood and wood products
9	कागद आणि कागदाची उत्पादने	2638	280748	332	Paper and Paper products
10	प्रकाशन आणि मुद्रण	1930	344139	690	Publishing and printing
11	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम यांची उत्पादने इ.	5213	2402563	4324	Coal, refined petroleum products etc.
12	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	4169	542474	673	Rubber and plastic products.
13	रसायने व रासायनिक उत्पादने	17422	3287557	7804	Chemicals and chemical products
14	इतर अधातू खनिज उत्पादने	3482	334829	754	Other non-metalic min products
15	मूलभूत धातू	7033	1075876	546	Basic metals

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 7.4(A) — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
16	धातूच्या तयार वस्तू	2,943	5,32,115	1,047	Fabricated metal products
17	यंत्रे व यंत्रसामग्री	6,396	14,88,422	3,579	Machinery and equipment
18	कार्यालयीन, लेखांकन व संगणना यंत्रसामग्री	428	1,08,434	125	Office, accounting and computing machinery
19	विद्युत यंत्रसामग्री व उपकरणे	2,455	5,51,821	1,020	Electrical machinery and apparatus
20	रेडिओ, दूरदर्शन, दळणवळण सामग्री आणि उपकरणे	3,268	5,01,280	758	Radio, TV, communication equipment & apparatus
21	वैद्यकीय अचूक पोजमापनाची आणि ऑप्टिकल साधने	376	83,626	212	Medical precision and optical Instruments
22	मोटार वाहने, ट्रेलर्स	6,562	8,69,786	1,217	Motor vehicles, Trailors
23	इतर परिवहन सामग्री	2,377	5,02,193	739	Other transport equipment
24	फर्निचर (इतरत्र वर्गीकरण न केलेले)	2,239	6,13,177	1,010	Furniture (not else where classified)
25	रिसायकलींग	...	187	1	Recyclin
26	विद्युत, वायू आणि वाफ यांचा पुरवठा तसेच पाणी साठविणे, शुद्धीकरण करणे व वितरण करणे	46	7,410	4	Electricity, gas and steam supply & water Collection, purification and distribution
27	मोटार वाहने व मोटार सायकली यांची दुरुस्ती	303	4,29,506	107	Repairs of motor vehicles & motor cycle
28	वैयक्तिक आणि गृहपयोगी वस्तू यांची उत्पादने	...	48	...	Repairs of personal and household goods
29	प्रवास अभिकरणे यांची प्रवास सहाय्यकारी कार्ये	261	8,824	23	Supporting & auxiliary transport activities of travel agencies
31	संगणक व संबंधित कार्ये, इतर व्यावसायिक कार्ये आणि स्वच्छता विषयक सेवा	10	8,471	5	Computer & related activities, other business activities and Sanitation services
32	मनोरंजन आणि क्रीडा	10	793	3	Recreation and sporting
33	इतर सेवा कार्ये	32	3,085	6	Other service activities
एकूण		84,820	1,86,79,548	30,556	Total

टीप - वार्षिक उद्योग पाहणी, २०००-०१ यामध्ये वीज उपक्रम व पाणीपुरवठा, गॅस, गोदामे, राज्य परिवहन आणि रेल्वेच्या कार्यशाळा यासंबंधी सरकारी घटक यांचा समावेश नाही.

Note — A. S. I., 2000-01 excludes electricity and government units dealing with water supply, gas, storage work shops of S.T. and Railways

आधार -- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

Source-- Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योगआणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 7.4 (B)

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी

PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED BY MANUFACTURE IN MAHARASHTRA STATE
2001-02

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	उद्योग गट	उत्पादक भांडवल Productive Capital	एकूण उत्पादन Total output	मूल्य वृद्धी Value added	Industry Group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	सुत काढणे, वटणी, सफाई इत्यादी	181	23,386	81	Cotton ginning, cleaning etc
2	मीठाचे उत्पादन	4	608	4	Extraction of salt
3	खाद्य उत्पादने व पेये	8,371	27,96,319	3,428	Food products and Beverages
4	तंबाखू उत्पादने	348	1,09,754	332	Tobacco products
5	वस्त्रोद्योग	5,437	10,49,353	1,008	Textiles
6	परिधान करण्याची वस्त्रे	443	1,28,677	182	Wearing apparels
7	कातडी कमावणे व चामड्याची उत्पादने	48	14,041	26	Tanning and dressing of leather.
8	लाकूड व लाकडाची उत्पादने	155	27,153	49	Wood and wood products
9	कागद आणि कागदाची उत्पादने	2,810	3,20,543	802	Paper and Paper products
10	प्रकाशन आणि मुद्रण	1,684	2,65,413	731	Publishing and printing
11	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम यांची उत्पादने इ.	4,058	21,37,207	3,885	Coal, refined petroleum products etc.
12	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	4,079	5,69,715	6,946	Rubber and plastic products
13	रसायने व रासायनिक उत्पादने	18,783	32,51,862	1,053	Chemicals and chemical products
14	इतर अधातू खनिज उत्पादने	3,483	3,28,459	778	Other non-metallic min products
15	मूलभूत धातू	7,479	11,39,618	479	Basic metals

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 7.4(B) — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
16	धातूच्या तयार वस्तू	2,577	5,71,617	994	Fabricated metal products
17	यंत्रे व यंत्रसामग्री	5,878	13,17,012	2,897	Machinery and equipment
18	कार्यालयीन, लेखांकन व संगणना यंत्रसामग्री	206	1,144	114	Office, accounting and computing machinery
19	विद्युत यंत्रसामग्री व उपकरणे	2,626	449,183	815	Electrical machinery and apparatus
20	रेडिओ, दूरदर्शन, दळणवळण सामग्री आणि उपकरणे	946	2,28,560	380	Radio, T.V. communication equipment & apparatus
21	वैद्यकीय अचूक मोजमापनाची आणि ऑप्टिकल साधने इ.	770	1,17,972	342	Medical precision and optical Instruments etc.
22	मोटर वाहने, ट्रेलर्स	5,436	9,38,839	1,478	Motor vehicles, Trailors
23	इतर परिवहन सामग्री	2,645	5,87,745	1,318	Other transport equipment
24	फर्निचर (इतरत्र वर्गीकरण न केलेले)	5,829	13,16,329	1,505	Furniture (not else where classified)
25	मेटल रिसायकलींग, वायू पुरवठा, पाणी साठविणे, शुद्धीकरण व वितरण करणे	241	11,796	48	Metal recycling, Gas supply, Collection, purification and distribution of water
26	मोटर वाहने व मोटर सायकलीची दुरुस्ती	663	4,24,889	197	Sale & repairs of motor vehicles & motor cycle
27	वैयक्तिक आणि गृहपयोगी वस्तू यांची उत्पादने	20	3,544	5	Repairs of personal and household goods
28	शीतगृहे आणि गोदामे	78	4,222	6	Cold storage and warehousing
29	स्वच्छता सेवा, मनोरंजन आणि क्रीडा	45	2,234	9	Sanitation services, Recreation and sporting
30	इतर सेवा कार्ये	18	2,840	10	Other service activities
एकूण		85,340	1,82,63,259	29,901	Total

टीप - वार्षिक उद्योग पाहणी, २००१-०२ यामध्ये वीज उपक्रम व पाणीपुरवठा, गॅस, गोदामे, राज्य परिवहन आणि रेल्वेच्या कार्यशाळा यासंबंधी सरकारी घटक यांचा समावेश नाही.

Note — A. S. I., 2001-02 excludes electricity and government units dealing with water supply, gas, storage work shops of S.T. and Railways

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

Source.— Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 7.5

सुती कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी

AVERAGE PERCENTAGE OF ABSENTEEISM IN THE COTTON TEXTILE INDUSTRY
2002

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	सरासरी गैरहजेरी (शेकडेवारीत) Average percentage of absenteeism	Centres
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई ...	17.03	Mumbai
2	सोलापूर ...	25.27	Solapur
3	नागपूर ...	22.22	Nagpur
4	जळगाव ...	...	Jalgaon
5	नांदेड ...	13.64	Nanded
6	औरंगाबाद ...	16.05	Aurangabad
7	इतर केंद्रे ...	26.13	Other centres
	एकूण केंद्रे ...	18.89	All centres

आधार — कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.6

औद्योगिक विवाद/INDUSTRIAL DISPUTES

2002

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	कापड गिरण्या--		<i>Textiles—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	1	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	35	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	35	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	...	(2) Indirectly
	(क) वाया गेलेले एकूण श्रमदिन	10,990	(c) Number of mandays lost.
2	यंत्रोत्पादक कारखाने--		<i>Engineering—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	6	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	2,435	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	2,435	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	...	(2) Indirectly
	(क) वाया गेलेले एकूण श्रमदिन	7,28,788	(c) Number of mandays lost.
3	संकीर्ण व रसायन--		<i>Miscellaneous and Chemical—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	3	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	245	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	245	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	...	(2) Indirectly
	(क) वाया गेलेले एकूण श्रमदिन	36,768	(c) Number of mandays lost.
4	एकूण--		<i>Total—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	10	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	2,715	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	2,715	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	...	(2) Indirectly
	(क) वाया गेलेले एकूण श्रमदिन	7,76,546	(c) Number of mandays lost.

आधार — कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.7

कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)/WORKING OF COTTON TEXTILE INDUSTRY (MILL SECTOR)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	माहे अखेर at the end of month								Region
		गिरण्यांची संख्या Number of mills		कामगारांची संख्या Number of employees on roll		स्थापित चात्या (हजारात) Spindles installed (Thousand)		माग (शंभरात) Looms (Hundred)		
		मार्च 2001	मार्च 2002	मार्च 2001	मार्च 2002	मार्च 2001	मार्च 2002	मार्च 2001	मार्च 2002	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	महाराष्ट्र	219	222	1,81,395	1,82,010	5,213	5,219	355	355	Maharashtra
(a)	मुंबई शहर	54	53	81,448	81,438	2,124	2,099	279	279	Mumbai City
(b)	उर्वरित महाराष्ट्र	165	169	99,947	1,00,572	3,089	3,120	76	76	Rest of Maharashtra

आधार — वस्त्रनिर्माण आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई.

Source — Textile Commissioner, Government of India, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 7.8

खनिज उत्पादन/Mineral Production
2001-02

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज पदार्थ (2)	उत्पादन (हजार टनांत) Production (in thousand tonnes)	मूल्य (हजार रुपयांत) Value (in thousand Rs.)	खनिज Minerals (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	क्रोमाईट	0.03	53	Chromite
2	कोळसा	30,830	2,28,54,400	Coal
3	कच्चे लोखंड	33	4,622	Iron Ore
4	चुनखडी	6,301	5,82,892	Lime stone
5	कच्चे मॅंगनीज	395	7,15,027	Manganese Ore
6	कओलिन (नैसर्गिक) @	0.4	43	Kaolin (Natural) @
7	गेरु	N.A.	N.A.	Oahre
8	बाॅक्साईट	1,114	2,01,446	Bauxite
9	सिलीका सॅंड	150	20,909	Silica sand
10	मीठ*	182	...	Salt *
11	कायनाईट	0.3	195	Kyanite
12	कोरंडम	...	...	Corundum
13	डोलोमाईट	66	16,320	Dolomite
14	सॅंड (इतर)	...	...	Sand (Others)
15	बेराईट	...	...	Barytes
16	सिलिमानाईट	...	...	Silimanite

टीप - (१) @ चायना क्ले म्हणून ओळखला जातो/Note.—Known as China Clay.

(२) * सहाय्यक मीठ आयुक्त, मुंबई यांनी कळविल्याप्रमाणे/As reported by the Assistant Salt Commissioner, Mumbai.

(३) N.A.— उपलब्ध नाही/Not available.

आधार — भारतीय खाण केंद्र, नागपूर.

Source — Indian Bureau of Mines, Nagpur.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक./TABLE No. 7.9

औद्योगिक उत्पादन/INDUSTRIAL PRODUCTION
1998-99

अनु- क्रमांक Serial No.	वस्तूचे नाव	परिमाण	उत्पादन Production	Unit	Name of Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	कोळसा	हजार टन	26 174	Thousand tonnes	Cole (inclignite)
2	पेट्रोलियम (कूड)	"	N A.	Do.	Petroleum (crude)
3	साखर	"	3747 0	Do.	Sugar
4	मीठ	"	N A.	Do.	Salt
5	सर्व प्रकारचे सूत	टन	N A.	Tonnes	All yarn.
6	सर्व प्रकारचे कापड	हजार मीटर	N A.	Thousand meters.	All cloth
7	पेट्रोलियमचे (रिफायनरी) उत्पादन	हजार टन	N A.	Thousand tonnes	Petroleum (refinery) production
8	तयार पोलाद	"	N A.	Do	Finished steel
9	पोलादाची लगड	"	N A.	Do.	Steel in gots.
10	लोहयुक्त मिश्रधातू	"	N A.	Do.	Ferrus Alloys
11	रेल्वे डबे	संख्या	N A.	Number	Railway Coaches
12	वनस्पती	हजार टन	N A.	Thousand tonnes.	Vanaspati

आधार - केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, मासिक अहवाल.

Source.—Central Statistical Organisation Monthly Returns.

8. वीज/ELECTRICITY
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.1
विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि व्यापार
INSTALLED CAPACITY, GENERATION AND CONSUMPTION OF ELECTRICITY
2001-02

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	स्थापित क्षमता (३१ मार्च रोजी)(मेगॅवॅटमध्ये)		<i>Installed Capacity (As on 31st March) (in mw.)</i>
	(अ) बाष्पजन्य (औष्णिक)	.. 8,075	(a) Steam (Thermal)
	(ब) नैसर्गिक वायुजन्य	.. 1,820	(b) Natural Gas
	(क) जलजन्य	.. 2,878	(c) Hydro
	(ड) अणुशक्तीजन्य (महाराष्ट्राचा वाटा)	.. 190	(d) Nuclear (Maharashtra's share)
	एकूण	12,963	Total
2	उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास)--		<i>Generation (Million Kwh.)</i>
	(अ) बाष्पजन्य (औष्णिक)	.. 52,647	(a) Steam (Thermal)
	(ब) नैसर्गिक वायुजन्य	.. 5,235	(b) Natural Gas
	(क) जलजन्य	.. 4,979	(c) Hydro
	(ड) अणुशक्तीजन्य (महाराष्ट्राचा वाटा)	.. 1,138	(d) Nuclear (Maharashtra's share)
	(इ) इतर	.. 139	(e) Other
	एकूण	64,138	Total
3	वापर (दशलक्ष किलोवॅट तास)--		<i>Consumption-- (Million Kwh.)</i>
	(अ) घरगुती वापर	.. 11,901	(a) Domestic
	(ब) वाणिज्यिक वापर	.. 4,393	(b) Commercial
	(क) औद्योगिक वापर	.. 17,435	(c) Industrial
	(ड) वाहने चालविण्यासाठी	.. 1,640	(d) Transport
	(इ) इतर	.. 10,969	(e) Other
	एकूण	46,338	Total

टीप -आकडे केवळ सार्वजनिक सेवा उद्योग
संबंधातील आहेत.

आधार - महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Note.— The figures relates to public
utilities only.

Soures.—Maharashtra State Electricity
Board, Mumbai.

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2

विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या/No. of Towns and Villages Electrified
(३१ मार्च, २००२ रोजी/As on 31st March 2002)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या	
		No. of towns and villages electrified	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई ...	1	Brihan Mumbai
2	ठाणे ...	1,702	Thane
3	रायगड ...	1,870	Raigad
4	रत्नागिरी ...	1,523	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ...	740	Sindhudurg
	कोंकण विभाग ...	5,836	Konkan Division
6	नाशिक ...	1,831	Nashik
7	धुळे ...	669	Dhule
8	नंदुरबार ...	925	Nandurbar
9	जळगाव ...	1,497	Jalgaon
10	अहमदनगर ...	1,567	Ahmednagar
	नाशिक विभाग ...	6,489	Nashik Division
11	पुणे ...	1,878	Pune
12	सातारा ...	1,558	Satara
13	सांगली ...	731	Sangli
14	सोलापूर ...	1,144	Solapur
15	कोल्हापूर ...	1,200	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	6,511	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र ...	18,836	Rest of Maharashtra
16	औरंगाबाद ...	1,308	Aurangabad
17	जालना ...	960	Jalna
18	परभणी ...	772	Parbhani
19	हिंगोली ...	708	Hingolj
20	बीड ...	1,276	Beed
21	नांदेड ...	1,528	Nanded
22	उस्मानाबाद ...	724	Osmanabad
23	लातूर ...	919	Latur
	औरंगाबाद विभाग ...	8,195	Aurangabad Division

तत्का क्रमांक/TABLE No. 8.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
24	बुलढाणा ...	1,310	Buldhana
25	अकोला ...	884	Akola
26	वाशिम ...	700	Washim
27	अमरावती ...	1,692	Amravati
28	यवतमाळ ...	1,846	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	6,432	Amravati Division
29	वर्धा ...	973	Wardha
30	नागपूर ...	1,653	Nagpur
31	भंडारा ...	740	Bhandara
32	गोंदिया ...	922	Gondia
33	चंद्रपूर ...	1,485	Chandrapur
34	गडचिरोली ...	1,507	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	7,285	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	13,707	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	40748	Maharashtra State

आधार - महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board, Mumbai.

9. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1

३१ मार्च, २००२ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था

NUMBER OF JOINT STOCK COMPANIES AS ON 31ST MARCH 2002

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	शेअर भांडवल असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares		हमीने मर्यादित असलेल्या व नफ्यासाठी काम न करणाऱ्या कंपन्या Companies limited by guarantee and asso- ciations not for profit		एकूण Total	District
		सार्वजनिक	खाजगी	सार्वजनिक	खाजगी		
		Public	Private	Public	Private		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मुंबई	13,975	78,106	202	155	92,438	Brihan Mumbai
2	ठाणे	561	6,845	17	9	7,432	Thane
3	रायगड	81	481	2	4	568	Raigad
4	रत्नागिरी	12	106	1	1	120	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	7	35	...	2	44	Sindhudurg
	कोकण विभाग...	14,636	85,573	222	171	1,00,602	Konkan Division
6	नाशिक	110	2,012	2	4	2,128	Nashik
7	धुळे	24	209	...	3	236	Dhule
8	नंदुरबार	...	...	...	...	...	Nandurbar
9	जळगाव	89	594	...	1	684	Jalgaon
10	अहमदनगर	119	664	1	...	784	Ahmednagar
	नाशिक विभाग...	342	3,479	3	8	3,832	Nashik Division
11	पुणे	790	10,756	7	37	11,590	Pune
12	सातारा	47	476	1	2	526	Satara
13	सांगली	65	501	...	3	569	Sangli
14	सोलापूर	56	311	...	5	372	Solapur
15	कोल्हापूर	152	992	4	2	1,150	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	1,110	13,036	12	49	14,207	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र...	16,088	1,02,088	237	228	1,18,641	Rest of Maharashtra
16	औरंगाबाद	125	1,083	4	2	1,214	Aurangabad
17	जालना	9	152	...	1	162	Jalna
18	परभणी	12	32	...	...	44	Parbhani
19	हिंगोली	...	...	...	...	...	Hingoli
20	बीड	14	25	...	...	39	Beed
21	नांदेड	14	173	1	...	188	Nanded
22	उस्मानाबाद	11	25	...	...	36	Osmanabad
23	लातूर	24	105	1	...	130	Latur
	औरंगाबाद विभाग	209	1,595	6	3	1813	Aurangabad Division

तक्का क्रमांक/TABLE No. 9.1—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
24	बुलढाणा ...	13	48	...	1	62	Buldhana
25	अकोला ...	67	244	...	2	313	Akola
26	वाशिम ...	...	...	...	...	...	Washim
27	अमरावती ...	42	237	...	...	279	Amravati
28	यवतमाळ ...	15	63	...	2	80	Yavatmal
	अमरावती विभाग	137	592	...	5	734	Amravati Division
29	वर्धा ...	27	107	...	1	135	Wardha
30	नागपूर ...	466	2,786	9	8	3,269	Nagpur
31	भंडारा ...	10	52	...	...	62	Bhandara
32	गोंदिया ...	...	...	...	...	...	Gondia
33	चंद्रपूर ...	16	76	...	1	93	Chandrapur
34	गडचिरोली ...	4	5	...	...	9	Gadchiroli
	नागपूर विभाग...	523	3,026	9	10	3,568	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग...	660	3,618	9	15	4,302	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य...	16,957	1,07,301	252	246	1,24,756	Maharashtra State

आधार - कंपनी व्यवहार खाते, उद्योग मंत्रालय,
भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs,
Ministry of industry, Government
of India, New Delhi.

10. बँका/BANKS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1

बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या

DISTRICTWISE NUMBER OF PLACES HAVING BANKING OFFICES AND NUMBER OF BANKING OFFICE

(३१ मार्च, २००२ रोजी/As on 31st March 2002)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची संख्या No. of places having banking offices (3)	एकूण बँक कार्यालयांची संख्या Total No. of banking offices (4)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	1	1,600	Brihan Mumbai
2	ठाणे	113	445	Thane
3	रायगड	96	150	Raigad
4	रत्नागिरी	95	136	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	60	80	Sindhudurg
	कोकण विभाग ...	365	2,411	Konkan Division
6	नाशिक	118	242	Nashik
7	धुळे	50	78	Dhule
8	नंदुरबार	38	49	Nandurbar
9	जळगाव	108	182	Jalgaon
10	अहमदनगर	137	208	Ahmednagar
	नाशिक विभाग ...	451	759	Nashik Division
11	पुणे	152	615	Pune
12	सातारा	101	155	Satara
13	सांगली	103	189	Sangli
14	सोलापूर	120	227	Solapur
15	कोल्हापूर	117	238	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	593	1,424	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र ...	1,409	4,594	Rest of Maharashtra

तत्का क्रमांक/TABLE No. 10.1-- Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
16	औरंगाबाद ...	76	165	Aurangabad
17	जालना ...	53	76	Jalna
18	परभणी ...	45	72	Parbhani
19	हिंगोली ...	26	38	Hingoli
20	बीड ...	70	99	Beed
21	नांदेड ...	79	131	Nanded
22	उस्मानाबाद ...	51	71	Osmanabad
23	लातूर ...	63	99	Latur
	औरंगाबाद विभाग...	463	751	Aurangabad Division
24	बुलढाणा ...	73	104	Buldhana
25	अकोला ...	60	105	Akola
26	वाशिम ...	44	54	Washim
27	अमरावती ...	101	151	Amravati
28	यवतमाळ ...	78	118	Yavatmal
	अमरावती विभाग...	356	532	Amravati Division
29	वार्धा ...	52	74	Wardha
30	नागपूर ...	98	305	Nagpur
31	भंडारा ...	54	72	Bhandara
32	गोंदिया ...	38	58	Gondia
33	चंद्रपूर ...	99	152	Chandrapur
34	गडचिरोली ...	37	45	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	378	706	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	734	1,238	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	2,606	6,583	Maharashtra State

11. सहकार/CO-OPERATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.1

संस्था, सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाऊ दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल
SOCIETIES, MEMBERSHIP, WORKING CAPITAL, ADVANCES AND TURNOVER OF PRODUCE, 2001-02

अनु- क्रमांक	संस्थांची संख्या	सभासदांची संख्या (हजारात)	खेळते भांडवल (लाख रुपये)	दिलेले कर्ज (लाख रुपये)	थकबाकी (लाख रुपये)	मालाची उलाढाल (लाख रुपये)	Type of Society	
Serial No.	सहकारी संस्थेचा प्रकार	Number of Members Societies (Thousand No.)	Working Capital (Lakh Rs.)	Advances (Lakh Rs.)	Outstanding (Lakh Rs.)	Turnover of produce (Lakh Rs.)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
1	प्रमुख मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि संस्था	34	1,001	43,18,855	24,82,039	24,82,904	All appex and central societies.	
2	कृषि पतसंस्था	20,674	11,330	9,12,411	4,03,587	5,98,507	1,02,989 Agricultural credit	
3	बिगर कृषि पतसंस्था	23,555	19,201	72,24,543	54,30,116	35,97,596	5,523 Non-agricultural credit	
4	पगन संस्था	1,140	889	1,31,771	1,817	5,278	4,38,036 Marketing	
5	उत्पादक संस्था	39,521	6,119	15,13,565	10,251	24,959	8,25,249 Productive enterprises.	
6	इतर	80,865	5,364	6,68,569	23,043	2,96,741	1,64,002 Others	
एकूण		1,65,789	43,904	1,49,69,714	83,51,853	70,05,985	15,35,799	Total

* यात प्रथमिक कृषि पत संस्था यांचा समावेश आहे.
आधार - सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था,
महाराष्ट्र शासन, पुणे.

* Includes primary agricultural credit societies
Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar of co-
operative Societies, Government of Maharashtra, Pune

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.1

रस्त्यांचे प्रकार व पृष्ठभागानुसार रस्ते लांबी/ROAD LENGTH ACCORDING TO TYPE OF ROAD AND SURFACE * (किमी/K.M)

अ.क्र. Sr. No.	रस्त्याचा प्रकार	३१ मार्च रोजी/ As on 31st March	पृष्ठाकित/Surfaced			एकूण Total	अपृष्ठाकित Unsur- faced	एकूण Total	Type of road
			सिमेंट कॉन्क्रीट/ डॉबरी Cement Concrete/ Black topped	खडीचे Water Bound	एकूण Total Mecadam				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
1	राष्ट्रीय महामार्ग	2001	3,629	0	3,629	59	3,688	National highways	
		2002	3,662	0	3,662	48	3,710		
2	राज्य महामार्ग	2001	31,583	1,269	32,852	360	33,212	State highways.	
		2002	32,239	866	33,105	300	33,405		
3	प्रमुख जिल्हा मार्ग	2001	30,069	14,564	44,633	2,118	46,751	Major district roads.	
		2002	30,912	14,923	45,835	2,092	47,927		
4	इतर जिल्हा मार्ग	2001	16,426	20,496	36,922	6,774	43,696	Other district roads.	
		2002	17,291	20,261	37,552	6,354	43,906		
5	ग्राम मार्ग	2001	15,615	47,968	63,583	26,016	89,599	Village roads	
		2002	16,892	51,262	68,154	25,498	93,652		
एकूण		2001	97,322	84,297	1,81,619	35,327	2,16,946	Total	
		2002	1,00,996	87,312	1,88,308	34,292	2,22,600		

टीप - शासकीय निर्णयानुसार १९८४ पासून अवर्गीकृत रस्ते, ग्राम रस्ते मध्ये अंतर्भूत केले असल्याने यापुढे अवर्गीकृत रस्ते हा प्रकार असणार नाही.

Note.—Since 1984 as per Government Resolution unclassified roads are included in village roads, hence the unclassified roads will not be shown separately henceforth.

*सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन व जिल्हा परिषदेच्या ताब्यातील रस्ते/Roads belonging to PWD, Govt. of Maharashtra & Z.P.

आधार - सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Public Works Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2

महाराष्ट्र राज्य मार्गपरिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी
OPERATIONAL STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE ROAD TRANSPORT CORPORATION
2001-2002

अनु- क्रमांक Serial No.	विभाग	मार्गांची संख्या ३१ मार्च, २००२ रोजी No. of routes as on 31st March 2002	मार्गांची एकूण लांबी (कि.मी.) ३१ मार्च, २००२ रोजी Total routes distance (in k.m.) as on 31st March 2002	प्रतिदिन मार्गावर वाहतूक करणान्या वाहनांची दैनिक सरासरी संख्या (२००१-०२) Average No. of vehicles on road per day 2001-02	अस्तित्वात असलेल्या वाहनांची सरासरी संख्या (२००१-०२) Average No. of vehicles held during 2001-02	प्रवाशांची दैनिक सरासरी संख्या (लाखात) (२००१-०२) Average No. of passengers travelled daily 2001-02 (in lakhs)	Division
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	अमरावती	1,964	1,35,124	1,688	1,800	5.50	Amravati
2	औरंगाबाद	3,082	2,65,729	2,680	2,876	10.65	Aurangabad
3	मुंबई	4,066	2,66,144	2,823	3,004	12.26	Mumbai
4	नागपूर	1,484	1,20,569	1,568	1,670	5.13	Nagpur
5	नाशिक	3,827	2,31,690	2,930	3,087	12.23	Nashik
6	पुणे	5,006	3,24,970	4,115	4,357	16.40	Pune
	एकूण	19,429	13,44,226	15,804	16,794	62.17	... Total

आधार — महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई. Source—Transport Commissioner of Government of Maharashtra, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3

वापरात असलेली मोटार वाहने

MOTOR VEHICLES IN OPERATION

(३१ मार्च, २००२ रोजी / as on 31st March 2002)

अनुक्रमांक Serial No (1)	वाहनांचा प्रकार (2)	वाहनांची संख्या Number of Motor Vehicles (3)	Class of vehicles (2)
1	दुचाकी स्वयंचलित वाहने	5,02,3126	Two wheelers Auto Vehicles
2	मोटारी, जीप,	10,00,318	Motor cars, Jeeps, Station Wagons
3	टॅक्सी कॅब्ज	97,081	Taxi cabs
4	स्वयंचलित रिक्शा	4,40,018	Auto rickshaws
5	स्टेज कॅरेजेस	26,439	Stage carriages
6	कंत्राटी वाहने	11,850	Contract carriages
7	ट्रक्स व मालमोटारी	4,25,692	Trucks and Lorries including Delevry van.
8	रुग्णवाहिका	4,187	Ambulances
9	शाळेच्या बसेस	1,892	School buses
10	खाजगी सेवा वाहने	6,099	Private service vehicles
11	जोड वाहने (ट्रेलर)	1,79,995	Trailers
12	ट्रॅक्टर्स	1,86,675	Tractors
13	इतर	10,199	Others
	एकूण	74,13,571	Total

आधार — परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Transport Commissioner of Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.4

महाराष्ट्रातील परिवहनाची व इतर वाहने

TRANSPORT AND NON-TRANSPORT VEHICLES IN MAHARASHTRA STATE

(३१ मार्च, २००२/As on 31st March 2002)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग (2)	वापरातील वाहनांची संख्या No. of Vehicles in operation			Region (6)
		बिगर-परिवहनाची Non- Transport (3)	परिवहनाची Transport (4)	एकूण Total (5)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	मुंबई (मध्य)	3,50,634	74,526	4,25,160	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	3,29,615	93,366	4,22,981	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व)	1,54,462	66,896	2,21,358	Mumbai (East)
4	ठाणे	7,61,453	2,75,029	10,36,482	Thane
5	पुणे	13,01,185	1,78,796	14,79,981	Pune
6	नागपूर	8,09,620	73,302	8,82,922	Nagpur
7	औरंगाबाद	5,29,494	1,03,803	6,33,297	Aurangabad
8	नाशिक	9,33,776	1,62,115	10,95,891	Nashik
9	अमरावती	4,03,360	62,691	4,66,051	Amravati
10	कोल्हापूर	6,46,719	1,02,729	7,49,448	Kolhapur
एकूण ...		62,20,318	11,93,253	74,13,571	Total

आधार— परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Transport Commissioner Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.5

वाहनचालकांचे व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक परवाने

PROFESSIONAL AND NON-PROFESSIONAL DRIVING LICENCES

(३१ मार्च, २००२/As on 31st March 2002)

अनुक्रमांक Serial No (1)	विभाग (2)	चालकांचे परवाने/Driving Licences			Region (2)
		व्यावसायिक Professional (3)	बिगर-व्यावसायिक Non- Professional* (4)	एकूण Total (5)	
1	मुंबई (मध्य)	10,80,662	7,42,743	18,23,405	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	6,37,743	6,12,461	12,50,204	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व)	4,78,812	2,93,431	7,72,243	Mumbai (East)
	बृहन्मुंबई (उप- बेरीज १ ते ३)	21,97,217	16,48,635	38,45,852	Mumbai (Sub-total 1 to 3)
4	ठाणे	5,33,901	8,36,501	13,70,402	Thane
5	पुणे	6,57,546	15,56,037	22,13,583	Pune
6	नागपूर	2,76,721	7,20,787	9,97,508	Nagpur
7	औरंगाबाद	4,47,955	4,29,126	8,77,081	Aurangabad
8	नाशिक	2,00,641	9,77,645	11,78,286	Nashik
9	अमरावती	1,93,542	2,96,256	4,89,798	Amravati
10	कोल्हापूर	2,51,031	5,08,099	7,59,130	Kolhapur
	एकूण	47,58,554	69,73,086	1,17,31,640	Total

आधार - परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.6

लोहमार्गाची लांबी/RAILWAY ROUTE LENGTH

(३१ मार्च, २००२ रोजी/As on 31st March 2002)

(कि.मी./k m.)

ब्रॉड गेज/ Broad gauge (1)	मीटर गेज/ Metre gauge (2)	नॅरो गेज/ Narrow gauge (3)	एकूण/Total (4)
4,254	451	754	5,459

आधार - रेल्वे मंत्रालय (रेल्वे बोर्ड).

Source—Ministry of Railway (Railway Board).

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्का क्रमांक/TABLE No. 12.7

महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या

NUMBER OF POST OFFICES AND TELEGRAPH OFFICES IN MAHARASHTRA STATE

वर्ष Year (1)	डाक कार्यालये Post Offices (2)	तार कार्यालये Telegraph Offices (3)
1989-90	11,757	2,560
1990-91	11,910	2,531
1991-92	12,041	2,593
1992-93	12,161	2,741
1993-94	12,269	2,746
1994-95	12,270	2,747
1995-96	12,282	2,218
1996-97	12,324	2,978
1997-98	12,609	2,923
1998-99	12,424	2,067
1999-00	12,155	1,747
2000-01	12,223	1,757
2001-02	11,789	1,710

आधार - पोस्टमास्तर जनरल, भारत सरकार, मुंबई.

Source — Postmaster General, Government of India, Mumbai.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 13.1

मुंबई बंदरात प्रवेश केलेल्या जहाजांची संख्या व वजन

NUMBER AND TONNAGE OF VESSELS ENTERED IN MUMBAI PORT
2001-02

अनु- क्रमांक Serial No	जहाजांचा प्रकार	जहाजांची संख्या No. of Ships	मेट्रिक टनात/M Tone		Class of vessels
			एकूण (हजारांत) Gross (in 000)	निव्वळ (हजारांत) Net (in 000)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	वाफेवर चालणारी (तेल वाहकांव्यतिरिक्त)				Steamship (other than oil tankers) —
	(अ) परदेशांशी वाहतूक करणारी-				(A) Foreign
	(१) ३,५०० G.R.T च्यावर	954	12,376	6,492	(1) Above 3,500 G R T.
	(२) ३,५०० G.R.T आणि कमी	104	291	185	(2) 3,500 G R T and less
	(ब) किनाऱ्यावर वाहतूक करणारी-				(B) Coastal—
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	43	560	344	(1) Above 3,500 G R T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी	17	43	28	(2) 3,500 G R T and less.
	(३) रिग पुरवठा करणारे	1,296	1,073	378	(3) Rig supplier
	(४) जहाजे	17	414	179	(2) Ferry ships
2	तेलवाहक जहाजे	836	16,303	9,322	Oil Tankers
3	कोळसा नेणारी	...	...	...	Colliers
	एकूण	3,267	31,061	16,928	... Total

टीप - ३,५०० G.R.T. = ३,५५६ मेट्रिक टन Note-3,500 G.R.T. = 3,556 gross registered metric tone.

आधार - मुंबई पोर्ट ट्रस्ट.

Source — Mumbai Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्का क्रमांक/TABLE No.13.2

मुंबई बंदरामध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हलविलेला माल

CARGO HANDLED AT THE DOCKS AND BUNDERS IN MUMBAI PORT

2001-02

(दशलक्ष टनात/In million tonne)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (4)
1	आयात माल	17.29	Imports
2	निर्यात माल	9.14	Exports
	एकूण	26.43	Total

आधार — मुंबई पोर्ट ट्रस्ट.

Source — Mumbai Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.3

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात)माल
CARGO (IMPORTS AND EXPORTS) HANDLED AT THE SELECTED MINOR PORTS OF
MAHARASHTRA STATE

2001-02

(मेट्रनात/in metric tonne.)

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव (2)	आयात Imports (3)	निर्यात Exports (4)	एकूण Total (5)	Name of the Port (2)
1	डहाणू	3,49,914	...	3,49,914	Dahanu
2	अर्नाळा	...	...	...	Arnala
3	ठाणे	...	...	...	Thane
4	ट्रॉम्बे	...	...	...	Trombay
5	बेलापूर (उळवा)	7,79,453	...	7,79,453	Belapur (Ulwa)
6	मोरा	...	...	...	Mora
7	करंजा	...	...	...	Karanja
8	अलिबाग(धरमतर)	22,36,297	2,19,318	24,55,615	Alibag (Dharamtar)
9	रेवडंडा	5,53,998	2,33,606	7,87,604	Revadanda
10	राजपुरी	...	...	...	Rajpuri
11	दिघी	...	...	...	Dighi
12	हर्ण	...	...	...	Harnai
13	दाभोळ	72,105	3,597	75,702	Dabhol
14	जयगड	...	18,772	18,772	Jaigad
15	रत्नागिरी	4,89,583	...	4,89,583	Ratnagiri
16	जैतापूर	...	...	...	Jaitapur
17	विजयदुर्ग	...	20,132	20,132	Vijaydurg
18	देवगड	...	...	...	Devgad
19	मालवण	...	...	...	Malvan
20	वेंगुर्ला	...	...	...	Vengurla
21	रेडी	...	...	...	Redi
22	इतर बंदरे	144	...	144	Other ports
एकूण...		44,81,494	4,95,435	49,76,929	Total

आधार— मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्का क्रमांक/TABLE No.13.4

महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक
 PASSANGERS TRAFFIC AT THE MINOR PORTS OF MAHARASHTRA STATE
 2001-02

अनुक्रमांक Serial No	बंदराचे नाव	बिगर यांत्रिक जहाजाने By-non mechanised vessels	यांत्रिक जहाजाने By mech- anised vessels	एकूण Total	Name of the Port
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	डहणू	...	4,41,293	4,41,293	Dahanu
2	सातपाटी	3,10,100	...	3,10,100	Satpati
3	दातिवरे	50,860	...	50,860	Datiware
4	मनोरी	...	42,09,198	42,09,198	Manori
5	कल्याण	27,006	...	27,006	Kalyan
6	वरसोवा	...	28,33,850	28,33,850	Varsova
7	मोरा	...	8,52,346	8,52,346	Mora
8	करंजा	38,400	2,52,073	2,90,533	Karanja
9	रेवस	...	6,47,615	6,47,615	Rewas
10	अलिबाग	...	27,924	27,924	Alibag
11	राजपुरी	1,85,515	1,31,417	3,16,932	Rajpuri
12	दिघी	6,850	1,60,273	1,67,123	Dighi
13	हर्ण	38,700	...	38,700	Harnai
14	दाभोळ	3,28,784	2,27,616	5,56,400	Dabhol
15	जयगड	55,239	...	55,239	Jaigad
16	रत्नागिरी	13,020	...	13,020	Ratnagiri
17	पूर्णगड	2,224	...	2,224	Purnagad
18	जितापूर	1,73,300	...	1,73,300	Jitapur
19	विजयदुर्ग	69,830	...	69,830	Vijaydurg
20	देवगड	1,16,710	...	1,16,710	Devgad
21	आचरे	5,200	...	5,200	Achre
22	मालवण	1,40,510	...	1,40,510	Malvan
23	रेडी	...	...	...	Redi
24	इतर	4,26,608	14,63,543	18,90,151	Other
एकूण ...		19,43,916	1,12,47,148	1,31,91,064	Total

आधार — मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

14. देशांतर्गत व्यापार/INLAND TRADE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1

महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार

INLAND TRADE OF MAHARASHTRA

2001-02@

(हजार मेटनात/in thousand M. tonne.)

अनुक्रमांक Serial No.	मालाचे नाव	महाराष्ट्रात आयात झालेला माल Imports into the State (3)	महाराष्ट्रातून निर्यात झालेला माल Exports from the State (4)	Commodity (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	जनावरे (संख्या हजारात)	...		Animals (thousand No.)
2	कोळसा आणि कोक	9,405	3,516	Coal and coke
3	कच्चे मॅंगेनिज	37	78	Manganese ore
4	चुना आणि चुनखडी	103		Lime and limestone
5	मीठ	24	7	Salt
6	तांदूळ	1,160	55	Rice
7	गहू व गव्हाचे पीठ	1,210	451	Wheat and wheat flour
8	जोंधळा	...	52	Jowar
9	बाजरी			Bajri
10	कडधान्ये व इतर धान्ये	...		Pulses and other grain
11	गळिताचे धान्ये		4	Oil seeds
12	वनस्पती तेल			Vegetable oils
13	साखर	90	969	Sugar
14	गूळ			Gur
15	कापड (कापसाचे) आणि धागा			Cotton piecegoods and yarn etc.
16	लोखंड व पोलाद	1,297	829	Iron and steel
17	सिमेंट	3,547	449	Cement
18	केरोसिन तेल	18		Kerosene oil

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14. 1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
19	पेंड	...	1	37 Oil cakes
20	चहा	...	...	Tea
21	इमारतीचे लाकूड (सागवान धरुन)	...	10	Timber (including teak wood).
22	पशुजन्य उत्पादन	...	...	Animal products
23	मका	...	...	134 Maize
24	बाजरी व ज्वारी सोडून इतर एकदल धान्ये	...	...	Millets other than bajra, jowar.
25	हरभरा व तज्जन्य उत्पादन	...	...	3 Gram and gram products
26	खनिज तेल	...	62	Mineral oil
27	विटा व कौले	...	...	Bricks and tiles
28	काच	...	...	Glass
29	हिरडा	...	...	Myrobalance
30	ताग व लाख	...	...	Jute and hemp
31	यंत्रसामग्री	...	1	1,301 Machinery equipment
32	धातूच्या वस्तू	...	...	49 Metal products
33	पादत्राणे	...	...	Shoes (footwear)
34	कच्चे लोखंड	...	999	1,563 Iron ore
35	विडीचे पान	...	...	Bidi leaves
36	कापूस	...	...	Raw cotton
37	कृत्रिम रेशमाच्या कापडाचे तागे	...	...	Artificial silk piece goods
38	तंबाखू	...	...	Tobacco raw
39	सुकी फळे व भाजीपाला	...	...	118 Fruits dried and vegetable
40	लोकर व लोकरीच्या कापडाचे तागे	...	...	Woolen piecegoods and wool raw.

@ अस्थायी/Provisional

आधार—वाणिज्य माहिती आणि सांख्यिकी महासंचालनालय, भारत सरकार, कोलकत्ता.
Source— Directorate General of Commercial Intelligence and Statics, Government of India, Kolkata.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण
 INSTITUTION AND ENROLMENT BY TYPE OF EDUCATION
 2001-02

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institutions (No.) (3)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.) (4)	Type of Education (2)	
I	पूर्व-प्राथमिक @	...	44,672	21,06,965	Pre-primary @
II	प्राथमिक	...	66,398	1,17,78,554	Primary
III	माध्यमिक	...	15,703	89,10,736	Secondary
III(A)	कनिष्ठ महाविद्यालये @	...	615	5,73,053	Junior Colleges @
IV	शिक्षकांचे प्रशिक्षण-				Teacher's training—
	(1) अध्यापक विद्यालय प्रशिक्षण	280	17,776		Junior College of education.
	(2) आंग्ल भारतीय	2	120		Anglo Indian
	(3) चित्रकला शिक्षण प्रमाणपत्र	25	3,175		Drawing teacher's Certificate.
	(4) हस्तकला शिक्षण प्रमाणपत्र	NA	NA		Handi-crafts teacher's Certificate
	एकूण (IV) ...	307	21,071		Total (IV)
2000-01 #					
V	उच्च शिक्षण -- @				Higher education— @
	(1) विद्यापीठ शिक्षण विभाग	134	24,935		University teaching departments
	(2) संशोधन संस्था	25	447		Research institutions.
	(3) राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्था	1	3,512		Institutes of national importance.
	(4) विद्यापीठ समान संस्था	8	5,980		Institutes deemed as Universities.
	(5) कला, वाणिज्य व शास्त्र	1,089	8,08,527		Art, Commerce and Science.
	(6) कला व शास्त्र	*	*		Arts and Science

तक्का क्रमांक/TABLE No. 15.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(7)	कला व वाणिज्य	*	*	Arts and Commerce
(8)	कला	*	*	Arts
(9)	शास्त्र	*	*	Science
(10)	वाणिज्य	*	*	Commerce
(11)	शास्त्र व वाणिज्य	*	*	Science and Commerce
(12)	ललित कला	12	2,133	Fine arts
(13)	वास्तुशास्त्र	N.A.	N.A.	Architecture
(14)	तंत्र निकेतन	N.A.	N.A.	Polytechnics
(15)	व्यावसायिक व्यवस्थापन	80	13,231	Business management
(16)	अभियंत्रिकी	N.A.	N.A.	Engineering
(17)	विधी (कायदा)	61	38,180	Law
(18)	तंत्रशास्त्र	N.A.	N.A.	Technology
(19)	पशुवैद्यकशास्त्र	7	1,555	Veterinary Science
(20)	वृत्तपत्र व्यवसाय	N.A.	N.A.	Journalism
(21)	ग्रंथपालनशास्त्र	8	452	Library Science
(22)	विषमचिकित्सा	33	17,260	Allopathy
(23)	आयुर्वेद	38	8,386	Ayurvedic
(24)	दंतकशास्त्र	13	2,960	Dental
(25)	शुश्रूषा	5	631	Nursing
(26)	औषधी शास्त्र	N.A.	N.A.	Medicine (Pharmacy)
(27)	प्राच्य विद्याभ्यास	9	140	Oriental
(28)	नृत्य व संगीत	4	707	Dancing and Music
(29)	युनानी	3	746	Unani
(30)	उपाहारगृह व्यवस्था	N.A.	N.A.	Catering
(31)	श्रमविज्ञान	2	105	Labour
(32)	व्यावसायिक मार्गदर्शन	N.A.	N.A.	Vocational Guidance
(33)	योग	11	85	Yoga
(34)	समाजशास्त्र	46	5,808	Social Science
(35)	शेतकीव्यवसाय	25	8,122	Agriculture
(36)	गृहशास्त्र पदवी	8	4,123	Home science (Degree)
(37)	शिक्षणशास्त्र पदवी	44	13,816	Bachelor of education
(38)	शारीरिक शिक्षण (पदवी)	97	15,769	Physical education
(39)	चित्रपट विद्या व दूरदर्शन	1	25	Film Institute and Television
(40)	समचिकित्सा	38	6,790	Homeopathy
	एकूण	1,902	9,84,425	Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
VI व्यावसायिक व विशेष शिक्षण @				<i>Professional and Special Education—</i>
अ पदवीपूर्व स्तर				a) Pre-Graguate Level
(1) समर्चिकित्सा (होमिओपथी)		4	192	Homeopathy
(2) शश्रुषा व प्रसविका...		91	7,021	Nursing, Midwife
(3) वाणिज्य ...		6	310	Commerce
(4) ललितकला ...		14	1,028	Fine arts
(5) गृहशास्त्र पदविका ...		N A	N A	Home Science Degree
(6) ग्रंथपालशास्त्र ...		N A.	N A.	Library Science
(7) योगा ...		1	470	Yoga
एकूण ...		116	9,021	Total
ब शालेय स्तर				b) School Level
(1) गृहशास्त्र (शालेय पाठकी)		2	120	Home Science (School level)
(2) नौकानयन ...		N A.	N A.	Marine Engineering
(3) शेतकीशाळा ...		39	3,902	Agricultural Schools
(4) कुक्कुटपालन प्रशिक्षण		2	370	Poultry training
(5) मनोव्यथित ...		N A.	N A.	Mentally handicapped
(6) अस्थिव्यंग ...		N A.	N A.	Crippled
(7) अंध ...		N A.	N A.	Blind
(8) मूक/बधिर ...		N A.	N A.	Deaf and Dumb
(9) नृत्य व संगीत ...		N A.	N A.	Music and dancing
(10) प्राच्यविद्या अभ्यास...		31	3,315	Oriental
(11) कीर्तन ...		1	54	Kirtan
(12) प्रमाणित शाळा ...		N A.	N A	Certified Schools
एकूण ...		75	7,761	Total
एकूण बंदीज ...		1,29,828	2,44,34,652	Grand Total

@ अस्थायी/Provisional

टिप - (१) अनुक्रमांक V मधील बाब क्रमांक 6 ते 11 ची माहिती बाब क्रमांक 5 मध्ये समाविष्ट आहे.

(२) # 2001-02 ची अक्डे वारी उपलब्ध नाही

Note- (१) Item no. 6 to 11 of serial No V are included in item no 5

(२)# Figures for 2001-02 are not Available

आधार- (१) प्रारंभिक शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

(२) उच्च माध्यमिक शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source- (1) Directorate of Primary Education, Government of Maharashtra, Pune

(2) Directorate of Higher Secondary Education, Government of Maharashtra, Pune

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2

जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण/PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION IN EACH DISTRICT 2001-02

(शिक्षक व विद्यार्थी संख्या हजारत/No of Pupils & Teachers in thousand)

अ. क्र. Serial No	जिल्हा (2)	प्राथमिक शिक्षण* Primary Education			माध्यमिक शिक्षण (उच्च माध्यमिक सह) Secondary Education (Including Higher Secondary)			District (2)	
		संस्था Institutions (3)	विद्यार्थी Pupils (4)	शिक्षक Teachers (5)	संस्था Institutions (6)	विद्यार्थी Pupils (7)	शिक्षक Teachers (8)		
1	बृहन्मुंबई	...	2,108	1,040	23	1,263	1,022	30	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	4,410	988	22	891	562	15	Thane
3	रायगड	...	2,753	285	9	356	201	6	Raigad
4	रत्नागिरी	...	2,713	214	8	320	120	4	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	1,505	94	4	195	71	2	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	13,489	2,620	66	3,025	1,976	56	Konkan Division
6	नाशिक	...	3,342	582	15	721	453	12	Nashik
7	धुळे	...	1,228	202	5	330	194	6	Dhule
8	नंदुरबार	...	1,352	156	4	219	104	3	Nandurbar
9	जळगाव	...	2,113	434	11	586	372	10	Jalgaon
10	अहमदनगर	...	3,148	472	13	731	440	12	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	11,183	1,846	49	2,587	1,562	43	Nashik Division
11	पुणे	...	4,320	777	21	1,059	722	20	Pune
12	सातारा	...	2,647	308	10	566	286	9	Satara
13	सांगली	...	1,845	305	9	526	255	7	Sangli
14	सोलापूर	...	2,857	505	14	675	342	10	Solapur
15	कोल्हापूर	...	2,110	396	11	697	321	10	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	13,779	2,291	66	3,523	1,927	56	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	38,451	6,757	181	9,135	5,466	155	Rest of Maharashtra

16	औरंगाबाद	...	4,830	465	10	437	248	6	Aurangabad
17	जालना	...	1,299	248	5	206	126	3	Jalna
18	परभणी	...	1,096	249	6	220	116	3	Parbhani
19	हिंगोली	...	808	159	4	132	68	2	Hingoli
20	बीड	...	2,019	342	8	468	227	6	Beed
21	नांदेड	...	2,342	453	10	423	249	7	Nanded
22	उस्मानाबाद	...	1,056	207	5	327	134	4	Osmanabad
23	लातूर	...	1,392	365	8	488	238	6	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	11,842	2,488	56	2,701	1,406	37	Aurangabad Division
24	बुलढाणा	...	1,501	286	7	334	216	5	Buldhana
25	अकोला	...	1,121	197	5	323	172	5	Akola
26	वाशिम	...	831	137	3	212	105	3	Washim
27	अमरावती	...	1,895	319	9	530	259	7	Amravati
28	यवतमाळ	...	2,112	341	8	454	189	5	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	7,460	1,280	33	1,853	940	25	Amravati Division
29	वर्धा	...	1,055	125	4	239	135	4	Wardha
30	नागपूर	...	2,475	451	13	699	413	12	Nagpur
31	भंडारा	...	887	134	4	257	132	4	Bhandara
32	गोंदिया	...	1,069	161	4	243	122	3	Gondia
33	चंद्रपूर	...	1,768	255	7	368	202	6	Chandrapur
34	गडचिरोली	...	1,391	128	4	208	95	3	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	8,645	1,254	37	2,014	1,099	31	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	27,947	5,022	128	6,568	3,445	93	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	66,398	11,779	307	15,703	8,911	248	Maharashtra State

टीप - प्राथमिक शिक्षणात पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाचा समावेश केलेला नाही. Note.—Primary Education does not include pre primary Education.

आधार - प्राथमिक शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे. Source.—Director of Primary Education Government of Maharashtra, Pune

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.3

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व
प्रशिक्षणार्थींच्या मंजूर जागा

NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL
TRAINING INSTITUTIONS AND SEATS SANCTIONED IN
MAHARASHTRA STATE
2001-02

विभाग	संस्थांची एकूण संख्या Total Number of Institutions			मंजूर करण्यात आलेल्या जागांची संख्या Number of Sanctioned Seats			Division
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	55	40	95	10,656	3,528	14,184	Mumbai
नाशिक	52	98	150	9,820	12,024	21,844	Nashik
पुणे	58	52	110	13,432	6,968	20,400	Pune
औरंगाबाद	62	22	84	10,636	1,988	12,624	Aurangabad
अमरावती	57	10	67	8,520	1,156	9,676	Amravati
नागपूर	63	43	106	10,268	4,400	14,668	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	347	265	612	63,332	30,064	93,396	Maharashtra State

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Vocational Education and Training, Maharashtra State, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्का क्रमांक/TABLE No. 15.4

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल
RESULTS OF THE FINAL EXAMINATIONS OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL TRAINING
INSTITUTES IN MAHARASHTRA

(जुलै २००२/JULY 2002)

विभाग (1)	शासकीय Government		अशासकीय Non-Government		एकूण Total		Division (1)
	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	
	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
मुंबई	3,196	4,020	870	730	4,066	4,750	Mumbai
नाशिक	7,356	3,673	2,111	1,316	9,467	4,989	Nashik
पुणे	6,013	4,495	1,807	1,227	7,825	5,722	Pune
औरंगाबाद	2,566	1,931	291	189	2,857	2,120	Aurangabad
अमरावती	4,676	2,576	311	189	4,987	2,765	Amravati
नागपूर	6,653	4,177	1,982	1,039	8,635	5,216	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	32,465	20,872	7,372	4,690	39,837	25,562	Maharashtra State

आधार - व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.5

महाराष्ट्र राज्यातील शिकाऊ उमेदवारांची वर्गवारी
 CLASSIFICATION OF APPRENTICE IN MAHARASHTRA

वर्गवारी	2001-02	Classification
(1)	(2)	(1)
(१) उपलब्ध जागा	33,302	(1) Sanctioned Seats.
(२) नेमलेले उमेदवार (अ ते इ)	18,714	(2) No. of students appointed (a to e)
(अ) अनुसूचित जाती	2,061	(a) Scheduled Castes
(ब) अनुसूचित जमाती	1,165	(b) Scheduled Tribes
(क) अपंग	9	(c) Physically handicapped
(ड) महिला	512	(d) Women
(इ) इतर	14,967	(e) Others

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.6

महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा व विद्यार्थी संख्या
**SECONDARY AND HIGHER SECONDARY TECHNICAL SCHOOLS AND STUDENTS IN
 MAHARASHTRA STATE
 2001-02**

विभाग	माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळांची संख्या Number of Secondary technical schools			एकूण स्थापित विद्यार्थी प्रवेश क्षमता Installed Intake capacity of students			Division
	शासकीय Government	अशासकीय Non-Government	एकूण Total	शासकीय Government	अशासकीय Non-Government	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई ..	20	44	64	2,975	3,685	6,660	Mumbai
नाशिक ..	18	46	64	3,240	3,870	7,110	Nashik
पुणे ..	11	111	122	3,240	3,870	7,110	Pune
ओरंगाबाद ..	29	16	45	3,770	910	4,680	Aurangabad
अमरावती ..	21	18	39	2,390	1,040	3,430	Amravati
नागपूर ..	21	6	27	2,550	345	2,895	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	120	241	361	18,165	13,720	31,885	Maharashtra State

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.7

महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यातील प्रवेश क्षमता
TECHNICAL AND VOCATIONAL INSTITUTES ACCORDING TO TYPE OF SYLLABUS
IN MAHARASHTRA AND THEIR INTAKE CAPACITY

2001-02

अभ्यासक्रम संस्थेचा प्रकार (1)	बाब (2)	शासकीय Govern- ment (3)	अशासकीय Non- Govern- ment (4)	एकूण Total (5)	Item (2)	Type of Educational Institutions (1)
1. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संस्था	347	265	612	Institutes	Industrial Training Institutes
	प्रवेश क्षमता	63,332	30,064	93,396	Intake capacity	
2. औद्योगिक कामगारांसाठी अंशकालीन सायंवर्ग संस्था	संस्था	11	...	11	Institutes	Part time evening classes for industrial workers.
	प्रवेश क्षमता	1,000	...	1,000	Intake capacity	
3. मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्रे.	संस्था	48	67	115	Institutes	Basic training and related instruction centres.
	प्रवेश क्षमता	39,302	8,718	46,020	Intake capacity	
4. प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती	संस्था	8	...	8	Institutes	Advanced vocational training system.
	प्रवेश क्षमता	5,000	...	5,000	Intake capacity	
5. +2 स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था (द्विलक्षी)	संस्था	37	134	171	Institutes	+ 2 Stage vocational institutes
	प्रवेश क्षमता	3,300	6,075	9,375	Intake capacity	

6.	+२ स्तरावरील केंद्र शासन पुरस्कृत व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	51 3,040	958 59,960	1,009 63,000	Institutes Intake capacity	Centrally Sponsared + 2 stage vocational Education Institutes
7.	माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा/ विद्यालये	संस्था प्रवेश क्षमता	120 16,895	233 17,595	353 34,490	Institutes Intake capacity	Technical secondary school/ colleges.
8.	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	50 2,955	3,500 2,30,000	3,550 2,32,955	Institutes Intake capacity	Institutes for Certificate courses of vocational education.
एकूण			672	5,157	5,829	Institutes	Total
			1,34824	3,50,412	4,85,236	Intake capacity	

आधार - व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.8

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता

NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INSTITUTIONS TEACHING CERTIFICATE COURSE AND THEIR INTAKE CAPACITY IN MAHARASHTRA 2001-02

विभाग	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था Institutes of Certificate Course			एकूण स्थापित विद्यार्थी प्रवेश क्षमता Intake capacity of students			Division
	शासकीय Government	अशासकीय Non-Government	एकूण Total	शासकीय Government	अशासकीय Non-Government	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	10	514	524	495	39,542	40,037	Mumbai
नाशिक	7	478	485	415	29,403	29,818	Nashik
पुणे	8	618	626	397	42,799	43,196	Pune
औरंगाबाद	11	544	555	553	31,685	32,238	Aurangabad
अमरावती	7	561	568	440	24,111	24,551	Amravati
नागपूर	9	829	838	725	45,599	46,324	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	52	3,544	3,596	3,025	2,13,139	2,16,164	Maharashtra State

आधार — व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1

---

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्का क्रमांक/TABLE No. 16.1

निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंबनियोजन करणाऱ्यांची जिल्हावार संख्या

DISTRICTWISE NUMBER OF PERSONS USING VARIOUS FAMILY PLANNING METHODS 2001-02

(संख्या/Numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नसबंदी शस्त्रक्रिया Sterilisation	लूप पद्धती I.U.D.	नेहमीची संतती प्रतिबंधक साधने वापरणारे Conventional contraceptive users	मुखाद्वारे गोळ्या वापरणारे Oral Pills users	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	43,613	51,301	52,262	17,307	Brihan Mumbai
2	ठाणे	39,787	33,627	44,307	27,301	Thane
3	रायगड	14,064	9,141	901	7,806	Raigad
4	रत्नागिरी	15,182	11,202	7,294	6,975	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	5,254	6,450	8,581	4,903	Sindhudurg
	कोकण विभाग	1,17,900	1,11,721	1,13,345	64,292	Konkan Division
6	नाशिक	35,654	19,532	15,868	14,656	Nashik
7	धुळे	13,702	7,017	10,230	8,256	Dhule
8	नंदुरबार	9,454	3,590	2,360	5,788	Nandurbar
9	जळगाव	30,502	14,826	9,596	13,215	Jalgaon
10	अहमदनगर	29,594	24,850	9,178	14,974	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	1,18,906	69,815	47,232	56,889	Nashik Division
11	पुणे	56,216	29,548	69,805	21,885	Pune
12	सातारा	23,802	10,410	10,511	13,940	Satara
13	सांगली	27,207	19,398	12,311	14,818	Sangli
14	सोलापूर	37,207	17,600	4,377	11,649	Solapur
15	कोल्हापूर	36,045	27,455	11,486	20,153	Kolhapur
	पुणे विभाग	1,80,477	1,04,411	1,08,490	82,445	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	4,17,283	2,85,947	2,69,067	2,03,626	Rest of Maharashtra

16	औरंगाबाद	...	20,468	12,562	10,832	11,116	Aurangabad
17	जालना	...	12,092	8,602	14,208	9,306	Jalna
18	परभणी	...	11,293	8,945	7,020	6,507	Parbhani
19	हिंगोली	...	7,810	4,388	5,149	3,962	Hingoli
20	बीड	...	14,436	12,912	7,422	9,709	Beed
21	नांदेड	...	24,076	8,422	10,425	9,607	Nanded
22	उस्मानाबाद	...	12,305	6,797	6,143	4,938	Osmanabad
23	लातूर	...	14,777	9,708	6,749	7,410	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	1,17,257	72,336	67,948	62,555	Aurangabad Division
24	बुलढाणा	...	16,305	10,101	6,398	8,222	Buldhana
25	अकोला	...	11,790	7,450	4,282	5,342	Akola
26	वाशिम	...	7,665	4,669	4,195	4,282	Washim
27	अमरावती	...	20,229	13,295	5,663	9,282	Amravati
28	यवतामाळ	...	20,834	15,058	16,454	11,471	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	76,823	50,573	36,992	38,599	Amravati Division
29	वर्धा	...	11,011	7,674	8,849	5,874	Wardha
30	नागपूर	...	27,729	21,665	10,103	8,564	Nagpur
31	भंडारा	...	10,605	4,603	4,175	4,493	Bhandara
32	गोंदिया	...	12,125	5,900	4,178	4,971	Gondia
33	चंद्रपूर	...	16,792	8,228	4,272	6,205	Chandrapur
34	गडचिरोली	...	8,842	3,012	4,711	5,364	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	87,104	51,082	36,288	36,471	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	1,63,927	1,01,655	73,280	74,070	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	6,98,467	4,59,938	4,10,295	3,40,251	Maharashtra State

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.2

महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर

BIRTH, DEATH AND INFANT MORTALITY RATES BY SAMPLE REGISTRATION SYSTEM IN MAHARASHTRA

वर्ष Year	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकत्र/Combined		
	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1981	30.4 (35.6)	10.6 (13.7)	90 (119)	24.5 (27.0)	7.4 (7.8)	49 (62)	28.5 (33.9)	9.6 (12.5)	79 (110)
1985	29.8 (34.3)	9.4 (13.0)	78 (107)	27.7 (28.1)	6.7 (7.8)	49 (59)	29.0 (32.9)	8.4 (11.8)	68 (97)
1991*	28.0 (30.9)	9.3 (10.6)	69 (87)	22.9 (24.3)	6.2 (7.1)	38 (53)	26.2 (29.5)	8.2 (9.8)	60 (80)
1995*	26.0 (30.0)	8.9 (9.8)	66 (80)	22.4 (22.7)	5.4 (6.6)	34 (48)	24.5 (28.3)	7.5 (9.0)	55 (74)
1998*	23.6 (28.9)	8.9 (9.7)	58 (77)	20.8 (21.1)	5.8 (6.6)	32 (45)	22.5 (26.5)	7.7 (9.0)	49 (72)
1999*	21.6 (27.6)	8.7 (9.4)	58 (75)	20.3 (20.8)	5.6 (6.3)	31 (44)	21.1 (26.1)	7.5 (8.7)	48 (70)
2000	21.4 (27.6)	8.6 (9.3)	56 (74)	20.4 (20.7)	5.8 (6.3)	33 (44)	21.0 (25.8)	7.5 (8.5)	48 (68)
2001	21.1 (27.1)	8.5 (9.1)	55 (72)	20.2 (20.3)	5.9 (6.3)	28 (42)	20.7 (25.4)	7.5 (8.4)	45 (66)
2002#	20.6 (26.6)	8.3 (8.7)	52 (69)	19.8 (20.0)	5.6 (6.1)	34 (40)	20.3 (25.0)	7.3 (8.1)	45 (63)

टीप/ Note- (१) जन्म दर व मृत्यू दर एक हजार लोकसंख्येमागे आहेत/ Birth and Death rates are per thousand population.

(२) बालमृत्यू दर एक हजार जिवंत जन्मांमागे आहेत/ Infant mortality rates are per thousand live births.

(३) * कंसातील आकडे भारताकरिता असून जम्मू व काश्मीर सोडून आहेत/ Bracketed figures are for India, excluding Jammu and Kashmir.

(४) #कंसातील आकडे भारताकरिता असून नागालँड (ग्रामीण) वगळून/# Bracketed figures are for India, excludes Nagaland (Rural)

आधार — नमुना नोंदणी पत्रिका, महानिबंधक भारत सरकार, नवी दिल्ली/Sample Registration Bulletin, Registrar General, India, New Delhi.

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.3
महाराष्ट्र राज्यातील उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा
MEDICAL FACILITIES AVAILABLE IN MAHARASHTRA STATE
(सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित)
(Public and Public aided)

अनुक्रमांक Serial No	वर्ष Year	रुग्णालये (संख्या) Hospitals (No.)	दवाखाने (संख्या) Dispensaries (No.)	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे (संख्या) Primary Health Centres (No.)	प्राथमिक आरोग्य पथके (संख्या) Primary Health Units (No.)	क्षयरोग रुग्णालये आणि रुग्ण चिकित्सालये (संख्या) T B. Hospitals and clinics (No.)	संस्थांतील खाटांची संख्या No. of Beds in Institutions	दर लाख लोकसंख्येमागे खाटा Beds per lakh of population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	1990	768	1,896	1,672	81	1,977**	1,09,273	146
2	1994	826	1,404	1,669	167	2,489	88,676	105
3	1995	828	1,404	1,672	167	2,494	88,143	101
4	1996	828	1,399	1,675	167	2,497	88,530	99
6	1998	843	1,396	1,683	169	2,520	89,575	96
7	1999	887	1,396	1,762	169	2,520	91,273	98
8	2000	889	1,629	1,768	169	2,520	92,007	104
9	2001	981	1,629	1,768	169	2,520	1,01,670	105
10	2002	964	2,081	1,806	174	2,520	92,106	93

* * १९८८ पासून चिकित्सालयांचा समावेश करण्यात आला.
 आधार - आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

* * Numbers of clinics have been included since 1988.
 Source - Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.1

पोलीस स्टेशने आणि पोलिसांची संख्या
POLICE STATIONS AND POLICE FORCES

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	३१ डिसेंबर २००२ रोजीची संख्या Number as on December 31st 2002 (3)	Item (2)
	पोलीस स्टेशने		Police Stations
1	पोलीस स्टेशनांची संख्या (एक सब-पोलिसस्टेशन धरून)	926	Number of Police Stations (including one Sub-Police Station)
2	चौक्यांची/आउट पोस्टची संख्या	1,769	Number of out-Posts/chowkies
	पोलिसांची संख्या		Police Force
1	पोलीस महासंचालक, अपर पोलीस महा-संचालक, विशेष पोलीस महानिरीक्षक, पोलीस उप महानिरीक्षक, पोलीस आयुक्त.	82	Director General of Police, Addi. Director General of Police, Inspector General of Police, Deputy Inspector General of Police, Commissioner of Police
2	पोलीस उप आयुक्त/पोलीस अधीक्षक	248	Deputy Commissioner of Police, Superintendent of Police
3	सहाय्यक पोलीस आयुक्त/पोलीस उप अधीक्षक इत्यादी.	655	Assistant Commissioner of Police Deputy Superintendent of Police etc
4	पोलीस निरीक्षक	2,679	Police Inspector
5	पोलीस उप निरीक्षक (सब-इन्स्पेक्टर)	8,549	Police Sub-Inspector
6	सहाय्यक पोलीस उपनिरीक्षक (पोलीस हवालदार धरून)	46,424	Assistant Sub-Inspector (including Head Constable)
7	पोलीस शिपाई	91,635	Police Constable
	एकूण	1,50,272	... Total

आधार — पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2

इंडियन पिनल कोड/इंडियन पेनल कोड (गुन्हाचे प्रयत्न धरून)
COGNIZABLE OFFENCES (INCLUDING ATTEMPTS) UNDER INDIAN PENAL CODE
2002

अनुक्रमांक Serial No. (1)	गुन्हांचा प्रकार (2)	गुन्हांची संख्या Number of offences (3)	Type of offence (2)
1	दंगल	4,993	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	1	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	114	Offences relating to currency and bank notes
4	खून	2,763	Murders
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु खून या संज्ञेत अंतर्भूत नसलेला)	93	Culpable homicide (not amounting to murder)
6	मादक पदार्थांचा वापर	0	Administering of stupifying drugs
7	माणसांचे अपहरण	952	Kidnapping and abduction
8	दरोडा अथवा त्याकरिता एकत्र होणे	818	Dacoity and preparation of assembly for dacoity
9	चोरी/लूट	2,125	Robbery
10	घरफोडी	13,254	House breaking
11	फसवणूक	3,807	Cheating
12	विश्वासघात	1,414	Breach of trust
13	चोऱ्या--	37,548	Theft of--
	(अ) तांब्याची तार	1,730	(a) Copper wire
	(ब) जनावरे	860	(b) Cattle
	(क) सायकली	1,239	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	708	(d) Motorvehicles and accessories
	(इ) पिस्तुले	22	(e) Firearms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	1	(f) Explosives
	(ग) इतर	32,988	(g) Other
14	इतर गुन्हे	83,739	Other crimes
	एकूण	1,51,621	... Total

आधार - पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai

18. कारागृहे/PRISONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1

कारागृहांची व कैद्यांची संख्या/NUMBER OF PRISONS AND CONVICTS

2001-02

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
१	विविध प्रकारच्या कारागृहांची संख्या-		<i>Number of different types of prisons—</i>
	(अ) मध्यवर्ती कारागृहे ..	8	(a) Central Prisons.
	(ब) जिल्हा कारागृहे ..	25	(b) District Prisons.
	(क) तालुका दुय्यम कारागृहे ..	172	(c) Taluka Sub-jails.
	(ड) पोलीस कोठड्या ..	...	(d) Police Lock-ups.
	(इ) इतर ..	3	(e) Others
2	३१ मार्च, २००२ रोजी शिक्षेच्या मुदतीनुसार कैद्यांचे वर्गीकरण.		<i>Number of convicts according to length of sentences as on 31st March 2002.</i>
	(अ) एक वर्ष व त्याहून कमी ..	1,708	(a) One year and below .
	(ब) एक वर्षाहून अधिक पण दोन वर्षाहून कमी. ..	277	(b) Above one year and not exceeding two years.
	(क) दोन वर्षाहून अधिक पण पाच वर्षांपेक्षा कमी. ..	334	(c) Above two years and not exceeding five years.
	(ड) पाच वर्षांपेक्षा अधिक पण दहा वर्षांपेक्षा कमी. ..	474	(d) Above five years and not exceeding ten years.
	(इ) दहा वर्षांपेक्षा अधिक ..	212	(e) Exceeding ten years.
	(फ) जन्मठेप ..	3,660	(f) Life sentence.
	(ग) मृत्यू दंड ..	19	(g) Sentenced to death.
	एकूण * ..	6,684	... Total *

टिप - * एकूण बंदी संख्येमध्ये तालुका दुय्यम कारागृहांची माहिती समाविष्ट नाही.

Note- * Information about total convicts in Taluka Sub-jails is not included.

आधार - कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

19. घरबांधणी/HOUSING.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.1

घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/CLASSIFICATION OF HOUSES ACCORDING TO USE
1991

(हजारंत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वापराचे प्रकार (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Type of use (2)
1	घरांची यादी करतवेळी रिकामी आढळलेली घरे-	916	911	1,827	Census houses vacant at the time of house-listing.
2	वापरातील घरे -				Occupied census house used as—
	(1) निवासी घरे	8,411	5,671	14,082	Dwellings
	(2) दुकान व निवास (संमिश्र)	106	73	179	Shop-cum-dwelling
	(3) घरगुती धंदे धरून वर्कशाॅप व वस्ती (संमिश्र)	268	108	376	Workshop-cum-dwelling including house hold industry.
	(4) हॉटेल, सराई, धर्मशाळा, प्रवासी घरे आणि तपासणी घरे	22	25	47	Hotels, sarais, dharmashalas, tourist homes and inspection houses.
	(5) दुकाने (खाणावळी सोडून)	155	351	506	Shops excluding eating houses
	(6) उद्योगधंदे व कचेऱ्या असलेली	64	118	181	Business houses and offices.
	(7) कारखाने, यंत्रशाळा व तात्पुरत्या जागा	174	300	474	Factories, workshops and worksheds
	(8) उपाहारगृहे, मिठाईची दुकाने व खाणावळी	17	37	54	Restaurants, sweetmeat shops and eating houses

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.1—contd

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
(9) मनोरंजन व सामूहिक संमेलनासाठी जागा आणि पंचायत घरे (प्रार्थनास्थाने सोडून)		26	12	38		Places of entertainment and community gathering (panchayatghar) excluding places of worship
(10) प्रार्थनास्थाने (उदा. मंदिर, चर्च, मस्जिद, गुरुद्वार इत्यादी)		134	34	168		Places of worship (e.g. temple, churches, mosque, gurudwara, etc.)
(11) इतर उपयोगाकरिता असलेली घरे		124	33	157		Houses for other use
(12) इतर.		1,400	342	1,742		Others
	एकूण वापरातील घरे (२)	10,900	7,104	18,004		Total occupied census houses (2)
	एकूण (१) +(२)	11,816	8,015	19,831		Grand Total of (1) + (2)

टिप -- (१) 'गणनाघर' म्हणजे एखादी इमारत किंवा इमारतीचा भाग ज्याला रस्त्यावरून, शिबारातून किंवा सार्वजनिक जिऱ्यावरून स्वतंत्र प्रवेशद्वार आहे व जे वापराच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र घटक आहे.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार - भारताची जनगणना, १९९१, महाराष्ट्र, मालिका १४, भाग सात.

Note.—(1) A 'census house' is a building or part of a building having a separate main entrance from road, common court yard, staircase etc., used or recognised as separate unit.

(2) Details do not add up to the totals due to rounding.

Source.—Census of India, 1991 Maharashtra, Series 14, Part VII.

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.2.

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबाचे वर्गीकरण/DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS ACCORDING TO ROOMS OCCUPIED
1991

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Item (2)
1	गणना केलेली एकूण कुटुंबे (हजारत)	8,991	5,907	14,899	Total number of households enumerated (in thousand)
2	गणना केलेले एकूण लोक (संस्थांतून राहणारे व गृहहीन इत्यादी) (हजारत)	48,396	30,539	78,937	Total number of persons enumerated (including inmates of institutions and houselesspersons) (in thousand)
3	कुटुंबाचे वर्गीकरण (शेकडा)--				<i>Distribution of households (Percentage)</i>
	(अ) वेगळी खोली नसलेले	--	--	--	(a) No exclusive room
	(ब) खोल्यांची संख्या नमूद न केलेली कुटुंबे	6.0	0.6	3.9	(b) Households with unspecified num ber of rooms.
	(क) एका खोलीत राहणारी कुटुंबे	65.7	60.1	63.5	(c) Households with one room.
	(ड) दोन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	20.8	24.7	22.3	(d) Households with two rooms.
	(इ) तीन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	5.1	9.0	6.7	(e) Households with three rooms
	(फ) चार खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	1.5	3.4	2.2	(f) Households with four rooms
	(ग) पाच खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	0.4	1.1	0.7	(g) Households with five rooms
	(ह) सहा खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	0.5	1.1	0.7	(h) Households with Six rooms
	एकूण	100.0	100.0	100.0	Total

टिप - वर दर्शविलेली शेकडेवारी २० टक्के नमुन्यावर आधारित आहे.
आधार - भारताची जनगणना, १९९१, महाराष्ट्र, मालिका १४, भाग आठ.

Not.—The percentages shown above are based on 20 per cent sample
Source.—Census of India, 1991—Maharashtra, Series 14, part VIII

19. घरबांधणी/

तक्ता क्रमांक/

राहत्या घराचे छप्पर व भिंती यांसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/

जनगणना/

		छप्परासाठी वापरलेले सामान			
		एकूण कुटुंबे	गवत, पाने, बोरु, गवती छप्पर, लाकूड, चिखल व न भाजलेल्या विटा किंवा बांबू	फरशी, पाटी	लोखंड, जस्त किंवा इतर धातूचे पत्रे
भितीसाठी वापरलेले सामान	ग्रामीण नागरी एकूण	Total households	Grass, leaves, reeds,thatch, wood, mud, unburnt bricks or bamboo	Tiles, slate shingle	Corrugated iron, zink or other metal sheets
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. एकूण सामान	ग्रामीण	1,18,15,300	27,17,050	48,21,555	27,34,930
	नागरी	80,15,435	2,87,855	19,42,120	15,22,430
	एकूण	1,98,30,735	30,04,905	67,63,675	42,57,360
2. गवत, पाने, बोरु किंवा बांबू	ग्रामीण	16,33,775	7,87,195	.....	2,14,610
	नागरी	3,15,815	1,15,315	.....	72,310
	एकूण	19,49,590	9,02,510	.....	2,86,920
3. चिखल	ग्रामीण	37,79,465	8,91,265	20,60,400	7,85,670
	नागरी	4,56,070	49,040	2,46,875	1,41,925
	एकूण	42,35,535	9,40,305	23,07,275	9,27,595
4. न भाजलेल्या विटा	ग्रामीण	11,43,345	2,63,445	5,66,705	2,83,230
	नागरी	4,74,340	25,385	1,94,240	1,80,640
	एकूण	16,17,685	2,88,830	7,60,945	4,63,870
5. लाकूड	ग्रामीण	1,11,770	20,680	38,410	43,855
	नागरी	3,01,045	14,565	88,585	1,40,250
	एकूण	4,12,815	35,245	1,26,995	1,84,105
6. भाजलेल्या विटा	ग्रामीण	21,51,305	1,62,930	9,58,975	5,88,495
	नागरी	46,96,215	49,885	10,54,355	6,56,995
	एकूण	68,47,520	2,12,815	20,13,330	12,45,490

HOUSING

TABLE No. 19.3.

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL OF ROOF AND WALLS OF HOUSE OCCUPIED BY THEM.

Population Census, 1991

Material of roof						
अॅस्बेस्टॉस, सिमेंटचे पत्रे Asbestos, cement sheets	बिटा, दगड आणि चुना Bricks, stone and lime	दगड Stone	काँक्रीट/ आरबीसी/ आरसीसी Concrete/ RBC/ RCC	इतर सर्व प्रकारचे व न उल्लेख केलेले सामान All other materials and material not stated	Rural Urban Total	Material of wall
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	(1)
3,16,190	1,20,480	40,810	3,09,005	7,55,280	Rural	All materials
13,20,635	1,36,295	40,020	25,56,305	2,09,775	Urban	
16,36,825	2,56,775	80,830	28,65,310	9,65,055	Total	
12,985	.....	.....	.....	6,18,985	Rural	Grass, leaves,
12,120	.....	.....	.....	1,16,070	Urban	reeds or bamboo
25,105	.....	.....	.....	7,35,055	Total	
16,785	.....	.....	.....	25,345	Rural	Mud
11,925	.....	.....	.....	6,305	Urban	
28,710	.....	.....	.....	31,650	Total	
15,310	4,430	4,550	2,375	3,300	Rural	Unburnt bricks
56,040	6,535	2,305	6,735	2,460	Urban	
71,350	10,965	6,855	9,110	5,760	Total	
5,450	.....	.....	.....	3,375	Rural	Wood
44,845	.....	.....	.....	12,800	Urban	
50,295	.....	.....	.....	16,175	Total	
1,64,790	79,970	11,595	1,70,235	14,315	Rural	Burnt bricks
9,18,115	1,04,325	23,665	18,68,230	20,645	Urban	
10,82,905	1,84,295	35,260	20,38,465	34,960	Total	

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
7. जीआय किंवा इतरधातूचे धातूचे पत्रे	ग्रामीण	53,660	1,415	5,210	35,350
	नागरी	5,52,675	15,445	1,56,620	2,03,995
	एकूण	6,06,335	16,860	1,61,830	2,39,345
8. दगड	ग्रामीण	26,48,955	5,79,900	11,33,630	7,48,295
	नागरी	2,67,475	13,335	1,11,090	80,905
	एकूण	29,16,430	5,93,235	12,44,720	8,29,200
9. सिमेंट काँक्रीट	ग्रामीण	2,12,580	3,325	50,870	30,205
	नागरी	9,05,065	2,900	86,810	41,030
	एकूण	11,17,645	6,225	1,37,680	71,235
10. इतर सर्व व न उल्लेख केलेले सामान	ग्रामीण	78,070	6,425	6,365	5,070
	नागरी	45,845	1,935	3,235	4,265
	एकूण	1,23,915	8,360	9,600	9,335

आधार — भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४ - कुटुंबावरील तक्ते, भाग सात.

TABLE No. 19.3.—*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	(1)
7,340	540	2,500	1,080	225	Rural	GI sheets or other metal sheets.
1,54,465	3,345	5,690	5,625	7,490	Urban	
1,61,805	3,885	8,190	6,705	7,715	Total	
64,550	27,795	20,760	46,640	27,385	Rural	Stone
15,000	6,520	3,445	32,800	4,380	Urban	
79,550	34,315	24,205	79,440	31,765	Total	
28,120	7,565	1,295	88,460	2,740	Rural	Cement concrete
1,05,855	15,385	4,785	6,41,195	7,105	Urban	
1,33,975	22,950	6,080	7,29,655	9,845	Total	
730	155	95	170	59,060	Rural	All other materials and materials not stated.
2,210	180	125	1,555	32,340	Urban	
2,940	335	220	1,725	91,400	Total	

Source — Census of India, 1991—Series 14, Household Tables, Part-VII.

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4.

बेघर व संस्थात रहाणारे लोक

Houseless and Institutional Population

1991

अनु क्रमांक Serial No.	जिल्हा District	व्यक्तींची संख्या/Number of persons			एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Per- centage of total popula- tion	District
		बेघर Houseless	संस्थातील Institu- tional	एकूण Total	(6)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	38,763	59,622	98,325	0.99	Brihan Mumbai
2	ठाणे	33,381	52,925	86,306	1.64	Thane
3	रायगड	18,606	8,758	27,364	1.50	Raigad
4	रत्नागिरी	18,629	6,638	25,267	1.64	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	12,909	1,940	14,849	0.18	Sindhudurg
	कोंकण विभाग	1,22,288	1,29,883	2,52,171	1.30	Konkan Division
6	नाशिक	22,384	33,593	55,977	1.45	Nashik
7	धुळे	31,772	39,823	71,595	2.82	Dhule
8	जळगाव	30,812	10,993	41,805	1.31	Jalgaon
9	अहमदनगर	13,377	23,820	37,197	1.10	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	98,345	1,08,229	2,06,574	1.60	Nashik Division
10	पुणे	25,650	57,200	82,850	1.50	Pune
11	सातारा	43,004	13,598	56,602	2.31	Satara
12	सांगली	9,485	6,887	16,372	0.74	Sangli
13	सोलापूर	10,830	13,133	23,963	0.74	Salapur
14	कोल्हापूर	26,736	10,270	37,006	1.24	Kolhapur
	पुणे विभाग	1,15,705	1,01,088	2,16,793	1.32	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	3,36,338	3,39,200	6,75,538	1.39	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
15	औरंगाबाद	10,062	13,904	23,966	1.08	Aurangabad
16	जालना	7,708	1,859	9,567	0.70	Jalna
17	परभणी	15,736	7,866	23,602	1.11	Parbhani
18	बीड	7,583	6,361	13,944	0.77	Beed
19	नांदेड	11,962	14,457	26,419	1.13	Nanded
20	उस्मानाबाद	7,298	4,728	12,026	0.94	Osmanabad
21	लातूर	7,687	6,633	14,320	0.85	Latur
	औरंगाबाद विभाग	68,036	55,808	1,23,844	0.97	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	13,012	6,438	19,450	1.03	Buldhana
23	अकोला	8,800	9,624	18,424	0.83	Akola
24	अमरावती	9,389	15,570	24,959	1.13	Amravati
25	यवतमाळ	13,435	17,373	30,808	1.48	Yavatmal
	अमरावती विभाग	44,636	49,005	93,641	1.12	Amravati Division
26	वर्धा	10,392	5,800	16,192	1.52	Wardha
27	नागपूर	23,005	22,520	45,525	1.38	Nagpur
28	भंडारा	5,489	7,888	13,377	0.63	Bhandara
29	चंद्रपूर	9,732	9,110	18,842	1.06	Chandrapur
30	गडचिरोली	2,618	11,521	14,139	1.80	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	51,236	56,839	1,08,075	1.20	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	95,872	1,05,844	2,01,716	1.16	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	5,00,246	5,00,852	10,01,098	1.27	Maharashtra State

आधार — भारताची जनगणना १९९१, मालिका १४, सामान्य जनसंख्या सारणी, भाग दोन (अ)

Source — Census of India, 1991, Series 14, General Population Tables, Part-II-A

19. घरबांधणी/
तक्ता क्रमांक/
खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबाची संख्या/
जनगणना/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण Total (3)	खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबे/		
			वेगळी खोली नसलेले No. exclusive room (4)	१ खोली 1 Room (5)	२ खोल्या 2 Rooms (6)
1.	बृहन्मुंबई ..	20,87,785	165	15,21,415	3,78,070
2.	ठाणे ..	10,68,205	60	6,67,925	3,02,680
3.	रायगड ..	3,66,185	5	2,09,265	1,14,060
4.	रत्नागिरी ..	3,18,515	15	1,67,050	96,415
5.	सिंधुदुर्ग ..	1,71,125	10	88,880	49,985
	कोकण विभाग ..	40,11,815	255	26,54,535	9,41,210
6.	नाशिक ..	6,63,750	15	4,62,800	1,49,565
7.	धुळे ..	4,64,795	25	3,33,010	86,095
8.	जळगाव ..	5,92,710	70	4,37,095	1,15,585
9.	अहमदनगर ..	5,80,725	10	4,78,115	73,670
	नाशिक विभाग ..	23,01,980	120	17,11,020	4,24,915
10.	पुणे ..	10,37,130	15	7,28,815	1,93,690
11.	सातारा ..	4,55,495	20	3,35,180	81,590
12.	सांगली ..	3,96,775	0	1,81,745	85,440
13.	सोलापूर ..	5,67,930	5	4,12,005	1,11,525
14.	कोल्हापूर ..	5,48,295	105	3,21,575	1,38,740
	पुणे विभाग ..	30,05,625	145	19,79,320	6,10,985
	उर्वरित महाराष्ट्र ..	93,19,420	520	63,44,875	19,77,110

HOUSING

TABLE No. 19.5.

HOUSEHOLDS BY NUMBER OF ROOMS OCCUPIED

Population Census, 1991

Households occupying

३ खोल्या 3 Rooms	४ खोल्या 4 Rooms	५ खोल्या 5 Rooms	६ खोल्या 6 Rooms	खोल्यांची संख्या न दर्शविलेले Unspecified no of rooms	District
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1,33,685	37,125	10,015	7,275	35	Brihan Mumbai
69,125	18,945	5,050	4,410	10	Thane
28,530	8,890	2,605	2,320	510	Raigad
31,940	13,260	4,485	4,880	470	Ratnagiri
16,475	9,185	3,230	3,280	80	Sindudurg
2,79,755	87,405	25,385	22,165	1,105	Konkan Division
34,250	10,670	2,960	3,350	140	Nashik
20,050	5,795	1,525	1,695	16,600	Dhule
24,780	8,730	2,145	3,450	855	Jalgaon
17,240	7,100	2,305	2,260	25	Ahmadnagar
96,320	32,295	8,935	10,755	17,620	Nashik Division
67,710	30,400	8,780	7,700	20	Pune
25,005	7,835	2,470	3,360	35	Satara
25,930	10,320	3,305	3,320	86,715	Sangli
27,120	10,045	3,275	3,795	160	Solapur
57,160	19,595	5,235	5,840	45	Kolhapur
2,02,925	78,195	23,065	24,015	86,975	Pune Division
5,79,000	1,97,895	57,385	56,935	1,05,700	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
15.	औरंगाबाद ..	3,83,390	35	2,89,990	66,260
16.	जालना ..	2,42,350	0	1,17,940	33,380
17.	परभणी ..	3,78,400	5	1,76,485	87,120
18.	बीड ..	3,41,085	5	1,98,865	55,660
19.	नांदेड ..	3,99,840	0	1,75,820	79,325
20.	उस्मानाबाद ..	2,24,780	5	1,38,600	48,770
21.	लातूर ..	2,80,120	0	1,48,040	70,065
	औरंगाबाद विभाग ..	22,49,965	50	12,45,740	4,40,580
22.	बुलढाणा ..	3,48,820	15	1,97,480	56,340
23.	अकोला ..	4,12,545	10	2,91,205	87,130
24.	अमरावती ..	4,10,190	15	2,59,755	1,03,275
25.	यवतमाळ ..	4,04,885	0	2,76,850	91,425
	अमरावती विभाग ..	15,76,440	40	10,25,290	3,38,170
26.	वर्धा ..	2,11,455	0	1,19,970	64,390
27.	नागपूर ..	6,10,795	0	2,69,195	2,02,135
28.	भंडारा ..	4,16,390	65	2,01,395	1,31,880
29.	चंद्रपूर ..	3,59,085	10	1,80,610	1,18,805
30.	गडचिरोली ..	1,55,225	20	75,690	55,125
	नागपूर विभाग ..	17,52,950	95	8,46,860	5,72,335
	विदर्भ विभाग ..	33,29,390	135	18,72,150	9,10,505
	महाराष्ट्र राज्य ..	1,48,98,775	705	94,62,765	33,28,195

आधार— भारताची जनगणना १९९१, मालिका १४, कुटुंबातील तक्ते, भाग सात.

TABLE No. 19.5.—Contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
15,830	6,720	2,255	2,290	10	Aurangabad
7,705	2,260	870	990	79,205	Jalna
19,635	6,460	2,070	2,015	84,610	Parbhani
15,365	5,220	1,645	1,815	62,510	Beed
18,700	7,710	2,470	2,775	1,13,040	Nanded
11,515	4,240	1,510	1,945	18,195	Osmanabad
17,425	7,495	2,315	2,505	32,275	Latur
1,06,175	40,105	13,135	14,335	3,89,845	Aurangabad Division
12,705	3,945	1,085	1,675	75,575	Buldhana
21,965	7,580	2,345	2,300	10	Akola
29,045	11,045	3,675	3,375	5	Amravati
21,420	7,160	2,445	2,575	3,010	Yavatmal
85,135	29,730	9,550	9,925	78,600	Amravati Division
19,150	4,995	1,425	1,415	110	Wardha
86,935	30,560	11,270	10,700		Nagpur
58,390	14,435	3,510	3,925	2,790	Bhandara
39,815	12,860	3,605	3,370	10	Chandrapur
17,025	4,510	1,225	1,300	330	Gadchiroli
2,21,315	67,360	21,035	20,710	3,240	Nagpur Division
3,06,450	97,090	30,585	30,635	81,840	Vidharbha Division
9,91,625	3,35,090	1,01,105	1,01,905	5,77,385	Maharashtra State

Source—Census of India. 1991—Series 14, Household Tables, Part-VII

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.1

ग्रामपंचायतीची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च/COVERAGE, INCOME AND EXPENDITURE OF VILLAGE PANCHAYATS

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती/Particulars 2001-02 (3)	Item (2)
I.	व्याप्ती		Coverage —
(१)	ग्रामपंचायतीची संख्या	27,832*	(1) No. of village panchayats.
(२)	त्यात अंतर्भूत असलेल्या खेड्यांची संख्या	43,722	(2) No. of villages covered.
(३)	त्यातील लोकसंख्या(हजारामध्ये)	55,734	(3) Population Covered (in thousand)
II.	उत्पन्न (लाख रुपये)		Income (lakh Rs.)
(१)	पंचायतीचे स्वतःचे उत्पन्न	30,442	(1) Own income.
(२)	शासकीय अनुदाने	14,698	(2) Government Grants.
(३)	देणग्या, वर्गणी इत्यादी	10,890	(3) Donations, contributions etc.
	(प्रारंभीच्या शिल्लकीचा समावेश नाही) एकूण उत्पन्न	56,030	Total Income (Excluding opening Balance)
III.	खर्च (लाख रुपये)		Expenditure (lakh Rs.)
(१)	आरोग्य व सफाई	14,606	(1) Sanitation and health.
(२)	सार्वजनिक कामे	17,777	(2) Public works.
(३)	लोक कल्याणाची कामे	3,946	(3) Welfare of people.
(४)	इतर	16,607	(4) Others
	(अखेरच्या शिल्लकीचा समावेश नाही) एकूण खर्च.	52,936	Total Expenditure(Excluding closing Balance)

टिप - *नगर पंचायतीच्या समावेशासह / Including Nagar panchayats
आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Directorate of Economics and Statistics,
Government of Maharashtra, Mumbai.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2

नगरपरिषदांची घडण/CONSTITUTION OF MUNICIPAL COUNCILS (31.3.2002)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	नगरपरिषदांची संख्या Number of municipal councils (3)	नगरपरिषदांच्या सदस्यांची संख्या Number of councillors				नाम निर्देशित Nomi- nated (8)	एकूण Total (9)	District (2)
			सर्वसाधारण General (4)	अ.जा. S.C. (5)	अ.ज. S.T. (6)	इ.मा.व O.B.C. (7)			
1	ठाणे	9	141(47)	14 (3)	17 (7)	66 (23)	26	264(80)	Thane
2	रायगड	11	133(51)	11 (3)	13 (4)	63 (24)	25	245 (82)	Raigad
3	रत्नागिरी	4	69 (20)	4 (1)	0 (0)	25 (10)	13	111 (31)	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	3	34 (13)	3 (1)	0 (0)	15 (6)	6	58 (20)	Sindhudurg
	कोंकण विभाग	27	377(131)	32(8)	30 (11)	169(63)	70	678(213)	Konkan Division
5	नाशिक	8	80 (30)	21 (6)	12 (3)	44 (17)	17	174 (56)	Nashik
6	धुळे	3	68 (24)	8 (2)	7 (3)	29 (9)	10	122 (38)	Dhule
7	नंदुरबार	4	38 (14)	5 (2)	14 (5)	21 (9)	9	87 (30)	Nandurbar
8	जळगाव	13	215 (74)	32 (11)	14 (5)	97(39)	36	394 (129)	Jalgaon
9	अहमदनगर	9	137 (45)	30 (11)	5 (2)	65(23)	24	261 (81)	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	37	538 (187)	96 (32)	52 (18)	256(97)	96	1038(334)	Nashik Division
10	पुणे	11	123 (44)	26 (8)	3 (2)	59 (23)	24	235 (77)	Pune
11	सातारा	8	107 (34)	19 (7)	0 (0)	52 (19)	20	198 (60)	Satara
12	सांगली	4	55 (19)	11 (4)	0 (0)	23 (8)	9	98 (31)	Sangli
13	सोलापूर	9	117 (46)	29(10)	3 (1)	57 (22)	21	227 (79)	Solapur
14	कोल्हापूर	9	120 (45)	23 (8)	0 (0)	57 (21)	21	221 (74)	Kolhapur
	पुणे विभाग	41	522 (188)	108(37)	6 (3)	248(93)	95	979(321)	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	105	1437(506)	236(77)	88 (32)	673(253)	261	2695(868)	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2 — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
15	औरंगाबाद	6	69 (24)	10 (5)	2 (0)	31(12)	12	124 (41)	Aurangabad
16	जालना	4	51 (22)	12 (4)	1 (0)	31 (12)	11	106 (38)	Jalna
17	परभणी	8	123 (41)	16 (7)	3 (1)	45 (18)	19	206 (67)	Parbhani
18	हिंगोली	3	39 (16)	5 (1)	1 (0)	20 (7)	8	73 (24)	Hingoli
19	बीड	6	92 (31)	21 (8)	0 (0)	47 (16)	17	177 (55)	Beed
20	नांदेड	11	86 (27)	32 (10)	16 (6)	54 (21)	22	210 (64)	Nanded
21	उस्मानाबाद	8	67 (21)	18 (6)	1 (1)	33 (13)	13	132 (41)	Osmanabad
22	लातूर	5	85 (28)	25 (8)	2 (2)	41 (15)	13	166 (53)	Latur
	औरंगाबाद विभाग	51	612 (210)	139(49)	26 (10)	302 (114)	115	1194(383)	Aurangabad Div.
23	बुलढाणा	11	152 (56)	26 (8)	3 (0)	68 (23)	26	275 (87)	Buldhana
24	अकोला	5	60 (19)	10 (6)	4 (2)	35 (11)	11	120 (38)	Akola
25	वाशिम	4	54 (17)	9 (6)	2 (1)	25 (9)	10	100 (33)	Washim
26	अमरावती	10	110 (44)	28 (10)	15(4)	58 (21)	23	234 (79)	Amravati
27	यवतमाळ	8	99 (35)	21 (8)	15(7)	57 (20)	18	210 (70)	Yavatmal
	अमरावती विभाग	38	475(171)	94 (38)	39(14)	243(84)	88	939(307)	Amravati Division
27	वर्धा	6	70 (22)	21 (7)	14 (6)	43 (15)	15	163 (50)	Wardha
28	नागपूर	10	89 (30)	26(10)	26 (8)	53 (22)	22	216 (70)	Nagpur
29	भंडारा	3	34 (13)	12 (4)	6 (2)	20 (7)	7	79 (26)	Bhandara
30	गोंदिया	2	25 (8)	12 (4)	3 (1)	17 (8)	6	63 (21)	Gondiya
31	चंद्रपूर	7	81 (26)	38(13)	21 (8)	52 (18)	18	210 (65)	Chandrapur
32	गडचिरोली	2	18 (7)	7 (2)	4 (1)	11 (4)	4	44 (14)	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	30	317(106)	116(40)	74 (26)	196(74)	72	775 (246)	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	68	792(277)	210(78)	113(40)	439(158)	160	1714(553)	Vidarbha Division
	एकूण नगर परिषदा	224	2841(993)	585(204)	227(82)	1414(525)	536	5603(1804)	Total Municipal Councils

टीप - कंसातील आकडे स्त्रियांकरिता राखीव जागांची संख्या दर्शवित. Note - Figures in brackets indicates number of seats reserved for women.
 आधार -अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.3

महानगरपालिकांची घडण / CONSTITUTION OF MUNICIPAL CORPORATIONS (31.3.2002)

अनु क्रमांक Serial No.	महानगर पालिका	महानगरपालिकांची संख्या	महानगरपालिकांच्या सदस्यांची संख्या				नाम निर्देशित Nominated	एकूण Total	Municipal Corporation
		Number of Municipal Corporation	सर्वसाधारण General	अ.जा. S.C.	अ.ज. S.T.	इ.मा.व O.B.C.			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
(1)	बृहन्मुंबई	1	149(50)	15(5)	2(1)	61(20)	5	232 (76)	Brihannumbai
(2)	ठाणे	1	74(24)	7(3)	4(2)	31(10)	5	121 (39)	Thane
(3)	नवी मुंबई	1	38(12)	6(2)	2(1)	18(6)	5	69 (21)	New Mumbai
(4)	कल्याण	1	56(18)	6(2)	1(1)	23(6)	5	91 (27)	Kalvan
(5)	उल्हासनगर	1	48(16)	9(3)	1(0)	18(6)	0	76 (25)	Ulhasnagar
(6)	नाशिक	1	108(36)	13(5)	8(3)	29(10)	5	163 (54)	Nashik
(7)	पुणे	1	85(28)	20(7)	2(1)	39(13)	5	151 (49)	Pune
(8)	पिंपरी चिंचवड	1	58(19)	17(6)	2(1)	28(9)	5	110(35)	Pimpri-Chinchwr J
(9)	सांगली	1	41(13)	9(3)	0(0)	18(6)	5	73 (22)	Sangli
(10)	सोलापूर	1	56(18)	14(5)	2(1)	26(9)	5	103 (33)	Solapur
(11)	कोल्हापूर	1	44(15)	9(3)	0(0)	19(6)	5	77 (24)	Kolhapur
(12)	औरंगाबाद	1	44(15)	16(5)	1(0)	22(7)	5	88 (27)	Aurangabad
(13)	नांदेड	1	36(12)	9(3)	1(0)	18(6)	5	69 (21)	Nanded
(14)	अमरावती	1	81(27)	12(4)	3(1)	22(7)	5	123 (39)	Amravati
(15)	नागपूर	1	62(22)	25(8)	14(4)	35(11)	5	141 (45)	Nagpur
(16)	अकोला	1	43(14)	7(3)	2(1)	19(6)	5	76(24)	Akola
(17)	भिवंडी-निजामपूर	1	58(19)	2(1)	1(0)	23(8)	5	89(28)	Bhivandi-Nijampur
(18)	मालेगाव	1	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0	0(0)	Malegaon
(19)	मिरा-भाईंदर	1	32(12)	1(0)	1(0)	13(4)	5	52(16)	Mira Bhyander
एकूण	महानगरपालिका	19	1113(370)	197(68)	47(17)	462(150)	85	1904 (605)	Total Mun. Corpn.

161

टीप - कंसातील आकडे स्त्रियांकरिता राखीव जागांची संख्या दर्शविताने. Note : Figures in brackets indicates number of seats reserved for women.

आधार - अर्थ व सविक्री संचालनस्थ, महाराष्ट्र शासन, मुंबई Source—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4

नगरपरिषदांचे व महानगरपालिकांचे उत्पन्न व खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF MUNICIPAL COUNCILS AND MUNICIPAL CORPORATIONS

2001-02

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

बाब (1)	सर्व नगरपरिषदा All Municipal Councils (2)	सर्व महानगरपालिका All Municipal Corporations (3)	कटक मंडळे Conton- ment Board (4)	एकूण Total (2+3+4) (5)	बृहन्मुंबई महानगरपालिका Greater Mumbai Municipal Corporation (6)	Item (1)
						Income
I. उत्पन्न						
नगरपरिषदांचे दर व कर	262.01	4200.52	29.19	4491.72	837.42	Municipal rates and taxes
एकूण	262.01	4200.52	29.19	4491.72	837.42	Total
II. इतर साधनांपासून उत्पन्न						<i>Income from other sources</i>
(अ) शासकीय अनुदाने	723.73	642.59	11.36	1377.66	325.84	(a) Government Grants
(ब) इतर साधने	530.75	3952.60	57.70	4541.05	2025.23	(b) Other Sources
एकूण (अ+ब)	1254.48	4595.19	69.06	5918.73	2351.08	Total (a+b)
एकूण उत्पन्न(I+II)	1516.49	8795.71	98.25	10410.45	3188.50	Total Income (I+II)

प्रारंभिक शिल्लक	..	166.84	611.2	11.66	789.20	321.36	Opening balance
२. खर्च							Expenditure—
(अ) सामान्य प्रशासन	..	483.46	1847.17	28.43	2359.06	218.35	(a) General Administration
(ब) सार्वजनिक दिवाबत्ती	..	29.13	197.99	2.29	229.41	64.57	(b) Public lighting
(क) पाणीपुरवठा	..	117.42	930.95	2.06	1050.43	505.35	(c) Water Supply
(ड) जलनिःसारण, सफाई व स्वच्छता	..	7.77	354.14	0.26	362.17	964.63	(d) Drainage Conservance and Sanitation.
(इ) रुग्णालये, दवाखाने व लसटोचणी		35.32	778.13	2.88	816.33	334.63	(e) Hospitals, Dispensaries and Vaccinations.
(फ) सार्वजनिक बांधकामे	..	187.51	561.33	12.61	761.45	100.36	(f) Public Works.
(ग) इतर	..	467.32	3094.85	35.53	3597.70	2178.96	(g) Other
एकूण खर्च	..	1327.93	7764.58	84.08	9176.55	4366.85	Total—Expenditure

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न व खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF ZILLA PARISHADS

(रुपये कोटीत/Rs. in crores)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	प्रत्यक्षा Actuals 2000-01	सुधारित अंदाज Revised estimates 2001-02	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	उत्पन्न			Receipts
1.	एकूण महसुली उत्पन्न (1+2)	5320.00	5403.11	Total Revenue receipts(1 to 2)
	(1) स्वनिर्मित साधनांकरवी	139.82	146.76	Self-raised resources
	(2) एकूण शासकीय अनुदाने (अ+ब)	5180.18	5256.35	Total Government grants (a+b)
	(अ) सांविधिक	4873.57	4917.53	(a) Statutory grants
	(ब) अभिकरण योजनांसाठी	306.61	338.82	(b) Agency scheme grants.
2.	स्वनिर्मित साधनांकरवी (1 ते 4)	139.82	146.76	Self-raised resources (1 to 4)
	(1) जमीन महसुलावरील स्थानिक उपकर (स्टॅम्प ड्युटीसह)	57.57	40.46	Local cess on Land revenue (including stamp duty)
	(2) शिक्षण	41.51	32.90	Education
	(3) इमारत व दळणवळण	9.26	7.40	Buildings and communications.
	(4) इतर	31.48	66.00	Others
3.	एकूण शासकीय अनुदाने (1 ते 4)	4873.57	4917.53	Total Government grants (1 to 4)
	(1) सहेतुक अनुदान	3203.71	1961.90	Purposive grants
	(2) आस्थापना अनुदान	840.16	1696.01	Establishment grants
	(3) योजना अनुदान	537.51	380.37	Plan scheme grants

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5--Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(4) इतर	..	292.19	879.25	Others
4 एकूण महसुली खर्च (1 to 14)	..	5337.42	5458.82	Total Revenue Expenditure (1 to 14)
(1) सामान्य प्रशासन	..	465.66	461.98	General Administration
(2) शिक्षण	..	2630.42	2996.26	Education
(3) वैद्यकीय	..	5.87	5.40	Medical
(4) सार्वजनिक आरोग्य	..	355.40	383.05	Public Health
(5) आयुर्वेद	..	11.15	9.80	Ayurved
(6) कृषि	..	67.34	52.63	Agriculture
(7) पशुसंवर्धन	..	61.77	63.73	Animal Husbandry
(8) इमारती व दळणवळण (सार्वजनिक बांधकाम)	..	411.56	325.55	Buildings and Comm- unications (Public Works)
(9) समाजकल्याण	..	102.31	179.48	Social Welfare
(10) सामूहिक विकास	..	114.62	115.17	Community Development
(11) सार्वजनिक आरोग्य अभियंत्रिकी	..	204.80	152.94	Public Health Engineering
(12) पाटबंधारे	..	129.02	105.05	Irrigation
(13) वने	..	7.17	5.70	Forest
(14) इतर	..	770.33	602.08	Other

आधार — अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.6

स्थानिक संस्थांची प्रकारानुसार संख्या

LOCAL BODIES BY TYPES

(संख्या/Number)

स्थानिक संस्था	रोजी /As on 31-3-2002	Local Body
महानगरपालिका	19	Municipal Corporations.
नगर परिषदा	224	Municipal Councils.
जिल्हा परिषदा	33	Zilla Parishads.
पंचायत समित्या	349	Panchayat Samitis.
ग्रामपंचायती	27,832*	Gram Panchayats.
कटक मंडळे	7	Cantonment Boards.

* नगरपंचायतींच्या समावेशासह/Including Nagar Panchayats

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source - Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

21. स्थानिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1.

सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल

RESULTS OF GENERAL ELECTIONS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	लोकसभा Lok Sabha (1999)	विधानसभा Vidhan Sabha (1999)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats
	(अ) अनुसूचित जातीकरीता राखीव जागा	3	18	(a) Number of seats reserved for scheduled castes.
	(ब) अनुसूचित जमातीकरीता राखीव जागा	4	22	(b) Number of seats reserved for scheduled tribes.
2	सर्वसाधारण जागा	42	248	Number of general seats.
3	उमेदवारांची संख्या			Number of candidates—
	(अ) पुरस्कृत	356	3,553	(a) Nominated
	(ब) ज्यांचा पुरस्कार त्याज्य ठरविला असे	36	426	(b) Whose nomination was rejected.
	(क) पुरस्कार मागे घेणारे	59	1,121	(c) Withdrew.
	(ड) निवडणुका लढवणारे	261	2,006	(d) Contested.
	(इ) निवडून आलेले	48	288	(e) Elected.
4	मतदारांची संख्या (हजारात)			Number of electors (in thousand)
	पुरुष	29,634	29,634	Men
	स्त्रिया	27,207	27,207	Women
	एकूण	56,841	56,841	Total
5	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारात)	34,656	34,522	Number of voters who voted (in thousand)
6	ग्राह्य मते (हजारात)	33,031	33,109	Number of valid votes polled (in thousand)
7	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	61	61	Percentage of electors voting.

आधार — मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 21.2

उमेदवारांचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण/CANDIDATES ACCORDING TO PARTY AFFILIATIONS

अनुक्रमांक Serial No.	पक्षाचे नाव	लोकसभा Lok Sabha (1999)		विधानसभा Vidhan Sabha (1999)		Name of the party (2)
		पुरस्कृत Number sponsored	केलेले निवडूनआलेले Number elected	पुरस्कृत Number sponsored	केलेले निवडूनआलेले Number elected	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	इंडियन नॅशनल काँग्रेस(इ)	42	10	249	75	Indian National Congress
2	नॅशनलिस्ट काँग्रेस पार्टी	38	6	223	58	Nationalist Congress Party.
3	जनता दल सेक्युलर	2	1	25	2	Janata Dal Secular.
4	भारतीय बहुजन महासंघ	4	1	34	3	Bhartiya Bahujan Mahasangh
5	भारतीय जनता पक्ष	26	13	117	56	Bharatiya Janata Party.
6	शिवसेना	22	15	161	69	Shivsena.
7	गोंडवन गणतंत्र पार्टी	5	...	16	1	Gondvna Gantantra Party
8	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया(मार्क्स.)	3	...	23	2	Communist Party of India (Marxists).
9	समाजवादी पार्टी	2	...	15	2	Samajwadi Party.
10	शेतकरी कामगार पक्ष	2	1	22	5	Peasants and Workers Party.
11	अपक्ष	78	1	838	12	Independent.
12	इतर नोंदणीकृत पक्ष	35	1	268	...	Other Registered Parties.
13	समाजवादी जनता पार्टी (महा.)	...	...	5	1	Samajwadi Janta Party(Maha.)
14	नेटिव्ह पिपल्स पार्टी	...	...	1	1	Native people's Party.
15	रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया	2	...	9	1	Repulican Party of India
एकूण		261	48	2,006	288	... Total

आधार - मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.1

आखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका) / ALL INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES)
2002

(आधारभूत वर्ष/Base year = 1993-94=100)

महिना	मुलभूत पदार्थ Primary articles	इंधन, शक्ती, दिवाबत्ती व वंगण. Fuel, power, light and lubricants.	उत्पादित पक्का माल Manufactured products	सर्व वस्तू All commodities	Month
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
भार	22.025	14.226	63.749	100.000	Weight
जानेवारी-०२	166.4	228.1	144.2	161.0	January-02
फेब्रुवारी-०२	166.7	227.3	143.9	160.8	February-02
मार्च-०२	167.3	233.0	144.1	161.9	March-02
एप्रिल-०२	169.0	230.4	144.9	162.3	April-02
मे-०२	168.9	230.4	145.5	162.8	May-02
जून-०२	171.9	233.8	146.8	164.7	June-02
जुलै-०२	172.3	238.4	147.1	165.6	July-02
ऑगस्ट-०२	175.4	237.8	148.5	167.1	August-02
सप्टेंबर-०२	176.1	238.8	148.6	167.4	September-02
ऑक्टोबर-०२	175.2	240.9	148.4	167.5	October-02
नोव्हेंबर-०२	176.5	240.8	148.5	167.8	November-02
डिसेंबर-०२	174.7	238.8	148.6	167.2	December-02

आधार - आर्थिक सल्लागार, वाणिज्य व उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source—Office of the Economic Adviser, Ministry of Commerce & Industry, Government of India, New Delhi

22. किंमत निर्देशांक/
तक्ता क्रमांक/
कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक/

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे (2)	वस्तूचा गट (3)	भार Weight (4)	जाने. Jan. 2002 (5)	फेब्रु. Feb. 2002 (6)	मार्च March 2002 (7)	एप्रिल April 2002 (8)	मे MAY 2002 (9)
1	मुंबई	अन्न गट	59.90	552	551	553	553	555
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	543	550	553	554	555
2	सोलापूर	अन्न गट	59.90	456	453	446	448	460
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	481	479	476	477	485
3	नागपूर	अन्न गट	53.08	439	441	443	443	452
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	486	489	491	491	495
4	पुणे	अन्न गट	50.60	516	520	522	532	549
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	514	517	520	521	530
5	नाशिक	अन्न गट	52.90	482	474	471	465	465
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	511	507	511	508	508
6	जळगाव	अन्न गट	55.98	493	486	479	482	487
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	470	466	461	466	469
7	नांदेड	अन्न गट	60.26	490	486	479	478	482
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	485	483	480	479	482
8	औरंगाबाद	अन्न गट	53.65	498	496	499	503	508
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	510	510	516	518	521
9	कोल्हापूर	अन्न गट	55.64	510	515	515	518	530
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	493	497	498	501	508
10	अकोला	अन्न गट	62.30	491	489	489	481	482
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	485	483	486	480	481

आधार - कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

PRICE INDICES

TABLE No. 22.2.

Consumer Price Index Numbers for Working Class

2002

(आधारभूत वर्ष/Base year : 1982 = 100)

जून June 2002 (10)	जुलै July 2002 (11)	ऑगस्ट Aug. 2002 (12)	सप्टें. Sep. 2002 (13)	ऑक्टो. Oct. 2002 (14)	नोव्हें. Nov. 2002 (15)	डिसें. Dec. 2002 (16)	Item (3)	Centres (2)
557	559	560	561	559	560	564	Food	Mumbai
558	560	562	563	563	565	569	All items	
458	460	467	481	478	469	463	Food	Solapur
484	486	490	499	497	492	489	All items	
458	462	468	473	474	476	462	Food	Nagpur
499	493	496	499	500	504	497	All items	
549	551	548	543	545	551	549	Food	Pune
531	532	534	532	534	538	537	All items	
470	472	481	478	478	478	482	Food	Nashik
511	514	519	518	518	519	521	All items	
490	501	500	504	497	494	489	Food	Jalgaon
471	478	477	480	476	474	472	All items	
488	499	501	510	505	502	496	Food	Nanded
486	495	496	505	502	500	497	All items	
508	513	497	502	508	507	509	Food	Aurangabad
521	526	518	521	524	524	525	All items	
536	533	534	538	542	554	550	Food	Kolhapur
512	512	512	518	421	528	426	All items	
487	486	499	501	503	505	505	Food	Akola
484	483	491	492	493	494	495	All items	

Source—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.3.

महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक
Consumer Price Index Numbers for Selected Essential
Items for Rural Maharashtra
2002

(पया : १९८२=१००)

(Base : 1982 = 100)

महिना/वर्ष	गट/Group					Month/ Year (1)
	अन्न Food (2)	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Clothing Lighting (3)	कापड (4)	संकिर्ण Miscel- laneous (5)	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index (6)	
भार	61.66	7.92	7.78	22.64	100.00	Weight
जानेवारी, २००२	421	439	388	519	442	January 2002
फेब्रुवारी, २००२	416	444	384	516	439	February 2002
मार्च, २००२	418	452	385	517	440	March 2002
एप्रिल, २००२	412	453	391	520	438	April 2002
मे, २००२	421	451	387	522	444	May 2002
जून, २००२	424	451	389	524	446	June 2002
जुलै, २००२	429	457	392	521	449	July 2002
ऑगस्ट, २००२	430	460	393	520	450	August 2002
सप्टेंबर, २००२	431	462	394	521	451	September 2002
ऑक्टोबर, २००२	431	460	390	521	451	October 2002
नोव्हेंबर, २००२	431	459	392	522	451	November 2002
डिसेंबर, २००२	436	454	394	526	454	December 2002

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source - Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.4.

महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किमतीचा निर्देशांक
Consumer Price Index Numbers for Selected Essential Items for
Urban Maharashtra
2002

(पाया : १९८२=१००)

(Base : 1982=100)

महिना/वर्ष	गट/Group						Month/ Year
	अन्न Food	पान, सुपारी, Tobacco	इंधन व पाव, दिवाबत्ती तबाखू Pan, Supari, Lighting and Tobacco	कापड, बिछाना व पादत्राणे Fuel Clothing Bedding and Foot wear	सर्किण Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
भार	54.12	2.02	6.67	5.95	31.24	100.00	Weight
जानेवारी, २००२	429	609	419	541	486	456	January 2002
फेब्रुवारी, २००२	424	605	420	540	490	455	February 2002
मार्च, २००२	424	602	441	538	491	456	March 2002
एप्रिल, २००२	428	606	453	539	491	459	April 2002
मे, २००२	435	619	457	541	492	464	May 2002
जून, २००२	439	647	458	542	492	467	June 2002
जुलै, २००२	441	632	458	543	492	468	July 2002
ऑगस्ट, २००२	447	623	460	542	498	473	August 2002
सप्टेंबर, २००२	447	620	459	542	498	473	September 2002
ऑक्टोबर, २००२	448	622	463	544	497	474	October 2002
नोव्हेंबर, २००२	449	623	455	546	492	472	November 2002
डिसेंबर, २००२	441	627	460	545	498	470	December 2002

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source - Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.5

निवडक केंद्रांमधील नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक

Consumer Price Index Numbers for Urban Non-Manual Employees

At Selected Centers

2002

(आधारभूत वर्ष : १९८४-८५=१००)

(Base : 1984-85 = 100)

महिना/वर्ष	मुंबई	नागपूर	पुणे	औरंगाबाद	सोलापूर	Month/Year
(1)	Mumbai	Nagpur	Pune	Auranga- bad.	Solapur	(1)
जानेवारी, २००२ ..	397	375	405	430	371	January 2002
फेब्रुवारी, २००२ ..	396	372	404	428	370	February 2002
मार्च, २००२ ..	403	375	405	427	369	March 2002
एप्रिल, २००२ ..	402	378	409	428	373	April 2002
मे, २००२ ..	405	381	413	431	377	May 2002
जून, २००२ ..	406	386	419	433	379	June 2002
जुलै, २००२ ..	408	386	421	442	384	July 2002
ऑगस्ट, २००२ ..	407	388	421	440	386	August 2002
सप्टेंबर, २००२ ..	407	389	421	442	389	September 2002
ऑक्टोबर, २००२ ..	407	390	420	447	389	October 2002
नोव्हेंबर, २००२ ..	407	392	424	448	389	November 2002
डिसेंबर, २००२ ..	405	388	421	450	389	December 2002

आधार - केंद्रीय सांख्यिकीय संघटना, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source - Central Statistical organisation Government of India, New Delhi.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.6

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक

Consumer Price Index Numbers for Agricultural Labourers In Maharashtra
2002

(आधार : शेती वर्ष १९८६-८७=१००)

(Base : Agricultural year 1986-87=100)

महिना/वर्ष	अन्न गट निर्देशांक Food Index	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	Month /Year
(1)	(2)	(3)	(1)
भार	64.86	100.00	Weight
जानेवारी, २००२	306	303	January 2002
फेब्रुवारी, २००२	305	303	February 2002
मार्च, २००२	305	303	March 2002
एप्रिल, २००२	294	303	April 2002
मे, २००२	312	308	May 2002
जून, २००२	318	314	June 2002
जुलै, २००२	320	315	July 2002
ऑगस्ट, २००२	325	319	August 2002
सप्टेंबर, २००२	328	321	September 2002
ऑक्टोबर, २००२	328	320	October 2002
नोव्हेंबर, २००२	329	321	November 2002
डिसेंबर, २००२	325	318	December 2002

आधार - लेबर ब्युरो, भारत सरकार, सिमला.

Source — Labour Bureau, Government of India, Simla.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/ Table No. 23.1

काम करणाऱ्यांचे (शेतकरीव्यतिरिक्त) औद्योगिक गटांनुसार वर्गीकरण
Industrial Classification of Persons at Work (other than Cultivators)
1991

(हजारत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	उद्योग गट (2)	काम करणाऱ्यांची संख्या No. of Workers			Industrial division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
1.	पशुपालन, जंगलकाम, .. मच्छिमारी, शिकार आणि मळे फळबागा व संलग्न.	404	68	472	Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations, orchards and allied activities.
2.	खाणकाम व दगडकाम ..	98	17	115	Mining and Quarrying.
3.	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया .. संधारण आणि दुरुस्ती				Manufacturing, Processing, servicing and repairs—
	(अ) घरगुती उद्योग ..	337	162	499	(a) Household Industry.
	(ब) बिगर घरगुती उद्योग ..	3,251	347	3,598	(b) Other than household industry.
4.	बांधकाम ..	709	93	802	Construction.
5.	व्यापार आणि वाणिज्य ..	2,400	257	2,657	Trade and Commerce.
6.	परिवहन, साठवण व दळणवळण	1,116	45	1,160	Transport, Storage, and Communications
7.	इतर सेवा ..	2,468	751	3,219	Other Services.
	एकूण ..	10,783	1,740	12,522	Total

आधार - भारताची जनगणना, १९९१, १९९२ चा पेपर २

Source - Census of India, 1991, Paper-2 of 1992, (Final Population Totals)

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/ Table No. 23.2

शेती करणाऱ्यांव्यतिरिक्त काम करणाऱ्यांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण
Occupational Classification of Persons at Work other than Cultivators
1991

(हजारत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	व्यवसाय गट (2)	काम करणाऱ्यांची संख्या No of Workers			Occupational division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
1.	धंदेवाईक, तंत्रविशारद आणि तत्सम काम करणारे.	907	366	1,273	Professional, technical and related workers.
2.	शासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय काम करणारे.	449	29	478	Administrative, Executive and Managerial Workers
3.	कारकून व तत्सम काम करणारे	1,266	211	1,477	Clerical and related workers.
4.	विक्रेते ..	1,740	204	1,944	Sales workers
5.	सेवा क्षेत्रातील ..	891	224	1,115	Service workers
6.	मत्स्यव्यवसाय करणारे फासे पारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम काम करणारे.	318	77	395	Fishermen, Hunters, Loggers and Related workers
7.	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील काम करणारे परिवहन सामग्री चालक आणि मजूर.	5,198	767	5,965	Production and related workers Transport, Equipment, operators and Labourers.
8.	अवर्गीकृत ..	135	53	188	Workers not classified by occupations.
	एकूण ..	10,903	1,932	12,835	Total

आधार - भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४, भाग तीन, बी (सहा)

Source - Census of India, 1991, Series-14, Part III, B (vi)

23. रोजगार/EMPLOYMENT
 तक्ता क्रमांक/Table No. 23.3.
 सेवायोजनेसंबंधीची माहिती
Employment Exchange Statistics
2002

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1.	नवीन नोंदणी	6,22,998	Number of registrations.
2.	नोकरी मिळालेल्यांची संख्या	9,542	Number of placements.
3.	जाहीर केलेल्या रिकाम्या जागा	30,951	Number of vacancies notified
4.	पटावरील अर्जदारांची संख्या	42,03,271	Number on live register

टीप - वरील आकड्यात डिसेम्बरमधील अलायन्स स्कीम (टेक्स्टाईल) च्या आकड्यांचा समावेश नाही.

Note—The above figures are exclusive of those relating to decasualisation scheme (textile)

आधार - रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, नवी मुंबई.

Source—Directorate of Employment and Self-Employment, Government of Maharashtra, Navi Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4

राज्य व शासकीय कर्मचारी/ STATE AND SEMI GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै २००२ रोजी/As on 1st July 2002)

अनु क्रमांक Serial No.	प्रकार	कर्मचाऱ्यांची संख्या/No. of Employees				Category
		राज्य शासकीय		निमशासकीय *		
		State Government	Semi Government *			
		एकूण	स्त्रिया	एकूण	स्त्रिया	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	राजपत्रित					Gazetted
	(अ) श्रेणी-अ	18,283	2,481	5,606	544	(a) Grade-A
	(ब) श्रेणी-ब	64,344	13,682	41,652	7,146	(b) Grade-B
	एकूण (अ+ब)	82,627	16,163	47,258	7,690	Total (a+b)
2	अराजपत्रित					Non-Gazetted
	(क) श्रेणी-क	3,16,860	33,149	2,68,473	83,752	(c) Grade-C
	(ड) श्रेणी-ड	1,20,607	16,924	68,093	14,976	(d) Grade-D
	एकूण (क+ड)	4,37,467	50,073	3,36,566	98,728	Total (c+d)
	एकूण (अ+ब+क+ड)	5,20,094	66,236	3,83,824	1,06,418	Total (a+b+c+d)
3	इतर (आकस्मिकता निधीतून वेतन मिळणारे, कार्यव्ययी आस्थापनेवरील, अंशकालीक व मानसेवी कर्मचारी)	69,589	23,471	1,47,736	1,22,262	Other (paid from Contingencies, work charged personnel, part time and honorary)
	एकूण कर्मचारी	5,89,683	89,707	5,31,560	2,28,680	Total staff

कर्मचारी गणना/EMPLOYEES CENSUS, 2002

अनुक्रमांक Serial No.	वित्तलम्बी समूह Employment Range	शासकीय कर्मचारी State Employees	जिल्हा परिषद Zilla Parishad	नगर परिषद Nagar Parishad	*निमशासकीय कर्मचारी *Semi Government Employees
1	2550 Fixed	60	1	0	1
2	2500 - 3200	57,950	19,916	20,767	40,683
3	2610 - 4000	62,022	12,722	9,856	22,578
4	2650 - 4000	923	387	49	436
5	2750 - 4400	5,925	148	487	635
6	3050 - 4590	1,14,631	11,870	6,425	18,295
7	3200 - 4900	10,900	3,571	501	4,072
8	4000 - 6000	1,14,560	45,648	5,213	50,861
9	4500 - 7000	39,561	1,24,755	4,336	1,29,091
10	5000 - 8000	30,080	58,447	4,868	63,315
11	5500 - 9000	37,865	26,933	1,711	28,644
12	6500 - 10500	21,112	11,577	855	12,432
13	7450 - 11500	4,882	40	39	79
14	7500 - 12000	448	328	76	404
15	8000 - 13500	12,457	5,201	99	5,300
16	10000 - 15200	2,435	89	12	101
17	10650 - 15850	1153	175	0	175
18	12000 - 16500	1,386	5	1	6
19	14300 - 18300	328	5	1	6
20	15100 - 18300	37	3	0	3
21	16400 - 20000	106	0	0	0
22	16400 - 20900	169	0	0	0
23	18400 - 22400	140	0	0	0
24	22400 - 24500	48	0	0	0
25	26000 Fixed	12	0	0	0
26	Other	898	55	72	127
27	No Pay Scale	68,688	1,41,618	5,965	1,47,583
28 ^a	As per Fourth pay commission	907	1050	5683	6733
एकूण-Total		5,89,683	4,64,544	67,016	5,31,560

*जिल्हा परिषद व नगर परिषद कर्मचाऱ्यांची माहिती/Information of Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Economic and statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

23. रोजगार/EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.5

श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी
GRADE AND SOCIAL GROUPWISE STATE GOVERNMENT AND SEMI-GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै, २००२ रोजी/As on 1st July 2002)

सामाजिक गट	राजपत्रित/Gazetted		अराजपत्रित/Non-Gazetted		इतर (आकस्मिकता निधीतून पगार मिळणारे, अंशकालीक व एकूण मानसेवी इत्यादी) कर्मचारी		Social Group
	श्रेणी अ Grade A	श्रेणी ब Grade B	श्रेणी क Grade C	श्रेणी ड Grade D	Others (Paid from contin- gencies, parttime honorary etc.)	Total Employees	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
शासकीय							Government
मागासवर्गीय	8,766	34,653	1,95,748	88,898	48,125	3,76,190	Backward
इतर	9,517	29,691	1,21,112	31,709	2,13,464	2,13,493	others
एकूण	18,283	64,344	3,16,860	1,20,607	69,589	5,89,683	Total
निमशासकीय*							*Semi-Government
मागासवर्गीय	2,974	25,356	1,67,705	50,584	1,00,999	3,47,618	Backward
इतर	2,632	16,296	1,00,768	17,509	46,737	1,83,942	Others
एकूण	5,606	41,652	2,68,473	68,093	1,47,736	5,31,560	Total

* जिल्हा परिषद व नगरपरिषद कर्मचाऱ्यांची माहिती. / * Information of Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees
आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source - Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6

सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार/EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR

(मार्च २००२/March 2002)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	रोजगार (हजारात) Employment (in thousand.)	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	688	Brihan Mumbai
2	ठाणे	107	Thane
3	रायगड	39	Raigad
4	रत्नागिरी	31	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	19	Sindhudurg
	कोकण विभाग	884	Konkan Division
6	नाशिक	98	Nashik
7	धुळे	29	Dhule
8	नंदुरबार	7	Nandurbar
9	जळगाव	81	Jalgaon
10	अहमदनगर	54	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	268	Nashik Division.
11	पुणे	193	Pune
12	सातारा	42	Satara
13	सांगली	38	Sangli
14	सोलापूर	68	Solapur
15	कोल्हापूर	51	Kolhapur
	पुणे विभाग	392	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	1,544	Rest of Maharashtra
16	औरंगाबाद	54	Aurangabad
17	जालना	18	Jalana
18	परभणी	27	Parbhani
19	हिंगोली	3	Hingoli
20	बीड	38	Beed
21	नांदेड	41	Nanded

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6 --contd

(1)	(2)	(3)	(2)
22	उस्मानाबाद	25	Osmanabad
23	लातूर	27	Latur
	औरंगाबाद विभाग	232	Aurangabad Division
24	बुलढाणा	31	Buldhana
25	अकोला	31	Akola
26	वाशिम	3	Washim
27	अमरावती	49	Amravati
28	यवतमाळ	38	Yavatmal
	अमरावती विभाग	151	Amravati Division
29	वर्धा	26	Wardha
30	नागपूर	169	Nagpur
31	भंडारा	28	Bhandara
32	गोंदिया	6	Gondiya
33	चंद्रपूर	57	Chandrapur
34	गडचिरोली	19	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	304	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	455	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	2,232	Maharashtra State
	केंद्र सरकारी	417	Central Government
	राज्य सरकारी	502	State Government
	निम केंद्र सरकारी	397	Quasi Central Government.
	निम राज्य सरकारी	255	Quasi State Government.
	स्थानिक संस्था	660	Local Bodies

आधार - रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, नवी मुंबई.

Source- Directorate of Employment and Self-Employment, Government of Maharashtra, Navi Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.7

दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार
EMPLOYMENT IN THE ESTABLISHMENT REGISTERED UNDER SHOPS AND
COMMERCIAL ESTABLISHMENT ACT

अनुक्रमांक Serial NO.	व्यापारी संस्थांचे प्रकार	माहिती Particulars		Type of Establishment
		2001	2002	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	अधिनियम लागू असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांची संख्या	43		No. of Local bodies to which the Act is applicable.
1	दुकाने			<i>Shops—</i>
	(अ) दुकानांची संख्या	2,54,404	2,60,902	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	5,56,458	5,69,164	(b) Persons employed
2	व्यापारी संस्था			<i>Commercial Establishments—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	2,79,699	2,80,018	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	14,63,264	14,81,577	(b) Persons employed
3	हॉटेल इत्यादी			<i>Hotels etc—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	53,435	56,575	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	2,48,981	2,30,472	(b) Persons employed
4	चित्रपटगृहे			<i>Theatres—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	1,500	1,487	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	11,133	11,209	(b) Persons employed
	एकूण			Total
	(अ) संस्थांची संख्या	5,89,119	5,98,982	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	22,79,836	22,92,422	(b) Persons employed
	(क) कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	9,18,025	9,66,047	(c) Establishments having no employees.

टीप - वरील माहिती १९४८ च्या दुकान व व्यापारी संस्था कायद्याखाली (दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियम, १९४८) नोंदलेल्या संस्थासंबंधीची आहे.

Note—The above information relates to the establishments registered under the Shops and Establishments Act, 1948.

भाषार - कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/ EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.8

रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांवरील खर्च
CATEGORYWISE NUMBER OF WORKS AND EXPENDITURE INCURRED THEREON UNDER THE EMPLOYMENT
GUARANTEE SCHEME IN MAHARASHTRA STATE

(रुपये लाखात/Rs. in lakh)

कामाचा प्रकार	2000-01		2001-02		Category of work
	मार्च २००१ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of March 2001	सन २०००-०१ मधील खर्च Expenditure incurred during 2000-01	मार्च २००२ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of March, 2002	सन २००१-०२ मधील खर्च Expenditure incurred during 2001-02	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
(1) जलसिंचन	1,417	5,263.81	676	19,620.31	Irrigation
(2) मृदसंधारण व भू-विकास	6,524	7,983.21	13,090	12,464.51	Soil Conservation and Land Development.
(3) वनीकरणाची कामे	1,514	7,464.94	761	10,224.83	Forests Works
(4) रस्तेविषयक कामे	9,928	16,304.26	3,439	29,302.31	Road Works
(5) इतर कामे	731	340.69	2,054	490.03	Other Works
(6) इतर (कर्मचाऱ्यांवरील खर्च, यंत्र भूमी संपादन श्रमशक्ती, जवाहर विहिरी व फळबाग विकास इत्यादींवरील खर्च)	12,742	20,431.55	10,559	19,251.59	Other Works (Expenditure under staff, machinery land acquisition shramshakti jawahar wells horticulture development etc.)
एकूण	32,856	57,788.46	30,579	91,353.68	Total

आधार - नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Planning Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

24. छापखाने व प्रकाशने /PRESSES AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24.1

छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके
Printing presses, Newspapers, Books and Periodicals
2001-02

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	तपशील Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	छापखान्यांची संख्या	1,470	Number of printing presses
2	वर्तमानपत्रे	5,370	Newspapers—
	(अ) दैनिके	675	(a) Dailies
	(ब) साप्ताहिके (आठवडयातू दोनदा व तीनदा निघणारी धरुन)	2,379	(b) Weeklies (including bi-weeklies and tri-weeklies).
	(क) पाक्षिके	241	(c) Fortnightlies
	(ड) मासिके (द्वैमासिके धरुन)	1,015	(d) Monthlies (including bi-monthlies).
	(इ) त्रैमासिके (चौमासिके धरुन)	301	(e) Quarterlies (including four monthlies).
	(फ) वार्षिके (षणमासिके धरुन)	119	(f) Annuals (including six monthlies).
3	पुस्तके	640	Books

टीप - आकडे अस्थायी आहेत.

Note—Figures are provisional

आधार - अधपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Mumbai

---

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.1

---

25. वार्षिक योजना
तक्ता क्रमांक
महाराष्ट्राची नववी पंचवार्षिक योजना-वर्षनिहाय व
NINETH FIVE YEAR PLAN—YEARWISE AND
(रुपये कोटीत/

अनु क्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष / उप-शीर्ष	मान्य नियत व्यय नववी पंचवार्षिक योजना (१९९७-२००२)	आठवी पंचवार्षिक योजना १९९२-९७ VIIIth Five Year Plan 1992-97		वार्षिक योजना २०००-०१ Annual Plan 2000-01	
		Approved outlay IXth Five Year Plan (1997-2002)	मान्य नियत व्यय Approved Outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual expenditure (1997-99)	सुधारीत नियत व्यय Revised outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual expendi- ture
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	कृषी व संलग्न सेवा	2,247.89	1,350.22	1,470.61	537.61	225.18
2	ग्राम विकास	3,901.95	1,709.83	2,836.64	894.39	725.48
3	विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	236.00	216.56	260.72	48.13	46.95
4	पाटबंधारे व पूरनियंत्रण	13,437.69	3,329.10	5,668.34	3,964.60	4,401.29
5	विद्युत विकास	6,881.79	4,579.98	5,864.09	1,869.54	1,173.56
6	उद्योग व खाणकाम	1,109.77	814.96	941.90	58.22	88.24
7	वाहतूक व दळणवळण	4,183.55	1,739.23	2,015.36	1,734.96	1,013.65
8	शास्त्रीय सेवा, पर्यावरण व तंत्रशास्त्र	16.21	8.11	6.57	3.55	3.96
9	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	1,230.95	386.02	670.10	345.87	271.33
10	सामाजिक व सामूहिक सेवा	10,202.89	4,022.18	4,654.27	2,585.55	1,485.14
11	सर्वसाधारण सेवा	380.50	201.36	263.04	36.76	25.84
12	इतर सेवा	1,295.81	162.95	1,100.22	250.82	125.38
एकूण		45,125.00	18,520.00	25,271.66	12,330.00	9,586.00

आधार - नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

ANNUAL PLANS

TABLE No. 25.1

उप-क्षेत्र निहाय सुधारित नियत व्यय आणि खर्च

SUB-SECTORWISE OUTLAY AND EXPENDITURE OF MAHARASHTRA

(Rs. in crore)

वार्षिक योजना २००१-०२ Annual Plan 2001-02		दहावी पंचवार्षिक योजना २००२-०७ Xth Five Year plan 2002-07		Head/Sub-head of Development
मान्य नियत व्यय Approved outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure	प्रस्तावित नियत व्यय Proposed outlay (2002-07)	वार्षिक योजना नियत व्यय Annual Plan outlay (2002-03)	
(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
426.19	246.44	2,347.28	350.81	Agriculture and allied services
991.91	1,124.10	5,118.57	1,124.27	Rural development
48.55	35.39	373.22	68.82	Special area development programme
2,731.26	4,129.35	6,413.82	518.74	Irrigation and flood control
1,561.66	463.00	7,329.42	487.37	Power development
126.48	59.54	743.36	53.82	Industry and minerals
2,606.40	752.92	3,693.37	1,012.63	Transport and communications
2.75	0.95	58.40	2.36	Science, technology & environment
293.30	256.53	2,490.26	322.64	General economic services
2,557.80	1,296.17	12,525.85	2,666.61	Social and community service
50.94	26.83	422.99	46.46	General services
313.33	134.87	14,369.86	4,480.94	Other services
11,710.56	8,526.08	55,886.40	11,135.37	Total

Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1
राज्याची महसुली जमा/REVENUE RECEIPTS OF THE STATE

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

महसुलाची शीर्ष	प्रत्यक्ष Actuals 2000-01	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 2001-02	अर्थसंकल्प Budget Estimates 2002-03	Heads of Revenue (1)
(1)	(2)	(3)	(4)	
(I) कर महसूल -				(I) Tax Revenue—
<i>(ए) उत्पन्न व खर्च यांवरील कर -</i>				<i>(a) Taxes on Income and Expenditure—</i>
0020 निगम कर	487.23	545.54	632.02	Corporation Tax
0021 निगम करांव्यतिरिक्त उत्पन्नावरील कर	772.34	464.89	538.63	Taxes on Income other than Corporation Tax
0022 कृषि उत्पन्नावरील कर	0.00	0.00	0.00	Taxes on Agricultural Income
0028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर	946.78	1103.45	1,404.09	Other Taxes on Income and Expenditure
एकूण (ए)..	2206.35	2113.88	2574.74	Total—(a)
 <i>(बी) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील कर -</i>				<i>(b) Taxes on Property and Capital Transactions</i>
0029 जमीन महसूल	214.72	282.00	313.02	Land Revenue
0030 मुद्रांक व नोंदणी फी	2200.92	2450.00	2675.00	Stamps and Registration Fees
0031 संपदा शुल्क	0.00	0.00	0.00	Estate Duty
0032 संपत्ती कर	1.91	0.74	0.92	Taxes on Wealth
0035 शेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्यावर मालमत्तेवरील कर.	0.00	0.00	0.00	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land
एकूण (बी)..	2417.55	2732.74	2988.94	Total—(b)

(सी) विक्रीय वस्तु व सेवा यांवरील कर -				(c) Taxes on Commodities and Services—	
0037	जकात	619.72	523.34	606.42	Customs
0038	केंद्रीय उत्पादन शुल्क	869.35	844.45	978.55	Union Excise Duties
0039	राज्य उत्पादन शुल्क	1,779.51	1,925.00	2,150.00	State Excise
0040	विक्रिकर	12,196.39	13180.00	14,680.00	Sales Tax
0041	वाहनांवरील कर	785.84	950.00	1,025.00	Taxes on Vehicles
0042	माल व उतारु यावरील कर	100.23	1198.01	578.80	Taxes on Goods and Passengers
0043	विजेवरील कर व शुल्क	933.59	1562.82	1,117.37	Taxes and Duties on Electricity
0044	सेवा कर	30.46	72.02	83.43	Service Tax
0045	विक्रीय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	568.96	611.75	679.68	Other Taxes and Duties on Commodities and Services.
1603	केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्याचा हिस्सा	0.00	0.00	0.00	States Share of Union Excise Duties

एकूण (सी) . 17,884.05 20,867.39 21,899.25 Total—(c)

एकूण (I) . 22,507.95 25,714.01 27,462.93 Total—(I)

(II) करान्यतिरिक्त महसूल -
(ए) इतर आर्थिक सेवा -

0047	इतर आर्थिक सेवा	0.02	0.00	0.00
------	-----------------	------	------	------

एकूण (ए) . 0.02 0.00 0.00 Total—(a)

(बी) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा -

0049	व्याजाच्या जमा रकमा	3,161.63	933.38	1,136.58
0050	लाभांश व नफा	3.96	20.17	15.12

एकूण (बी) . 3,165.59 953.55 1,151.70 Total—(b)

(II) Non-Tax Revenue—
(a) Other Fiscal Services—
Other Fiscal Services

(b) Interest Receipts, Dividends and profits—
Interest Receipts.

Interest Receipts
Dividends and profits

तक्ता क्रमांक/(TABLE No. 26.1-Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(सी) करांव्यतिरिक्त इतर महसूल -				(c) Other Non-Tax revenue—
(i) सर्वसाधारण सेवा				(i) General Services—
0051 लोकसेवाआयोग	0.22	0.12	0.12	Public Service Commission
0055 पोलीस	91.38	93.00	95.79	Police
0056 तुरुंग	6.80	8.90	9.35	Jails
0057 पुरवठा व विनियोग	0.01	0.01	0.01	Supplies and Disposals
0058 लेखनसामग्री व मुद्रण	21.46	24.42	24.42	Stationery and printing
0059 सार्वजनिक बांधकामे	69.33	74.98	75.97	Public Works
0070 इतर प्रशासनिक सेवा	101.70	52.48	55.11	Other Administrative Services
0071 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा.	43.11	56.00	50.00	Contributions and Recoveries towards Pension and other Retirement Benefits.
0075 संकीण सर्वसाधारण सेवा	213.33	313.92	1510.93	Miscellaneous General Services
एकूण (i)..	546.84	623.83	1821.70	Total—(i)
(ii) सामाजिक सेवा -				(ii) Social Services—
0202 शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती	31.76	36.62	47.64	Education, sports, Art and Culture
0210 वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	77.53	107.08	122.04	Medical and Public Health
0211 कुटुंब कल्याण	0.78	1.89	2.00	Family welfare
0215 पाणीपुरवठा व स्वच्छता	3.88	5.04	8.02	Water Supply and Sanitation
0216 गृहनिर्माण	10.89	13.50	14.15	Housing
0217 नगरविकास	19.32	32.00	33.50	Urban Development
0220 माहिती व प्रसिध्दी	0.38	0.44	0.37	Information and Publicity
0230 कामगार व सेवायोजन	27.84	28.46	28.82	Labour and Employment
0235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	32.23	29.00	29.50	Social Security and Welfare
0250 इतर सामाजिक सेवा	99.49	99.00	99.94	Other Social Services
एकूण (ii)..	304.10	353.03	385.98	Total—(ii)

(iii) आर्थिक सेवा -

0401	पीकसंवर्धन	19.32	19.49	21.44	Crop Husbandry
0403	पशुसंवर्धन	8.99	9.04	9.58	Animal Husbandry
0404	दुग्धव्यवसाय विकास	794.21	550.00	550.00	Dairy Development
0405	मत्स्यव्यवसाय	2.94	2.90	3.05	Fisheries
0406	वनीकरण व वन्यजीवन	135.16	130.00	136.50	Forestry and wild Life
0407	लागवड	0.00	0.00	0.00	Plantation
0408	अन्न साठवण व वखार	1.66	1.53	1.48	Food Storage and Ware housing
0425	सहकार	58.93	50.84	53.68	Co-operation
0435	इतर कृषीविषयक कार्यक्रम	0.62	0.61	0.62	Other Agricultural Programmes
0506	जमीन सुधारणा	2.63	2.56	2.69	Land Reforms
0515	इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	15.76	20.49	18.88	Other Rural Development Programmes
0551	डोंगराळ प्रदेश	6.51	5.50	4.25	Hill Areas
0575	इतर विशेष क्षेत्रीय कार्यक्रम	0.00	0.00	0.00	Other Special Areas Programme
0701	मोठे व मध्यम पाटबंधारे	62.49	65.10	127.31	Major and Medium Irrigation
0702	लघुपाटबंधारे	5.69	6.47	6.77	Minor Irrigation
0801	वीज	86.45	86.44	97.61	Power
0802	पेट्रोलियम	0.00	0.00	0.00	Petroleum
0810	उर्जेची अपारंपारिक साधने	0.22	0.20	0.20	Non-conventional Sources of Energy
0851	ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	7.34	8.10	8.10	Village and Small Industries
0852	उद्योग	3.24	0.50	1.50	Industries
0853	अलोहयुक्त खानकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	350.47	364.45	382.21	Non-ferrous Mining and Industries Metalurgical
0875	इतर उद्योग	0.00	0.00	0.00	Other Industries
1001	भारतीय रेल्वे	0.14	0.00	0.00	Indian Railways
1051	बंदरे व दीपगृहे	0.06	0.00	0.00	Ports and Light Houses
1054	रस्ते व पूल	0.50	3.18	2.94	Roads and Bridges
1055	मार्ग परिवहन	0.00	0.00	0.00	Road and Transport
1056	अंतर्देशीय जल परिवहन	0.03	0.00	0.00	Inland Water Transport

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1--Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
1425 इतर शास्त्रीय संशोधन	0.00	0.00	0.00	Other Scientific Research
1452 पर्यटन	0.01	0.00	0.00	Tourism
1475 इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	16.34	15.95	16.36	Other General Economic Services
एकूण (iii)	1,579.71	1,343.55	1,445.17	Total—(iii)
एकूण (सी)	2,430.65	2,320.21	3,652.85	Total—(c)
(डी) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने -				(d) Grants-in-aid and Contributions—
1601 केंद्र सरकारकडून सहाय्यक अनुदाने	1,462.71	2,166.50	2,352.47	Grant-in-aid from Central Government
एकूण (डी)	1,462.71	2,166.50	2,352.47	Total—(d)
एकूण (II)	7,058.97	5,440.26	7,157.02	Total—(II)
एकूण - महसूली जमा (I + II)	29,566.92	31,154.27	34,619.95	Total—Revenue Receipts (I + II)

आधार - महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २००२-०३.

Source—Maharashtra State Budget Publications, 2002-03.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2

महसुली लेखावरील खर्च/EXPENDITURE ON REVENUE ACCOUNT

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

खर्चाची शीर्ष	प्रत्यक्ष Actual 2000-01	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 2001-02	अर्थसंकल्प Budget Estimates 2002-03	Heads of Expenditure
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(I) सर्वसाधारण सेवा				(I) General Services—
(अ) राज्याची अंगे -				(a) Organs of State—
2011 संसद/राज्य/संघ राज्यक्षेत्र विधानमंडळे	35.05	37.80	39.18	parliament/State/Union Territory Legislatures.
2012 राष्ट्रपती/उप राष्ट्रपती/राज्यपाल/ संघ राज्य क्षेत्रांचे प्रशासक	3.01	3.21	3.39	President/Vice-president/Governor/ Administrator of Union Territories.
2013 मंत्रिपरिषद	9.94	8.49	10.57	Council of Ministers
2014 न्यायदान	234.65	252.73	256.58	Administration of Justice
2015 निवडणुका	23.11	41.02	13.93	Elections
एकूण (अ) ..	305.76	343.25	323.65	Total—(a)
(ब) आर्थिक सेवा				(b) Fiscal Services—
(i) 2020 उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली	899.28	1,142.43	1,441.78	Collection of Taxes on Income and Expenditure
एकूण (i) ..	899.28	1,142.43	1,441.78	Total—(i)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(ii) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील करांची वसुली				(ii) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions—
2029 जमीन महसूली	89.74	97.61	108.20	Land Revenue
2030 मुद्रांक व नोंदणी	57.29	36.38	52.96	Stamps and Registration
एकूण (ii)..	147.03	133.99	161.16	Total—(ii)
(iii) विक्रेय वस्तु सेवा यांवरील करांची वसुली				(iii) Collection of Taxes on Commodities and Services—
2039 राज्य उत्पादन शुल्क	27.60	26.25	26.42	State Excise
2040 विक्रीकर	1,582.18	1,753.18	1,848.53	Sales Tax
2045 वाहनावरील कर	539.91	1,403.99	936.52	Taxes on Vehicles
2046 विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	243.52	352.35	378.25	Other Taxes and Duties on Commodities and Services
एकूण (iii)..	2,393.21	3,535.77	3,189.72	Total—(iii)
(iv) इतर आर्थिक सेवा				(iv) Other Fiscal Services
2047 इतर आर्थिक सेवा	47.61	46.13	44.06	Other Fiscal Services
एकूण (iv)..	47.61	46.13	44.06	Total—(iv)
एकूण (बी)..	3,487.13	4858.32	4836.72	Total—(b)

(सी) व्याज प्रदान व ऋणसेवा -

2048	ऋण कमी करणे किंवा ऋणप्रतिबंधन यांस.	134.39	133.10	156.20
2049	व्याज प्रदान	5,224.54	6,283.66	7,286.13

(c) Interest payment and servicing of debts.—

Appropriation for reduction or avoidance of debts.
Interest payments.

एकूण (सी).. 5,358.93 6,416.76 7,442.33 Total—(c)

(डी) प्रशासकीय सेवा -

2051	लोकसेवा आयोग	6.68	5.43	5.12
2052	सचिवालय सर्वसाधारण सेवा	70.23	69.56	67.76
2053	जिल्हा प्रशासन	926.57	1,027.64	876.13
2054	कोषागार व लेखा प्रशासन	57.32	61.24	66.05
2055	पोलीस	1,658.91	1,866.50	1,891.06
2056	तुरुंग	48.17	42.50	48.44
2057	पुरवठा व विनियोग	0.75	0.63	0.64
2058	लेखनसामग्री व मुद्रण	70.55	72.71	71.29
2059	सार्वजनिक बांधकामे	501.30	244.19	279.31
2070	इतर प्रशासनिक सेवा	54.05	50.76	350.12

(d) Administrative services—

Public service commission
Secretariate General Services.
District Administration.
Treasure and Account Administration
Police
Jails
Supply and Disposals
Stationary and Printing
Public Works
Other Administration Services

एकूण (डी).. 3,394.53 3,441.16 3,655.92 Total—(d)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 -Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(इ) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा -				(e) Pensions and Miscellaneous General Services.—
2071 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ	2,121.98	2,233.91	2,307.34	Pension and Other Retirement benefits.
2075 संकीर्ण सर्वसाधारण लाभ	33.80	133.00	2,479.95	Miscellaneous General Services.
एकूण (इ)	2,155.78	2,366.91	4,787.29	Total—(e)
एकूण (I)	14,702.13	17,426.40	21,045.91	Total—(I)
(II) सामाजिक सेवा -				(II) Social Services—
(ए) शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती -				(a) Education Sport, Art and Culture
2202 सर्वसाधारण शिक्षण	8,959.35	8,425.49	8,073.07	General Education
2203 तांत्रिक शिक्षण	340.88	266.91	243.87	Technical Education
2204 क्रीडा व युवक सेवा	57.30	56.00	73.60	Sports and Youth Services
2205 कला व संस्कृती	50.89	45.45	48.97	Art and Culture
एकूण (ए)	9,408.42	8,793.85	8,439.51	Total—(a)
(बी) आरोग्य व कुटुंब कल्याण -				(b) Health and Family Welfare—
2210 वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	1,417.84	1,419.96	1,481.31	Medical and Public Health
2211 कुटुंब कल्याण	177.50	237.47	317.90	Family Welfare
एकूण (बी)	1,595.34	1,657.43	1,799.21	Total—(b)

(सी) पाणीपुरवठा, स्वच्छता, गृहनिर्माण व
नगरविकास -

(c) Water Supply, Sanitation, Housing and
Urban Development—

2215	पाणीपुरवठा व स्वच्छता	830.08	793.15	771.76	Water Supply and Sanitation
2216	गृहनिर्माण	306.18	345.26	455.49	Housing
2217	नगरविकास	306.98	465.05	352.50	Urban Development

एकूण (सी) .. 1,443.24 1,603.46 1,579.75 Total—(c)

(डी) माहिती व ध्वनिक्षेपण

(d) Information and Broadcasting—

2220	माहिती व प्रसिध्दी	19.21	18.19	19.63	Information and Publicity
------	--------------------	-------	-------	-------	---------------------------

एकूण (डी) .. 19.21 18.19 19.63 Total—(d)

(इ) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर
मागासवर्गीयांचे कल्याण-

(e) Welfare of Scheduled Castes, Scheduled
Tribes and Other Backward Classes—

2225	अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण	752.66	687.38	664.65	Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes
------	---	--------	--------	--------	---

एकूण (इ) .. 752.66 687.38 664.65 Total—(e)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 -Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(एफ) कामगार व कामगार कल्याण -				(f) Labour and Labour Welfare—
2230 कामगार व सेवायोजन ..	212.84	197.70	187.67	Labour and Employment
एकूण (एफ) ..	212.84	197.70	187.67	Total—(f)
(जी) समाजकल्याण आणि पोषण आहार -				(g) Social Welfare and Nutrition—
2235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण ..	478.95	395.45	619.08	Social Security and Welfare
2236 पोषण आहार ..	290.54	231.94	296.24	Nutrition
2245 नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी सहाय्य ..	122.10	94.71	175.24	Relief on account of natural Calamities
एकूण (जी) ..	891.59	722.10	1090.56	Total—(g)
(एच) इतर				(h) Others—
2250 इतर सामाजिक सेवा ..	2.79	3.87	2.31	Other Social Services
2251 सचिवालय सामाजिक सेवा ..	24.62	23.17	24.06	Secretariat- Social Services
एकूण (एच) ..	27.41	27.04	26.37	Total—(h)
एकूण (II) ..	14,350.71	13,707.15	13,807.35	Total—(II)

(III) आर्थिक सेवा**(ए) कृषी व संलग्न कार्यक्रम -**

2401 पीक संवर्धन	.. 411.37	372.72	492.20	Crop Husbandry
2402 मृद व जल संधारण	.. 136.73	14.27	13.75	Soil and Water Conservation
2403 पशुसंवर्धन	.. 196.04	175.54	177.71	Animal Husbandry
2404 दुग्धव्यवसाय विकास	.. 1,025.26	857.86	811.46	Dairy Development
2405 मत्स्यव्यवसाय	.. 23.69	19.81	23.67	Fisheries
2406 वनीकरण व वन्यजीवन	.. 323.21	279.48	311.56	Forestry and Wild Life
2408 अन्न, साठवण व बखार	.. 80.89	72.79	72.42	Food, Storage and Warehousing
2415 कृषीविषयक संशोधन व शिक्षण	.. 243.94	189.11	226.28	Agricultural Research and Education
2425 सहकार	.. 184.82	178.75	147.55	Co-operation
एकूण (ए)	.. 2,625.95	2,160.33	2,276.60	Total—(a)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
<i>(बी) ग्रामविकास -</i>				<i>(b) Rural Development—</i>
2501 ग्रामविकाससाठी विशेष कार्यक्रम	43.77	55.08	52.17	Special programmes for Rural development.
2505 ग्रामीण सेवायोजन	144.64	189.25	127.82	Rural Employment
2506 जमीन सुधारणा	0.00	0.00	0.00	Land Reforms
2515 इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	318.87	607.34	311.89	Other Rural Development Programmes
एकूण (बी)	507.28	851.67	491.88	Total—(b)
<i>(सी) विशेष क्षेत्र कार्यक्रम</i>				<i>(c) Special Areas Programmes—</i>
2551 डोंगराळ प्रदेश	46.01	33.24	43.25	Hill Areas.
एकूण (सी)	46.01	33.24	43.25	Total—(c)
<i>(डी) पाटबंधारे व पूर नियंत्रण -</i>				<i>(d) Irrigation and Flood Control—</i>
2701 मोठे व मध्यम पाटबंधारे	1,601.14	553.86	558.08	Major and Medium Irrigation
2702 लहान पाटबंधारे	239.95	141.38	159.09	Minor Irrigation
2705 लाभक्षेत्र विकास	8.81	3.76	4.96	Command Areas Development
2711 पूर नियंत्रण व जलनिस्सारण	8.03	5.26	5.05	Flood Control and Drainage
एकूण (डी)	1,857.93	704.26	727.18	Total—(d)
<i>(इ) उर्जा -</i>				<i>(e) Energy—</i>
2801 वीज	2,395.60	1,366.91	732.25	Power
2810 उर्जेची अपारंपारिक साधने	9.46	7.35	6.47	Non-conventional Sources of Energy
एकूण (इ)	2,405.06	1,374.26	738.72	Total—(e)

(एफ) उद्योग व खनिज -		(f) Industry and Minerals—			
2851	ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	27.95	29.00	29.76	Village and Small Industries
2852	उद्योग	4.32	30.23	41.75	Industries
2853	अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	6.81	67.96	43.11	Non-ferrous Mining and Metallurgical Industries
एकूण (एफ) ..		39.08	127.19	114.62	Total—(f)

(जी) वाहतूक		(g) Transport —			
3001	भारतीय रेल्वे-धोरणनिश्चिती, संचालन संशोधन व इतर संकीर्ण संघटना	0.19	0.20	0.20	Indian railways-Policy formulation Direction, Research and Miscellance Organisation
3051	बंदरे व दीपगृहे	3.76	2.40	31.94	Ports and Light Houses
3053	नागरी विमान चालन	0.87	0.60	1.14	Civil Aviation
3054	मार्ग व पूल	40.71	86.01	25.85	Roads and Bridges
3055	मार्ग परिवहन	0.07	0.10	0.13	Road Transport
3056	अंतर्देशीय जल परिवहन	0.16	0.89	1.20	Inland Water Transport
एकूण (जी) ..		45.76	90.20	60.46	Total—(g)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 —Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
<i>(आय) विज्ञान, तंत्रशास्त्र व पर्यावरण -</i>			<i>(i) Science, Technology and Environment -</i>	
3402 अंतराळ संशोधन	0.05	0.03	0.02	Space Research
3425 इतर वैज्ञानिक संशोधन	1.30	0.65	0.96	Other Scientific Research
3435 परिस्थितीकी व पर्यावरण	7.52	3.33	5.50	Ecology and Environment
एकूण (आय)	8.87	4.01	6.48	Total—(i)
<i>(जे) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा -</i>			<i>(j) General Economic Services—</i>	
3451 सचिवालय आर्थिक सेवा	55.10	124.62	114.22	Secretariat-Economic Services
3452 पर्यटन	17.16	20.33	9.54	Tourism
3454 जनगणना सर्वेक्षण व सांख्यिकी	37.63	11.31	10.37	Census Survey and Statistics
3456 नागरी पुरवठा	0.17	0.11	0.10	Civil Supplies
3475 इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	9.87	9.71	9.87	Other General Economic Services
एकूण (जे)	119.93	166.08	144.10	Total—(j)
एकूण (III)	7,655.87	5,511.24	4,603.29	Total—(III)

(IV) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने -				(IV) Grants-in-aid and Contributions—	
3604	स्थानिक संस्था व पंचायत राज्य संस्था यांना नुकसानभरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे	692.25	754.25	695.11	Compensation and Assignments to Local Bodies and PanchayatiRaj Institutions.
3606	साह्यकारी साहित्य व साधनसामग्री	0.00	0.00	0.00	Aid Material and Equipments
एकूण (IV)		692.25	754.25	695.11	Total—(IV)
एकूण - महसुली लेख्यावरील खर्च		37,400.96	37,399.04	40,151.66	Total—Expenditure on Revenue Account

आधार — महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २००२-०३.

Source — Maharashtra State Budget Publications, 2002-03.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.3

राज्याचा अर्थसंकल्पाचे पृथःकरण

ANALYSIS OF STATE GOVERNMENT BUDGET

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

बाब	प्रत्यक्ष Actuals 2000-01	सुधारलेले Revised Estimates 2001-02	अंदाज Budget Estimates 2002-03	अर्थसंकल्प	Item
(1)	(2)	(3)	(4)		(1)
एक - महसुली लेखाशीर्षाखालील जमा -					I - Receipts on Revenue Account—
(अ) कर महसूल	22,507.94	25,714.01	27,462.92		(a) Tax Revenue
(ब) कराव्यतिरिक्त महसूल	7,058.98	5,440.26	7,157.03		(b) Non-Tax Revenue
एकूण (एक)	29,566.92	31,154.27	34,619.95		Total—(I)
दोन - भांडवली लेखावरील जमा	19,264.41	24,719.04	22,756.00		II - Receipts on Capital Account
एकूण जमा (एक+दोन)	48,831.33	55,873.31	57,375.95		Total Receipts (I + II)
तीन - महसुली लेखाशीर्षाखालील खर्च -					III - Expenditure on Revenue Account—
(अ) विकास खर्च	22,698.82	19,972.65	19,105.76		(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च (i+ii)	14,702.14	17,426.39	21,045.90		(b) Non-Development Expenditure (i+ii)
(i) सर्वसाधारण सेवा	9,343.21	11,009.63	13,603.57		(i) General Services
(ii) ऋण सेवा	5,358.93	6,416.76	7,442.33		(ii) Debt Services
एकूण (तीन)	37,400.96	37,399.04	40,151.66		Total—(III)

चार - भांडवली खर्च

(अ) महसूली लेख्याबाहेरील भांडवली खर्च	.. 4,463.01	3,314.98	2,832.14
(ब) कर्ज व ऋण विभागावरील खर्च	.. 6,295.90	15,148.11	14,494.19

IV - Capital Expenditure—

(a) Capital Expenditure outside Revenue Account.
(b) Disbursements on Loans and Debt Section.

एकूण (चार)..10,758.91 18,463.09 17,326.33 Total—(IV)

एकूण खर्च (तीन +चार)..48,159.87 55,862.13 57,477.99 Total expenditure (III + IV)

आधार — महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २००२-०३.

Source — Maharashtra State Budget Publications, 2002-03.

27. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27.1

चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न (निव्वळ)

STATE INCOME AT CURRENT AND CONSTANT PRICES (NET)

विभाग	राज्य उत्पन्न/State income				Sector
	2000-01*		2001-02@		
	चालू किमती नुसार At	१९९३-९४ च्या स्थिर किमतीनुसार At	चालू किमती नुसार At	१९९३-९४ च्या स्थिर किमतीनुसार At	
	current prices (1993-94)	constant prices (1993-94)	current prices (1993-94)	constant prices (1993-94)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
1. उत्पन्न (कोटी रुपयांत)					<i>Income (Rs. in crore)—</i>
(अ) कृषि, वन उद्योग मत्स्योद्योग आणि खाणी	36,355	24,229	39,886	25,669	(A) Agriculture forestry, fisheries, mining and quarrying
(ब) कारखाने, बांधकाम, वीज गॅस आणि पाणी पुरवठा	52,138	35,264	56,062	35,222	(B) Manufacturing, construction, electricity, gas and water supply.
(क) परिवहन, साठवण व दळणवळण, व्यापार, हॉटेल व उपहारगृहे	46,599	33,223	51,271	34,752	(C) Transport, storage and communication trade, hotels and restaurants.
(ड) बँका व विमा उद्योग, स्थावर मालमत्ता व राहत्या घराची मालकी, व्यावसायिक सेवा, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा	75,102	43,751	88,004	47,539	(D) Banking and insur- ance, real estate and ownership of dwellings, business, services, public administration & other services.
एकूण	2,10,193	1,36,466	2,35,223	1,43,181	.. Total
2. दरडोई राज्य उत्पन्न (रुपयांमध्ये)	21,883	14,207	24,055	14,642	per capita State Income (in Rs.)

*अस्थायी/Provisional

@ प्राथमिक अंदाज/ Preliminary estimates

आधार — अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

---

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 28.1

---

28. संकीर्ण

तक्ता क्रमांक

नियंत्रित बाजारपेठा

३० सप्टेंबर १९९९ रोजी/

अनुक्रमांक	जिल्हा	नियंत्रित बाजारपेठांची नावे
Serial No.		
(1)	(2)	(3)
1	बृहन्मुंबई	मुंबई
2	ठाणे	मुरबाड, शहापूर, भिवंडी, पालघर, कल्याण, वसई, उल्हासनगर.
3	रायगड	कर्जत, पनवेल, पेण, रोहा, खालापूर (खोपोली), महाड, अलिबाग, माणगाव, मुरुड
4	रत्नागिरी	रत्नागिरी
5	सिंधुदुर्ग	...
6	नाशिक	घोटी -बु., लासलगाव, मालेगाव, नांदगाव, सित्रर, सटाणा, येवला. नाशिक कळवण चांदवड मनमाड दिंडोरी. पिंपळगाव (बसवंत)
7	धुळे	धुळे, दोंडाईचा, शिरपूर, साक्री
8	नंदुरबार	नंदुरबार, नवापुर, शहादा, तळोदे, अक्कलकुया, धडगांव
9	जळगाव	जामनेर, धरणगाव, अमळनेर, जळगाव, पारोळा, चाळीसगाव, चोपडा, बोदवड, पाचोरा, रावेर, भुसावळ, यावल.
10	अहमदनगर	अहमदनगर, कोपरगाव, श्रीरामपूर, राहुरी, संगमनेर, शेवगाव. पाथर्डी, जार्मखेड, श्रीगोंदा, नेवासा, पारनेर, कर्जत, अकोले.
11	पुणे	बारामती, खेड, निरा, भोर, पुणे, शिरूर, इंदापूर, जुन्नर, दौंड, मंचर, तळेगाव-दाभाडे.
12	सातारा	कोरेगाव, कराड, फलटण, सातारा, वडूज, पाटण, लोणंद, दहीवडी, वाई.
13	सांगली	सांगली, तासगाव, इस्लामपूर, चिटा, आटपाडी.
14	सोलापूर	सोलापूर, मोहोळ, करमाळा, कूर्डवाडी, अक्कलकोट, बार्शी, अकलूज, पंढरपूर, मंगळवेढा, सांगोला.
15	कोल्हापूर	कोल्हापूर, गडहिंगलज, जयसिंगपूर, वडगाव(पेठ)
16	औरंगाबाद	औरंगाबाद, वैजापूर, लासुर स्टेशन, पैठण, कन्नड, सिल्लोड, गंगापूर, सोयगाव
17	जालना	जालना, अंबड, भोरकदन, मंठा, परतूर.

MISCELLANEOUS

TABLE No. 28.1

REGULATED MARKETS

As on 30th September 1999

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
Brihan Mumbai	Mumbai.
Thane	Murbad, Shahapur, Bhiwandi, Palghar, Kalyan, Vasai, Ulhasnagar.
Raigad	Karjat, Panvel, Pen, Roha, Khalapur, Mahad, Alibag, Mangaon, Murud.
Ratnagiri	Ratnagiri.
Sindhudurg	...
Nashik	Ghoti-Bk, Lasalgaon, Malegaon, Nandgaon, Sinnar, Satana, Yevla Nashik, Kalwan, Chandwad, Manmad, Dindori, Pimpalgaon (Basbat)
Dhule	Dhule, Dondaicha, Shirpur, Sakri,
Nandurbar	Nandurbar, Nawapur, Shahada, Taloda, Akkalkuwa, Dhadgaon.
Jalgaon	Jamner, Dharangaon, Amalner, Jalgaon, Parola, Chalisgaon, Chopda, Bodwad, Pachora, Raver, Busawal, Yawal.
Ahmadnagar	Ahmednagar, Kopergaon, Shriranipur, Rahuri, sangamner, Shevgaon, Pathardi, Jamkhed, Shrigonda, Navase, Parner, Karjat, Akole
Pune	Baramati, Khed, Nira, Bhore, Pune, Shirur, Indapur, Junnar, Daund, Manchar, Talegaon-Dabhade.
Satara	Koregaon, Karad, Phaltan, Satara, Vaduj, Patan, Lonand, Dahiwadi, Wai.
Sangli	Sangli, Tasgaon, Islampur, Khanapur-Vita, Atpadi.
Solapur	Solapur, Mohol, Karmala, Kurduwadi, Akkalkot, Barshi, Akluj, Pandharpur, Mangalvedha, Sangola.
Kolhapur	Kolhapur, Gadhinglaj, Jaysingpur, Vadgaon (Peth).
Aurangabad	Aurangabad, Vaijapur, Lasur Station, Paithan, Kannad, Sillod, Gangapur, Soyegaon
Jalana	Jalna, Ambad, Bhokardan, Mantha, Partur

अनुक्रमांक	जिल्हा	नियंत्रित बाजारपेठांची नावे
Serial No.	(2)	(3)
18	परभणी	परभणी, मानवत, सेलु, गंगाखेड, पूर्णा, जिंतुर, पाथरी, ताडकळस, पालम.
19	हिंगोली	हिंगोली, आखाडा-बाळापूर, बसमत, कळमनूरी, सेनगांव, जवळा बाजार
20	बीड	बीड, आंबेजोगाई, किल्लेधारुर, गेवराई, मांजलगाव, परळी वैजनाथ, कडा, पाटोदा, केज.
21	नांदेड	नांदेड, मुदखेड, उमरी, धर्माबाद, भोकर, किनवट, हदगाव, लोहा, देगलूर, मुखेड, कुंडलवाडी, नायगाव, कंधार, हिमायतनगर, हनेगाव, कुंदुर, माहूर, इस्लापूर
22	उस्मानाबाद	कळंब, उस्मानाबाद, मुरुम, परांडा, भूम, तुळजापूर, उमरगा.
23	लातूर	लातूर, उदगीर, निलंगा, अहमदपूर, औसा, चाकूर, औराद (शहारती), रेनापूर.
24	बुलढाणा	मंलकापूर, नांदुरा, शेगाव, खामगाव, जळगाव-जामोद, देऊळगावराजा, बुलढाणा, चिखली, मेहकर, लोणार, संग्रामपूर, मोताळा, सिंदखेडराजा.
25	अकोला	अकोला, अकोट, तेल्लारा, मुर्तिजापूर, बाळापूर, पातूर, बार्शी-टकळी,
26	वाशिम	कारंजा, मालेगाव, मंगरुळपीर, मनोरा, रिसोड, वाशिम .
27	अमरावती	अमरावती, धामणगाव रेल्वे, दर्यापूर, अंजनगाव-सुर्जी, अचलपूर, वरुड, मोशी, धारणी, चांदूर बाजार, चांदूर रेल्वे, तीवसा, नादगाव-खडेश्वर .
28	यवतमाळ	यवतमाळ, घाटंजी, पांढरकवडा, दारका, वणी, दिग्रस, बोरीअरब, उमरखेड, पुसद (कापूस व धान्ये), राळेगाव, बेर, महागाव, मारेगाव, नेरपरसोपत, कळंब, बाभुळगाव.
29	वर्धा	वर्धा, सिंदी, पुलगाव, आर्वी, हिंगणघाट, आष्टी, समुद्रपूर.
30	नागपूर	काटोल, भिवापूर, नरखेड, सावनेर, रामटेक, उमरेड, कळमेश्वर, नागपूर, मांढळ, पारशिवनी.
31	भंडारा	भंडारा, लाखनी, पवनी, तुमसर, लाखणदूर.
32	गोंदिया	गोंदिया, तिरोडा, आमगाव, अर्जुनी मोरगांव, गोरेगांव.
33	चंद्रपूर	चंद्रपूर, वरोरा, मुल, ब्रह्मपुरी, सिंदेवाही, नागभिड, राजुरा, चिमुर्, गोंडपिपरी, भद्रावती, सावली.
34	गडचिरोली	गडचिरोली, आरमोरी, अहेरी, चामोशी.

आधार : पणन उप संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

TABLE No. 28.1.—*contd.*

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
Parabhani	Parbhani, Manwat, Sailu, Gangakhed, Purna, Jintur, Pathri, Tadkalas, Palam.
Hingoli	Hingoli, Akhada-Balapur, Basmath, Kalamnuri, Sengaon, Javla market.
Beed	Beed, Ambejogai, Kilk Dharur, Georai, Manjalegaon, Parli-Vaijnath, Kada, Patoda, Kej.
Nanded	Nanded, Mudkhed, Umuri, Dharmabad, Bhokar, Kinwat, Hadgaon, Loha, Deglur, Mukhed, Kundalvadi, Naigaon, Kandhar, Himayatanager, Hanegaon, Kuntur, Mahoor, Islapur.
Osmanabad	Kalamb, Osmanabad, Murum, Paranda, Bhoon, Tuljapur, Umrge.
Latur	Latur, Udgir, Nilanga, Ahmedpur, Ausa, Chakur, Aurad (Shaharati), Renapur.
Buldana	Malkapur, Nandura, Shegaon, Khamgaon, Jalgaon-Jamod, Deulgaon-Raja, Chikhli, Mehkar, Lonar, Sangrampur, Mutala, Buldana, Sindakhad-Raja.
Akola	Akola, Akot, Telhara, Murtijapur, Balapur, Patur, Barshi-Taklai
Washim	Karanja, Malegaon, Mangrulpir, Manora, Risod, Washim.
Amravati	Amravati, Dhamangaon Railway, Daryapur, Anjangaon, Surji, Achalpur, Warud, Morshi, Dharani, Chandur Bazar, Chandur Railway, Tiwsa, Nandgaon, Khandeshar
Yavatmal	Yavatmal, Chatanji, Pandharkaoda, Darwha, Wani, Digras, Bori-Arab, Umarched, Pusad, Relegon, Mangaon, Maregaon, Nerparsopant-Kalamb, Babhulgaon.
Wardha	Wardha, Sindi, Pulgaon, Arvi, Hinganghat, Asti, Samudrapur.
Nagpur	Katol, Bhivapur, Narkhed, Saoner, Ramtek, Unred, Kalmeshwar, Nagpur, Mandhal, Parshivani.
Bhandara	Bhandara, Lakhani, Pavani, Tumsar, Lakhandur.
Gondia	Gondia, Tirora, Angaon, Arjuni-Margaon, Goregaon.
Chandrapur	Chandrapur, Warora, Mul, Brahmapuri, Sindewahi, Nagbhir, Rajura, Chimur, Gondpipri, Bhadravanti, Savli.
Gadchiroli	Gadchiroli, Armori, Aheri, Chamorshi.

Source—Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra Mumbai.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2

महाराष्ट्रातील विम्याची माहिती

INSURANCE IN MAHARASHTRA

बाब (1)	परिमाण (2)	2000-01 (3)	2001-02 (4)	Unit (2)	Item (1)
1) आयुर्विमा					<i>Life Insurance</i>
पॉलिसी विम्याची रक्कम	संख्या कोटी रुपयात	3113120 25106.82	2651710 28579.67	Number Rs. in crore	Policies Sum Assured
2) साधारण विमा					<i>General Insurance</i>
भारतीय विमा मंडळ व तीच्या संलग्न कपन्यांनी उतरविलेल्या प्रत्यक्ष प्रिमियम.	साधारण कोटी रुपयात	2,740.89	N.A.	Rs. in crore	Gross direct premium written in Maharashtra by of General Insurance Corp- oration of India and its subsi- diary companies

N.A.--उपलब्ध नाही/Not Available.

आधार— १) भारतीय आयुर्विमा महामंडळ.

Source— 1) Life Insurance Corporation of India.

२) भारतीय साधारण विमा महामंडळ.

2) General Insurance Corporation of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.3

पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या

NUMBER OF HOTELS IN MAHARASHTRA APPROVED

BY THE TOURISM DEPARTMENT

2001-2002

(संख्या/Number)

ठिकाण	पंचतारांकित (डिलक्स) 5 Star deluxe	पंच तारांकित 5 Star	चार तारांकित 4 Star	तीन तारांकित 3 Star	दोन तारांकित 2 Star	एक तारांकित 1 Star	Place
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	13	5	10	25	39	9	Mumbai
पुणे	1	5	6	5	11	15	Pune
औरंगाबाद	..	3	..	..	2	2	Aurangabad
नागपूर	..	..	..	2	4	2	Nagpur
अहमदनगर	..	..	1	..	..	1	Ahmadnagar
कराड	..	..	..	1	1	..	Karad
कोल्हापूर	..	..	..	..	2	..	Kolhapur
माथेरान	..	..	..	3	2	..	Matheran
नाशिक	..	1	..	5	4	2	Nashik
ठाणे	..	..	..	..	2	2	Thane
एकूण	14	14	17	41	67	33	Total

आधार — पर्यटक कार्यालय, भारत सरकार, मुंबई.

Source—Department of Tourist, Government of India,

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.4

हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक

FOREIGN TOURISTS DISEMBARKING AT MUMBAI BY AIR
2000

अनुक्रमांक Serial No. (1)	नागरिकत्वाचा देश (2)	परदेशी पर्यटकांची संख्या Number of foreign tourists (3)	Country of Nationality (2)
1	उत्तर अमेरिका	1,72,687	North America
2	दक्षिण व मध्य अमेरिका	4,658	South and Central America
	एकूण अमेरिका खंड	1,77,345	Total America
3	पश्चिम युरोप	2,69,683	Western Europe
4	पूर्व युरोप	7,741	Eastern Europe
	एकूण युरोप खंड	2,77,424	Total Europe
	एकूण आफ्रिका खंड	70,373	Total Africa
5	पश्चिम आशिया	87,172	West Asia
6	दक्षिण आशिया	21,120	South Asia
7	दक्षिण पूर्व आशिया	28,890	South-East Asia
8	पूर्व आशिया	41,575	East Asia
	एकूण आशिया खंड	1,78,757	Total Asia
	एकूण ऑस्ट्रेलिया खंड	27,383	Total Australia
9	राष्ट्रीयता नसलेले	---	Stateless
	एकूण	7,31,282	Grand Total

आधार - भारत पर्यटक आकडे, भारत सरकार.

Source — India Tourist Statistics, Government of India

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5

महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (कूड) तेलाचे उत्पादन
Production of Crude Oil in Maharashtra state

('०००टनात/Tonnes)

वर्ष/ Year (1)	मुंबई हाय किनारा/ Off shore Mumbai High (2)
1977-78	2,074
1978-79	3,310
1979-80	4,422
1980-81	4,985
1981-82	7,975
1982-83	12,877
1983-84	17,392
1984-85	20,136
1985-86	20,823
1986-87	20,618
1987-88	20,164
1988-89	21,112
1989-90	21,716
1990-91	21,191
1991-92	18,963
1992-93	15,746
1993-94	15,375
1994-95	20,226
1995-96	22,665
1996-97	20,183
1997-98	19,863
1998-99	18,286
1999-00	16,727
2000-01	16,629
2001-02 *	16,073

* अस्थायी/Provisional.

आधार— अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source— Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India, New Delhi.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.6

महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायुचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर

RESERVES, GROSS PRODUCTION AND UTILISATION OF NATURAL GAS IN
MAHARASHTRA STATE

वर्ष/Year	मुंबई हाय किनारा/Off shore Mumbai High		
	साठे (अब्ज घन मीटर) Reserves (Bn. Cubic Metres)	एकूण उत्पादन (दशलक्ष घनमीटर) Gross production (Million Cu. Metres)	वापर (दशलक्ष घनमीटर) Utilisation (Million Cu. Metres)
(1)	(2)	(3)	(4)
1980-81 ...	329.04	673	307
1981-82 ...	330.62	1,345	671
1982-83 ...	377.21	2,357	1,400
1983-84 ...	377.80	3,259	1,834
1984-85 ...	368.55	4,408	2,515
1985-86 ...	377.69	5,180	3,067
1986-87 ...	400.99	6,705	5,042
1987-88 ...	411.09	8,259	5,820
1988-89 ...	440.47	9,731	6,944
1989-90 ...	457.36	13,087	8,585
1990-91 ...	483.50	14,082	10,035
1991-92 ...	479.77	14,394	11,378
1992-93 ...	465.13	13,352	12,453
1993-94 ...	454.56	13,356	12,472
1994-95 ...	406.47	14,138	13,150
1995-96 ...	377.17	16,579	15,966
1996-97 ...	413.75	16,794	15,975
1997-98 ...	398.34	18,102	17,226
1998-99 ...	368.53	17,514	16,769
1999-00 ...	461.05	17,775	17,058
2000-01 ...	461.55	18,465	17,705
2000-01* ...	N.A.	18,426	17,548

**अस्थायी/Provisional. *कॅलेंडर वर्ष/Calender Year. N.A.--उपलब्ध नाही/Not Available.

आधार —अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source —Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas, Statistics, Government of India, New Delhi.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.7

द्रवीभूत पेट्रोलियम वायूचे महाराष्ट्रातील घरगुती ग्राहक
LPG DOMESTIC CUSTOMERS IN MAHARASHTRA

(हजारात/in thousand)

कंपनीचे नाव (1)	ग्राहकांची संख्या No. of Customers			Name of company (1)
	1st April 2000	1st April 2001	1st April 2002	
	(2)			
भारतीय तेल महामंडळ मर्यादित . .	506	591	701	Indian Oil Corporation Limited
हिंदुस्तान पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	3,025	3,480	3,870	Hindustan Petroleum Corporation Limited.
भारत पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	3,432	3,742	4,019	Bharat Petroleum Corporation Limited.
एकूण	6,963	7,813	8,590	Total

आधार —अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.
Source—Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas,
Government of India, New Delhi.

29. निवडक निर्देशकांचा कल

तक्ता क्रमांक/

शेती/

(क्षेत्राचे आकडे हजार हेक्टर व उत्पादनाचे आकडे हजार मे. टनात आहेत/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1960-61 (3)	1965-66 (4)	1970-71 (5)	1975-76 (6)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गावपत्रकानुसार)	30,758	30,769	30,766	30,758
2	पेरणी केलेले निव्वळ क्षेत्र	17,878	18,135	17,668	18,262
3	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र	18,823	18,972	18,737	19,664
4	ओलिताखालील एकूण क्षेत्र	1,220	1,388	1,570	2,171
5	मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन				
	(अ) तांदूळ				
	(१) क्षेत्र	1,300	1,321	1,352	1,416
	(२) उत्पादन	1,369	884	1,662	2,286
	(ब) गहू				
	(१) क्षेत्र	907	833	812	1,169
	(२) उत्पादन	401	280	440	1,199
	(क) ज्वारी				
	(१) क्षेत्र	6,284	6,057	5,703	6,064
	(२) उत्पादन	4,224	2,295	1,557	3,466
	(ड) बाजरी				
	(१) क्षेत्र	1,635	1,828	2,039	1,808
	(२) उत्पादन	489	370	824	560

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.1

AGRICULTURE

Area in thousand hectares and outturn in thous and M. tonnes)

1980-81 (7)	1985-86 (8)	1990-91 (9)	1995-96 (10)	2001-02* (11)	Item (2)
30,758	30,758	30,758	30,758	30,758	Total geographical area (according to village papers)
18,299	18,223	18,565	17,980	17,631	Net area sown
19,642	20,569	21,859	21,327	22,405	Gross cropped area
2,415	2,420	3,319	3,287	3,667	Gross area irrigated
					Area and outturn of principal crops—
					(a) Rice—
1,459	1,536	1,597	1,517	1,514	(i) Area
2,315	2,160	2,345	2,563	2,651	(ii) Outturn
					(b) Wheat—
1,063	888	867	702	776	(i) Area
886	652	909	898	1,077	(ii) Outturn
					(c) Jowar—
6,469	6,628	6,300	5,557	5,137	(i) Area
4,409	3,918	5,929	4,982	3,910	(ii) Outturn
					(d) Bajri—
1,534	1,717	1,940	1,665	1,399	(i) Area
697	420	1,115	965	831	(ii) Outturn

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्याचे उत्पादन - पुढे चालू					
(ई) एकूण तृणधान्ये					
(इतर तृणधान्ये धरून)					
(१) क्षेत्र	..	10,606	10,512	10,320	10,931
(२) उत्पादन	..	6,755	4,037	4,737	7,869
(फ) एकूण कडधान्ये					
(१) क्षेत्र	..	2,349	2,330	2,566	2,914
(२) उत्पादन	..	989	657	677	1,168
(ग) ऊस					
(१) क्षेत्र	..	155	171	204	268
(२) उत्पादन (ऊसात)	..	10,404	10,080	14,433	20,534
(घ) कापूस					
(१) क्षेत्र	..	2,500	2,716	2,750	2,307
(२) उत्पादन(गासड्या)	..	288	179	82	133
(छ) भुईमुग					
(१) क्षेत्र	..	1,083	1,117	904	854
(२) उत्पादन	..	800	473	586	693
(ज) तंबाखू					
(१) क्षेत्र	..	25	13	12	11
(२) उत्पादन	..	12	6	5	5
शेती उत्पादनाचे निर्देशांक (१९७९-८२=१००)					
(१) अन्नधान्ये	..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
(२) अन्नधान्येत्तर	..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
(३) सर्व पिके	..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.

TABLE No. 29.1 —*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
					Area and outturn of Principal Crops— <i>Contd.</i>
					(e) All cereals (including other cereals)
10,976	11,209	11,136	9,970	9,411	(i) Area
8,647	7,554	10,740	10,007	9,305	(ii) Outturn
					(f) All pulses—
2,715	2,840	3,257	3,305	3,388	(i) Area
825	1,156	1,441	1,661	1,880	(ii) Outturn
					(g) Sugarcane—
319	355	536	580	578	(i) Area
23,706	23,268	38,154	46,656	45,140	(ii) Outturn (cane)
					(h) Cotton—
2,550	2,709	2,721	3,065	3,105	(i) Area
208	338	319	476	457	(ii) Outturn (in lint)
					(i) Groundnut—*
695	670	864	511	429	(i) Area
451	491	979	576	492	(ii) Outturn
					(j) Tobacco—
12	10	8	9	6	(i) Area
8	8	8	14	7	(ii) Outturn
					Index number of agricultural production (1979-82=100)
N.A.	88.4	120.4	119.4	118.8	(i) Foodgrains
N.A.	103.7	154.5	167.9	153.4	(ii) Non-foodgrains
N.A.	95.7	136.5	142.4	135.2	(iii) All commodities

*अस्थायी/Provisional

N.A.—उपलब्ध नाही/Not Available.

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
पशुधन व कुक्कुट/

अनुक्रमांक					
Serial No.	प्रकार	1961	1966	1972	1978
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	गाई-बेल				
	तीन वर्षावरील बेल	6,490	6,550	6,206	6,329
	तीन वर्षावरील गाई	4,644	4,534	4,587	4,781
	वासरे	4,194	3,645	3,912	4,108
	एकूण - गाई-बेल	15,328	14,729	14,705	15,218
2	म्हशी- रेडे				
	तीन वर्षावरील रेडे	353	340	308	325
	तीन वर्षावरील म्हशी	1,639	1,135	1,871	2,148
	रेडके	1,095	967	1,122	1,425
	एकूण - म्हशी-रेडे	3,087	3,042	3,301	3,899
3	मेंदरे	2,093	2,205	2,128	2,636
4	शेळ्या	5,181	5,121	5,911	7,563
5	घोडे, शिंगरे	105	101	58	48
6	इतर जनावरे	360	352	317	326
	एकूण - जनावरे	26,048	25,449	26,361	29,642
7	कोंबड्या, बदके वगैरे	10,577	9,902	12,217	18,751

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.2

LIVESTOCK AND POULTRY

(हजारत/In thousand)

1982	1987	1992	1997	Category
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
6,687	6,690	6,955	6989	Cattle—
5,247	5,739	5,847	5886	Males over 3 years
4,228	4,555	4,639	5196	Females over 3 years
				Young stock
16,162	16,983	17,441	18,071	Total Cattle
351	356	337	315	Buffaloes
2,307	2,816	3,224	3,609	Males over 3 years
1,318	1,583	1,887	2,149	Females over 3 years
				Young stock
3,972	4,755	5,447	6,073	Total buffaloes
2,671	2,873	3,074	3,368	Sheep
7,705	9,195	9,941	11,434	Goats
49	43	40	42	Horses and ponies
340	447	449	650	Other livestock
30,919	34,255	36,393	39,638	Total livestock
19,844	24,839	32,187	35,392	Poultry

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

उद्योग आणि खाणकाम/

अनुक्रमांक						
Serial						
No.	बाब	1960	1970	1980	1985	1990
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	चालू कारखान्यांची संख्या	8,010	9,803	15,170	18,922	23,410
2	कामगारांची दैनिक सरासरी उपस्थिती (हजारात)	746	952	1,177	1,129	1,163
3	औद्योगिक उत्पादन -					
	(१) कापूस सूत (दशलक्ष कि.ग्रॅम)	242	227	249	221	238
	(२) सूती कापड (लाख मीटर)	16,747	14,411	12,603	10,431	8,552
4	खनिज उत्पादन -					
	(१) कोळसा (हजार मे. टन)	788	1,771	5,300	10,792	16,030
	(२) कच्चे मँगनीज (हजार मे. टन)	187	216	223	238	262

तक्ता क्रमांक/

वीज/

अनुक्रमांक					
Serial No.					
	बाब	1960-61	1970-71	1975-76	1980-81
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	स्थापित क्षमता (हजार किलोवॅट)	759	2,119	2,786	4,298
2	विजेचे उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास)	3,268	9,134	12,052	18,751
3	विजेचा वापर (दशलक्ष किलोवॅट तास)				
	(अ) एकूण	2,720	7,650	9,490	14,034
	(ब) उद्योगांकरिता	1,853	5,312	5,935	8,130
4	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून वीजपुरवठा केलेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या (प्रत्येक वर्षाअखेरची)	853	12,752	20,112	27,914

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.3

INDUSTRY AND MINING

1995 (8)	1997 (9)	2000 (10)	2001 (11)	2002 (12)	Item (2)
27,438	28,322	29,562	28,324	28,707	Number of working factories+
1,259	1,291	1,231	1,201	1,182	Average daily number of workers (thousand No.)
					Industrial production—
258	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	(i) Cotton yarn (million kg.)
6,493	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	(ii) Cotton clothe (Lakh mt.)
					Mineral production—
22,701	26,174	27,698	28,754	30,830	(i) Coal (thousand tonnes).
323	303	353	363	395	(ii) Manganese Ore (th tonne).

TABLE No. 29.4

ELECTRICITY

1985-86 (7)	1990-91 (8)	1995-96 (9)	2000-01 (10)	2001-02 (11)	Item (2)
7,091	8,876	10,089	12,959	12,963	Installed capacity (thousand kw.)
27,647	37,311	51,326	62,317	64,138	Electricity generated (million kwh.)
					Consumption (million kwh.)
20,979	30,775	45,571	47,289	46,338	(a) Total
11,124	14,706	18,053	18,363	17,435	(b) Industrial
33,927	39,413	39,413	40,703	40,748	Towns and villages electrified by M.S. Electricity Board as at (the end of each year.)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

सहकार/

अनुक्रमांक

Serial No.	नाम	1960-61	1970-71	1975-76	1980-81
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	सहकारी संस्थांची संख्या	31,565	42,603	49,651	60,747
2	त्यामधील सभासदांची संख्या (हजारात)	4,191	8,581	11,629	14,783
3	खेळते भांडवल (कोटी रुपये)	291	1,490	2,788	5,210
4	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज (कोटी रुपये)	43	133	170	250

टीप - वरील आंकडे सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे मिळून आहेत (त्यात सुपरवायझिंग युनियन, विभागीय व जिल्हा बोर्ड, विमा कंपनी इत्यादी संस्थांचा अंतर्भाव आहे.)

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.5 :

CO-OPERATION

1985-86	1990-91	1995-96	2000-01	2001-02	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
79,291	1,04,620	1,39,089	1,58,016	1,65,789	Societies (No.)
20,141	26,903	35,770	43,022	43,904	Members (thousand No.)
1,0847	2,4283	50,439	1,34,440	1,49,697	Working capital(Crore Rs.)
419	800	1,510	3,734	4,036	Advances by primary agricultural credit and multipurpose societies (Crore Rs.)

Note - The above figures relate to all types of societies (including supervising unions, divisional and district boards and insurance societies, etc.)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

परिवहन आणि दळणवळण/

अनुक्रमांक Serial		1960	1965	1970	1975	1980
No.	बाब	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(1)	(2)					
1	प्रत्येक वर्षाच्या ३१ मार्च रोजी असलेली रस्त्यांची लांबी (कि.मीटर)	37,757	48,053	62,703	1,58,928	1,38,613
2	वापरात असलेली वाहने (प्रत्येक वर्षाच्या एक जानेवारी रोजीची)					
(अ)	मोटारी	45,328	66,363	1,08,679	1,69,895	2,13,700
(ब)	सर्व प्रकारची वाहने	89,127	1,43,497	2,57,539	4,58,214	7,25,352

तक्ता क्रमांक/

शिक्षण/

बाब	1960-61	1970-71	1975-76	1980-81
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
प्राथमिक शिक्षण -				
(पूर्व-प्राथमिक व्यतिरिक्त)				
(१) संस्था (संख्या)	34,594	45,143	48,299	51,045
(२) विद्यार्थी (हजारात)	4,178	6,229	6,993	8,392
(३) शिक्षक (हजारात)	113	185	221	222
दुय्यम शिक्षण -				
(१) संस्था (संख्या)	2,468	5,339	5,810	6,119
(२) विद्यार्थी (हजारात)	858	1,936	2,442	3,309
(३) शिक्षक (हजारात)	35	77	96	114

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.6

TRANSPORT AND COMMUNICATION

1985 (8)	1990 (9)	1995 (10)	2001 (11)	2002 (12)	Item (2)
1,51,671	1,72,859	1,84,165	2,16,946	2,22,600	Length of roads as on 31st March of each year (kilometers)
2,82,972	4,04,240	4,81,408	9,01,278	9,74,123	Motor vehicles in operation (as on 1st January of each year)
13,45,048	24,30,615	36,21,331	66,07,054	71,91,175	(a) Motor cars (b) All types of vehicles

TABLE No. 29.7

EDUCATION

1985-86 (6)	1990-91 (7)	1996-97 (8)	2000-01 (9)	2001-02 (10)	Item (2)
54,406	57,744	62,342	65,960	66,398	Primary education— (excluding pre-primary)
9,418	10,424	11,717	11,857	11,779	(1) Institutions (No.)
245	268	302	313	307	(2) Students (thousand No.)
					(3) Teachers (thousand No.)
8,177	9,992	13,646	15,389	15,703	Secondary education—
4,585	5,794	7,615	9,267	8,911	(1) Institutions (No.)
146	182	229	255	248	(2) Students (thousand No.)
					(3) Teachers (thousand No.)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.8

आखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)

ALL-INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES)

(आधारभूत वर्ष/Base year : 1981-82=100)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	मुलभूत पदार्थ Primary articles	इंधन, शक्ति दिवाबत्ती व वंगण Fuel, power, light and lubricants	उत्पादित पक्का माल Manufactured products	सर्व वस्तु All Commo- dities
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	भार/Weight—	(32.295)	(10.663)	(57.042)	(100.000)
1	1982-83	106.7	106.5	103.5	104.9
2	1985-86	125.7	129.8	124.5	125.4
3	1988-89	160.1	151.2	151.5	154.3
4	1991-92	218.3	199.0	203.4	207.8
5	1992-93	234.6	227.1	225.6	228.7
6	1993-94	250.9	262.4	243.2	247.8
	भार /Weight *—	(22.025)	(14.226)	(63.749)	(100.000)
7	1994-95	115.8	108.9	112.3	112.6
8	1995-96	125.3	114.5	121.9	121.6
9	1996-97	135.8	126.4	124.4	127.2
10	1997-98	139.4	143.8	128.0	132.8
11	1998-99	156.2	148.5	133.6	140.7
12	1999-00	158.0	162.0	137.2	145.3
13	2000-01	162.5	208.1	141.7	155.7
13	2001-02	168.4	226.7	144.3	161.3

* आधारभूत वर्ष/Base year : 1993-94=100

आधार — आर्थिक सल्लागार, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source — Office of the Economic Advisor, Ministry of Industry, Government of India, New Delhi.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.9

---

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)/

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	बाब	भार Weight	1971-72	1981-82	1991-92
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	मुंबई (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	59.9 100.00	204 190	508 460	255 234
2	सोलापूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	59.9 100.00	214 198	544 499	242 234
3	नागपूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	53.08 100.00	210 192	505 469	229 230
4	पुणे (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	50.60 100.00	189 176	490 432	251 226
5	नाशिक (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	52.9 100.00	...	...	247 236
6	जळगाव (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	55.98 100.00	203 188	530 472	247 228
7	नांदेड (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	60.26 100.00	210 198	579 523	238 234
8	औरंगाबाद (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	53.65 100.00	201 190	548 496	247 227
9	कोल्हापूर (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	55.64 100.00	...	...	249 230
10	अकोला (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	62.30 100.00	...	...	237 229

@ आधारभूत वर्ष/ Base year : 1982=100

**पायाभूत वर्ष १९८२ मधील निर्देशांक पायाभूत वर्ष १९६०/१९६१ मध्ये रूपांतरित करण्यासाठी वापरावयाचा गुणक

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.9

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

**जोड़णारा						
1996-97	1999-00	2000-01	2001-02	गुणक Linking factor	Item	Centre
(8)	@ (9)	@ (10)	@ (11)	(12)	(3)	(2)
401	504	541	556	5.44	Food	Mumbai
372	474	512	536	5.12	General Index	(Calendar year 1960=100)
385	454	451	454	5.37	Food	Solapur
365	452	466	477	5.03	General Index	(Calendar year 1960=100)
364	421	439	448	5.24	Food	Nagpur
354	439	469	487	4.99	General Index	(Calendar year 1960=100)
406	502	513	523	4.86	Food	Pune
365	468	501	519	4.53	General Index	(Calendar year 1961=100)
379	433	461	574	...	Food	Nashik
361	434	477	503	...	General Index	(Calendar year 1982=100)
388	456	477	489	5.12	Food	Jalgaon
347	423	449	464	4.78	General Index	(Calendar year 1961=100)
374	465	469	475	5.51	Food	Nanded
361	458	466	474	5.01	General Index	(Calendar year 1961=100)
402	477	483	493	5.63	Food	Aurangabad
362	456	479	502	5.18	General Index	(Calendar year 1961=100)
402	487	489	509	...	Food	Kolhapur
360	450	466	488	...	General Index	(Calendar year 1982=100)
369	439	466	488	...	Food	Akola
351	429	459	479	...	General Index	(Calendar year 1982=100)

Linking factor for converting index number with base 1982 into with base 1960/1961.

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
राज्य उत्पन्न (सुधारित मालिका)/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1993-94 (3)	1994-95 (4)	1995-96 (5)
1	राज्याचे चालू किंमतीनुसार उत्पन्न			
	(अ) राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	1,01,767	1,16,507	1,40,730
	(ब) राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)	100	114.5	138.3
	(क) दरडोई उत्पन्न (रुपयांत)	12,183	13,654	16,152
	(ड) दरडोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)	100	112.1	132.6
2	राज्याचे स्थिर (१९९३-९४) किंमतीनुसार उत्पन्न			
	(अ) राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	1,01,767	1,03,743	1,15,188
	(ब) राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)	100	101.9	113.2
	(क) दरडोई उत्पन्न (रुपयांत)	12,183	12,158	13,221
	(ड) दरडोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)	100	99.8	108.5

* अस्थायी/Provisional

टीप — दरडोई उत्पन्नाचे आकडे तयार करताना वर्षामध्ये लोकसंख्येचे आकडे वापरण्यात आले आहेत.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.10

STATE INCOME (REVISED SERIES)

1997-98	1998-99	1999-2000*	2000-01*	2001-02*	Item
(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
					I Net State Domestic Product at current prices—
1,72,530	1,86,364	2,16,641	2,10,193	2,35,223	(a) State income (Rs. in crore).
169.5	183.1	212.9	206.5	231.1	(b) Index No. of State income. (Base : 1993-94=100)
19,016	20,143	22,975	21,883	24,055	(c) <i>Per capita</i> State income (in Rs.)
156.1	165.3	188.6	179.6	197.4	(d) Index No. of <i>per capita</i> State income. (Base : 1993-94=100)
					II Net State Domestic product at constant (1993-94) prices—
1,26,339	1,31,368	1,43,912	1,36,466	1,43,181	(a) State income (Rs. in crore).
124.1	129.1	141.4	134.1	140.7	(b) Index No. of State income. (Base : 1993-94=100)
13,925	14,199	15,262	14,207	14,642	(c) <i>Per capita</i> income (in Rs.)
114.3	116.5	125.3	116.6	120.2	(d) Index No. of <i>Per capita</i> income. (Base : 1993-94=100)

Note—While calculating *per capita* income mid-year population has been used.

रुपांतर गुणके/CONVERSION FACTORS

1. लंबी/LENGTH

फूट		सेंटीमीटर (तंतोतंत)	मीटर		वार
1 Foot	= 30.48	Centimetres (Exact).	1 Metre	= 1.09361	Yard.
वार			किलोमीटर		मैल
1 Yard	= 0.9144	मीटर (तंतोतंत)	1 Kilometre	= 0.62137	Mile.
मैल		Metre(Exact).			
1 Mile	= 1.609344	किलोमीटर (तंतोतंत)			
		Kilometres (Exact)			

2. क्षेत्रफळ/AREA

चौ. फूट		चौ. डेसीमीटर	हेक्टर		एकर
1 Square foot	= 9.2903	Square decimetres.	1 Hectare	= 2.47105	Acres.
एकर		हेक्टर	चौ. किलोमीटर		चौ. मैल
1 Acre	= 0.404686	Hectare	1 Sq. Kilometre	= 0.386101	Square mile.
चौ. मैल		चौ. किलोमीटर			
1 Square mile	= 2.58999	Square Kilometres.			

3. वजन/WEIGHT

किलोग्रॅम		पौंड	शेर
1 Kilogram	= 2.20462	Pounds	= 1.07169 Seers.
पौंड		किलोग्रॅम	मेट्रिक टन
1 Pound	= 0.4535924	Kilogram	1 Ton = 1.01605 Tonnes.
मेट्रिक टन		टन	मण
1 tonne	= 0.98420	Ton	= 26.7923 Maunds.

4. धारकता/CAPACITY

गैलन (इंपिरियल)		लिटर्स		लितर	
गैलन					
1 gallon (Imp.)=4.54596	Litres		1 Litre	=0.219976	(इंपिरियल) Gallon (Imp.)
गैलन (U.S.)	लिटर्स		गैलन (इंपिरियल)		
1 Gallon (U.S.)=3.78533	Litres		= 0.83268	Gallon (Imp.)	

5. मेट्रिक परिमाणे/METRIC UNITS

लांबी	किलोमीटर		मीटर	
Length	1 Kilometre	= 1,000	Metres.	
	मीटर		मिलीमीटर	
	1 metre	= 1,000	millimetres.	
क्षेत्रफळ	चौ.किलोमीटर		हेक्टर	
Area	1 sq.kilometre	= 100	hectares.	
	हेक्टर		चौ.मीटर	
	1 hectare	=10,000	sq. metres.	
वजन	टन		किलोग्रॅम	क्विंटल
Weight	1 tonne	= 1,000	kilograms	= 10 Quintals
	किलोग्रॅम		ग्रॅम	
	1 kilogram	= 1,000	grams.	

GOVERNMENT CENTRAL PRESS, MUMBAI
